

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษารูปแบบและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของเครือข่ายการ
ท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสตูล

ยูหนา หลงสมัน และคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

กันยายน 2555

คำนำ

โครงการ “ศึกษารูปแบบและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล” เป็นโครงการที่ประสานความร่วมมือระหว่างศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูลกับ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสตูล เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่แกนนำชุมชน ซึ่งเป็นสมาชิกเครือข่าย และขยายผลเชิงรูปธรรมในการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ทั้งนี้โดยใช้เครื่องมือ “Community Base Tourism” ในการพัฒนา

จากการเคลื่อนงานที่ผ่านมา ส่งผลให้ เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล มีโอกาสในการเข้าร่วมกับสถาบันท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBTI) และเครือข่ายท่องเที่ยวของจังหวัดต่างๆ ทั้งยังได้ประสานความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล ในการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชน สู่นักท่องเที่ยวในภาพรวม ซึ่งที่ผ่านมา การท่องเที่ยวในจังหวัดสตูล จะเป็นที่รู้จักในมุมมองของภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และมีจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว เช่น เกาะหลีเป๊ะ เกาะอาดัง ตะรุเตา, ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่หลังไหลเข้าภาคธุรกิจมากกว่าชุมชนท้องถิ่น การเคลื่อนตัวของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในมิติดังกล่าว จึงนับเป็นทิศทางสู่การเปิดประตูการท่องเที่ยวบนฐานชีวิต และชุมชนมากขึ้น

ทั้งนี้ การดำเนินโครงการยังสามารถสร้างทักษะคนทำงาน ให้สามารถคิด พูด แสดงออก ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เรียกว่า “วิจัยท้องถิ่น” (CBR) โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชนสมาชิกของเครือข่ายฯ และนอกเครือข่ายอีกด้วย

สุดท้ายนี้ ทีมวิจัยขอขอบพระคุณ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล, สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสตูล , สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBTI) ,องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล และหน่วยงานอื่นที่มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการครั้งนี้.

ขอแสดงความนับถือ

เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล

บทคัดย่อ

โครงการ“ศึกษารูปแบบและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล” มีเป้าหมายเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านการจัดทำฐานข้อมูลของแต่ละชุมชน ไปสู่การหนุนเสริมสมาชิกชุมชนในเครือข่าย เพื่อกำหนดมาตรฐานการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสตูล สร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาเรียนรู้กระบวนการทำงาน โดยคาดหวังว่างานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะเป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ให้เกิดการบริหารจัดการตนเอง โดยเป็นองค์กรอิสระ มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการตนเองสู่ความยั่งยืน

โดยมีวัตถุประสงค์ระยะที่ 1 (ระยะเวลา 12 เดือน) คือ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการจัดทำฐานข้อมูลชุมชนท่องเที่ยว จ.สตูล ,เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการองค์กรเครือข่ายที่เหมาะสมและให้เกิดการบริหารจัดการตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งมีระยะเวลาและการดำเนินงานโครงการนี้จะดำเนินการเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ดำเนินงานเป็นเวลา 12 เดือน นับตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2553 ถึงเดือนมิถุนายน 2554 ระยะที่ 2 ดำเนินงานเป็นเวลา 12 เดือน มีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 10 ชุมชน โดยเป็นชุมชนที่ผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำนวน 6 ชุมชน และชุมชนที่ยังไม่ได้ผ่านกระบวนการวิจัยท้องถิ่น จำนวน 4 ชุมชน

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า โครงการวิจัยดังกล่าว สามารถพัฒนาแกนนำเครือข่ายให้สามารถเข้าใจเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดย“เข้าใจ” หมายถึง การเข้าใจเป้าหมาย วิธีการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการยกระดับความเข้าใจ จากเดิมมองการท่องเที่ยวโดยนำธรรมชาติมาขาย เปลี่ยนเป็นการนำนักท่องเที่ยวทำกิจกรรม ด้านทรัพยากร วัฒนธรรม วิถีชีวิต มาสร้างเรื่องราวที่เป็นข้อเท็จจริงบอกเล่า สร้างการเรียนรู้ เข้าใจการอยู่ร่วมกับทรัพยากรของชุมชน นอกจากนั้นแกนนำเครือข่าย (แต่ละชุมชน)มีการพัฒนาทักษะการทำงาน เช่น การพูด การนำเสนอ การบันทึก การนำประชุม การจับประเด็น ทักษะนักจัดกระบวนการ

ทั้งนี้ยังพัฒนาศักยภาพของชุมชน โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวแต่ละชุมชนเพื่อหนุนเสริมขีดความสามารถด้านจัดการท่องเที่ยวซึ่งกันและกัน ระหว่างชุมชนที่มีความพร้อม 3 ระดับ คือ ระดับ 1 ชุมชนที่มีความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวสามารถรับนักท่องเที่ยวได้ ได้แก่ชุมชน ปอเจ็ดลูก ชุมชนโคกพยอม ชุมชนภูผาเพชร ชุมชนทุ่งสะโบ๊ะ ชุมชนเกตรี ชุมชนปากันเคย ,ระดับ 2

ชุมชนที่กำลังจะเริ่มจัดการท่องเที่ยวแต่ยังไม่ได้บริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ ชุมชนโดนปานัน ชุมชนปูยู และ ระดับ 3 ชุมชนที่มีแนวคิดจัดการท่องเที่ยว แต่ยังไม่ได้ดำเนินการ ได้แก่ ชุมชนควนโพธิ์ ชุมชนหัวทาง ชุมชนเกาะสาหร่าย ชุมชนนาทอน ชุมชนบุโบย ชุมชนเกาะหลีเป๊ะ โดยเน้นให้แต่ละชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ และสร้างคนทำงานรุ่นใหม่ไว้สานต่อทัศนคติกระบวนการทำงานที่สามารถตอบเป้าหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้

จากการดำเนินการวิจัย พบว่า ในกระบวนการเป็นการสร้างการเรียนรู้ ระบบพี่ช่วยน้อง ของชุมชนแต่ละระดับ ชุมชนระดับ 1 เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนระดับ 2 และระดับ 3 นำเอากิจกรรมการท่องเที่ยวนำเสนอ และลงท่องเที่ยวจริงๆ บอกเล่าบทเรียน ปัญหา และสิ่งที่ได้จากการท่องเที่ยว โดยแต่ละชุมชนนำบทเรียนของแต่ละชุมชนมาสร้างการเรียนรู้ต่อกับสมาชิกในชุมชน

ผลการดำเนินการข้างต้น ได้มีการปรับเปลี่ยนชุมชนท่องเที่ยว คือ บ้านควนโพธิ์ จากชุมชนระดับ 2 ยกระดับเป็นชุมชนระดับ 1, ส่วนชุมชนระดับ 1 พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว และกิจกรรมของชุมชน การบริการ เช่น บ่อเจ็ดลูก พัฒนากลุ่มเยาวชนคนชายเลน มาทำกิจกรรมฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าชายเลน ต่อยอดธนาคารปูม้า และในช่วงเทศกาล วันฮารีรายอ วันปีใหม่ สงกรานต์ ที่มีคนเข้าไปในชุมชนมาก มีการยกระดับแนวคิดของกลุ่มเป็นการจัดการระดับหมู่บ้าน ในเรื่อง การเคารพวัฒนธรรมชุมชน ห้ามนำของมีนเมา (เหล้า เบียร์) เข้าในหมู่บ้าน และจัดการชายหาดในเรื่องของขยะ โดยการแจกจ่ายถุงดำที่ป้อมยามหมู่บ้าน เก็บเงิน 20 บาท นำเงินทั้งหมดมาบริหารจัดการท่องเที่ยว

ส่วนชุมชนระดับ 2 และ 3 กำลังพัฒนาเพื่อหาแนวทาง กรอบทิศทางของชุมชน เช่น บ้านหัวทาง ใช้มัสยิดเป็นฐานในการบริหารจัดการ ใช้สถานที่ของมัสยิด กำลังพัฒนาห้องประชุม ดำเนินการรองรับกลุ่มมาเรียนรู้ฐานการเรียนรู้ 8 ฐาน และรับอาหาร,บ้านทุ่งสะโง๊ะ พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนขับเคลื่อนการจัดการพื้นที่แหลมอกใหม่ “แหลมบังโก๊ะ” ประมาณ 300 ไร่ เป็นแหล่งเรียนรู้ในการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากร

ปัจจุบัน เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล มีการขกร่างกฎระเบียบสมาคมฯ และวางแผนกิจกรรมพัฒนาองค์กร เช่น ประชุมเครือข่ายท่องเที่ยว เดือนละ 1 ครั้ง จัดการเอกสาร ข้อมูลท่องเที่ยว การรับ-ส่ง ต่อนักท่องเที่ยวไปยังชุมชนเครือข่าย การสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดกิจกรรม ให้ชุมชนท่องเที่ยวต้องพัฒนากิจกรรมและสถานที่ให้เป็นไปตามมาตรฐานตัวชี้วัดของเครือข่าย และการประสานงานเชื่อมโยงภาคีการทำงาน เช่น สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ภาคเอกชน องค์กรรัฐ อันเป็นการขยายความร่วมมือในระนาบกว้าง เพื่อขยายผลการใช้เครื่องมือ “Community Base Tourism” เพื่อพัฒนาคนต่อไป.

สารบัญ

คำนำ	ก
บทคัดย่อ	ข
สารบัญ	ง
บทที่ 1 ความเป็นมา	1
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงาน	13
บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน	23
บทที่ 5 สรุปและเสนอแนะ	86
ภาคผนวก	92

บทที่ 1

ความเป็นมา

จังหวัดสตูลเป็นจังหวัดเล็กที่สุดเขตแดนใต้ของประเทศไทยทางชายฝั่งทะเลอันดามัน อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยเส้นทางรถยนต์ 973 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 2,807.522 ตารางกิโลเมตร หรือเท่ากับ 1,754,701 ไร่ พื้นที่ส่วนที่เป็นเกาะ ประมาณ 105 เกาะ มีชายฝั่งทะเลยาว 144.80 กิโลเมตร อาณาเขต ทิศเหนือ ติดอำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง และอำเภอปะเหลียนจังหวัดตรัง ทิศตะวันออกติดอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย ทิศใต้ ติดรัฐเปอร์ลิสและรัฐเคดาห์ประเทศมาเลเซีย ทิศตะวันตก ติดทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย โดยพื้นที่บนบกมีเทือกเขาบรรทัดและสันกาลาคีรีเป็นเส้นกั้นอาณาเขตระหว่างจังหวัดสตูลกับจังหวัดอื่น และประเทศมาเลเซีย

จังหวัดสตูลมีทั้งหมด 7 อำเภอประกอบด้วย อ.เมือง อ.ควนโดน อ.ควนกาหลง อ.มะนัง อ.ท่าแพ อ.ละงู และ อ.ทุ่งหว้า มีประชากรทั้งหมด 287,426 คน ชาย 143,366 คน หญิง 144,060 คน นับถือศาสนาอิสลาม 76% ศาสนาพุทธ 23 % ศาสนาคริสต์ 1.% ซึ่งมีภูมิปัญญา/วัฒนธรรม/ประเพณี ได้แก่ ภูมิปัญญา เช่น จักรสานไม้ไผ่ ใบเตยปาทัน หวาย การต่อเรือ ขนมมุสลิมพื้นบ้าน อาหารท้องถิ่น แกะสลักไม้ การจับสัตว์น้ำ หมอพื้นบ้าน ฯลฯ วัฒนธรรม/ประเพณี เช่น พิธีเข้าสู่นัด วันฮารีรายอ แต่งงาน แข่งวัว ลอยเรือ ร้องเง้ง ปั่นจักสลัด ขึ้นบ้านใหม่ ขึ้นแปลเด็กแรกคลอด ต้มมัดอัลกรูอัน บุญเดือนสิบ ถือสีกินเจ ถือสีกอด ขนเต่า หมอผี เป็นต้น อาชีพส่วนใหญ่ทำการเกษตร เช่น สวนยางพารา ปลูกน้ำมัน สวนผลไม้ จำปะดะ ลองกอง เงาะ ทุเรียน มังคุด ทำนา ทำการประมง ค้าขาย รับราชการ รับจ้างทั่วไป

ลักษณะภูมิศาสตร์ ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือบริเวณอำเภอมะนัง อ.ทุ่งหว้า อ.ควนกาหลง เป็นภูเขา ควน บริเวณเทือกเขาบรรทัด มีแหล่งท่องเที่ยวต่างๆเช่น ถ้ำภูผาเพชร ถ้ำเจ็ดคด น้ำตกวังสายทอง น้ำตกธารปลิว น้ำตกสายใจ น้ำตกธาราสวรรค์ ทิศตะวันออกเฉียงใต้ บริเวณอำเภอเมือง อำเภอควนโดน อำเภอควนกาหลง ติดกับเทือกเขาสันกาลาคีรี มีแหล่งท่องเที่ยวเช่น น้ำตกโดนปาทัน บ่อน้ำพุร้อน น้ำตกโดนปลิว น้ำตกยาโรย อุทยานแห่งชาติทะเลบัน ถ้ำโดนดิน ตลادنัดชายแดน เขาพญาวัง ถ้ำหาสน์ภูเดิน ถ้ำลอดปูยู ถ้ำเขาพญาบังสา อุทยานแห่งชาติน่าน้ำ

ทิศตะวันตกบริเวณชายฝั่งทะเลอันดามันมีป่าชายเลนและหาดทราย ตลอดแนวชายฝั่ง จากตำมะ
ลิ่ง อำเภอเมือง ถึงบ้านมะหัง อำเภอทุ่งหว้า สามารถทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เช่น หาดทรายขาว
หาดแดง หาดบางศิลา หาดปากบารา หาดนุ้ย หาดกาสิง หาดบุโบย หาดราไว หาดทุ่งสะโบ๊ะ แล้ว
ยังมีป่าชายเลนในเขตอำเภอที่ติดชายฝั่งทะเล ได้แก่ อำเภอ ทุ่งหว้า อำเภอละงู อำเภอท่าแพและ
อำเภอเมือง มีเนื้อที่ประมาณ 217,007 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.37 ของพื้นที่จังหวัด สามารถใช้เป็น
แหล่งเรียนรู้ แหล่งอาหาร แหล่งอนุบาลสัตว์น้ำและยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำทุกชนิด ส่วน
เกาะแก่งต่างๆ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล เช่น เกาะหอยขาว เกาะกำเป เกาะปอดด เกาะเกว
น้อย/เกวใหญ่ เกาะลิคิ เกาะสาหร่าย เกาะตันหยงอูมา เกาะตันหยงกลิง บากันใหญ่ เกาะเขาใหญ่
หมู่เกาะบุโหลน เกาะสาม เกาะตะไค้ เกาะกล้วย(ปีศาจ) หมู่เกาะตะรุเตา เกาะไข่ เกาะอาดัง เกาะหลี
เป๊ะ เกาะราวี เกาะหินซ้อน

ด้วยศักยภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติที่มีความหลากหลายทาง
วัฒนธรรม ประเพณี ดังคำขวัญที่ว่า ๑.ตะรุเตา ๒.เกาะดำน้ำ ๓.คนใจพระ ๔.งามเลิศ ๕.เชิดสศุล ๖.สศุล
ร่วมเย็น ๗.สวยเด่นตะรุเตา ๘.ถิ่นลำน่านบ้านใต้ ๙.หาดทรายสีขาว ๑๐.งานว่าวประเพณี ๑๑.โรตีสถิต เพชรอันดา
มัน และ๑๒.สศุล สงบ สะอาด ธรรมชาติบริสุทธิ์

ตั้งแต่ ปีพ.ศ.๒๕๓๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันการท่องเที่ยวในจังหวัดสตูลได้ขยายตัวอย่าง
เห็นได้ชัด ส่วนทางการท่องเที่ยวทางทะเลในอดีตใช้เรือหัวโทงขนส่งนักท่องเที่ยว และได้พัฒนา
มาเป็นเรือยนต์มีความเร็วตามลำดับ จนถึงปัจจุบันได้พัฒนามาเป็นเรือสปีดโบ๊ต เรือเฟอร์รี่ซึ่งมี
ความจุถึง ๒๖๐ ที่นั่ง บริการตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เช่น เกาะตะรุเตา เกาะไข่ อาดัง ราวี หลีเป๊ะ
บุโหลน ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวตามกระแสหลัก และใช้พื้นที่เพียงส่วนหนึ่งของจังหวัดสตูล จาก
สภาพดังกล่าวส่งผลตามมามี รายได้กระจุกอยู่ที่นายทุนหรือเอกชน อีกทั้งวัฒนธรรมถูกกลืนกิน
จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ ก่อให้เกิดการเสื่อมโทรมทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต และทรัพยากร
ถูกใช้อย่างสิ้นเปลืองขาดการควบคุมดูแล นับวันยิ่งลดน้อยถอยลง

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้ชุมชนหลายพื้นที่ในจังหวัดสตูลได้รวมกลุ่มกันภายใน
ชุมชนลุกขึ้นมาจัดการทรัพยากรโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิต รวมทั้งการสร้างรายได้เสริมให้กับ
ชุมชนและเผยแพร่สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนต่อชุมชนกับนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูลได้เริ่มต้นแนวคิดตั้งแต่ปีพ.ศ.2537 ที่ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก อำเภอละงู จังหวัดสตูล จนถึงปี 2549 ทางชุมชนบ่อเจ็ดลูกได้จัดการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยชุมชนสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง ภายใต้กลุ่มจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยองค์กรชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ทำให้ชุมชนสามารถจัดการและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวให้กับบุคคลภายนอก รวมทั้งสามารถอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งผลให้คนในชุมชนรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นอยู่ชั่วอู่ชั่วน้าของชุมชน ส่วนรายได้ที่มาจากจัดการท่องเที่ยวกระจายไปสู่คนในชุมชน เป็นสวัสดิการชุมชน เช่น ช่วยเหลือ คนพิการ คนยากจน คนอนาถา เป็นต้น และส่วนหนึ่งเป็นกองทุนพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ส่วนชุมชนบ้านโคกพยอม ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล คนในชุมชนได้ร่วมจัดการทรัพยากรของชุมชน จนได้รับรางวัลต่างๆ เช่น รางวัลลูกโลกสีเขียว จาก ปตท. รางวัลชุมชนอยู่เย็น สุข จนทำให้มีหน่วยงาน กลุ่มองค์กรต่างๆ และนักศึกษามหาวิทยาลัย ได้เข้ามาศึกษาดูงาน และเรียนรู้วิถีชีวิต กระบวนการบริหารจัดการกลุ่มองค์กรต่างๆในชุมชน จึงทำให้ทางชุมชนเกิดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ และได้มีอาสาสมัครนานาชาติเพื่อพัฒนาสังคม เข้ามาร่วมทำกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกับคนในชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชาวชาติกับคนในชุมชนทั้งด้านภาษา และวัฒนธรรม จนทำให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น

ปี 2550 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ขยายผลไปสู่ชุมชนต่างๆในจังหวัดสตูล อีก 12 ชุมชน คือ อำเภอเมืองสตูล ชุมชนบ้านบากันเคย ชุมชนบ้านเกาะปยู ชุมชนเกาะสาหร่าย ชุมชนเกาะหลีเป๊ะ ชุมชนบ้านห้วยทาง ชุมชนบ้านเกตรี ชุมชนบ้านควนโพธิ์ อำเภอควนกาหลง ชุมชนบ้านโดนปาหนัน อำเภอมะนัง ชุมชนภูผาเพชร อำเภอละงู ชุมชนบ้านนุโบย อำเภอทุ่งหว้า ชุมชนบ้านนาทอน ชุมชนบ้านทุ่งสะโง๊ะ

การก่อเกิดการท่องเที่ยวของชุมชนต่างๆในจังหวัดสตูลมีการก่อเกิดที่แตกต่างกันมีทั้งก่อเกิดจากการรวมตัวของชุมชนเอง และสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น ชุมชนเกตรี ชุมชนทุ่งสะโง๊ะ ชุมชนนาทอนชุมชนเกาะสาหร่าย และเริ่มต้นจากการผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เช่น ชุมชนบ่อเจ็ดลูก ชุมชนโคกพยอม ชุมชนห้วยทาง ชุมชนภูผาเพชร ชุมชนนุโบย ชุมชนควนโพธิ์

ผลจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนพบว่าการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือการพัฒนาชุมชน เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือนและชุมชนเริ่มจัดการตัวเองได้ นำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็ง

จากการที่หลายชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูลได้จัดการท่องเที่ยว สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ ระดับ 1 ชุมชนที่มีความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวสามารถรับนักท่องเที่ยวได้ ได้แก่ ชุมชนบ่อเจ็ดลูก ชุมชนโคกพยอม ชุมชนภูผาเพชร ชุมชนทุ่งสะโงะ ชุมชนเกตรี ชุมชนบากันเคย ระดับ 2 ชุมชนที่กำลังจะเริ่มจัดการท่องเที่ยวแต่ยังไม่ได้บริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ ชุมชนโดน ปาหนัน ชุมชนปยู และ ระดับ 3 ชุมชนที่มีแนวคิดจัดการท่องเที่ยว แต่ยังไม่ได้ดำเนินการ ได้แก่ ชุมชนควนโพธิ์ ชุมชนหัวทาง ชุมชนเกาะสาหร่าย ชุมชนนาทอน ชุมชนบุโบย ชุมชนเกาะหลีเป๊ะ ทั้งนี้ชุมชนต่างๆจึงมีมาตรฐานที่แตกต่างกันออกไป บางชุมชนคิดแค่เรื่อง ที่พัก ที่กิน ที่เที่ยว ซึ่งไม่ต่างจากการท่องเที่ยวกระแสหลัก และบางชุมชนไม่สามารถตอบเป้าหมายหรือแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้

ปีพ.ศ.2552 มีชุมชนท่องเที่ยว 14 ชุมชนได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสตูล โดยการสนับสนุนของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ซึ่งมีนโยบายจากกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาให้ดำเนินการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝายวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล และสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน บนฐานแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีทิศทางเดียวกันและให้ชุมชนได้จัดการท่องเที่ยวที่ไปตอบเป้าหมายหรือแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ จึงมีการประชุมเครือข่ายร่วมกันหลายครั้ง ได้แก่

ครั้งที่ 1 วันที่ 24-26 มีนาคม 2552 เริ่มจากรวมตัวกันครั้งแรกของ 14 ชุมชน ที่บ้านบ่อเจ็ดลูก โดยประเด็นคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการจัดการของแต่ละชุมชนว่าทำอะไรกันบ้างและศึกษาดูงานชุมชนท่องเที่ยว ภูผาเพชร บ่อเจ็ดลูก จังหวัดสตูล ชุมชนตะโหนด เครือข่ายสินแร่ทอง จังหวัดพัทลุง

ครั้งที่ 2 วันที่ 25 พ.ค. 2552 ที่ชุมชนเกาะสาหร่าย ได้มีการทดลองการท่องเที่ยวตามโปรแกรมท่องเที่ยวของชุมชนเกาะสาหร่าย และให้สมาชิกเครือข่ายได้ช่วยกันคิดชม เสนอแนะ จุดเด่นจุดด้อย

ครั้งที่ 3 วันที่ 6-7 ส.ค. 2552 ที่ชุมชนทุ่งสะบิ๊ยะ ได้มีการทดลองการท่องเที่ยวตามโปรแกรมและจัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายอย่างเป็นทางการ โดยมีคำสั่งจังหวัดสตูล ที่1129/2552 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการ เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ลงวันที่ 7 กันยายน 2552 นายสุเมธ เลิศชัยวนิชกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล

ครั้งที่ 4 วันที่ 8 ก.พ. 2553 ที่ชุมชนเกตุริศญะเรื่องบทบาทของคณะกรรมการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล และแนวทางการขับเคลื่อนของเครือข่ายฯ โดยใช้กระบวนการวิจัยท้องถิ่น

ครั้งที่ 5 วันที่ 15 ก.พ. 2553 ที่ชุมชนโคกพยอมประเด็นการพัฒนาโครงการวิจัยการท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสตูล

ครั้งที่ 6 วันที่ 2 มี.ค. 2553 ที่ชุมชนทุ่งสะบิ๊ยะ เป็นเวทีสร้างความเข้าใจการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดเก็บฐานข้อมูล สนับสนุนโดยสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดสตูล

ครั้งที่ 7 วันที่ 15-16 พ.ค. 2553 ที่ชุมชนทุ่งสะบิ๊ยะร่วมกันเขียนโครงการเพื่อเสนอต่อ สกว.

จากสถานการณ์ดังกล่าว เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ยังไม่มีรูปแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน รวมทั้งชุมชนยังต้องการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการศึกษาวิจัย โครงการ “ศึกษารูปแบบและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสตูล” โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านการจัดทำฐานข้อมูลของแต่ละชุมชน ไปสู่การหนุนเสริมสมาชิกชุมชนในเครือข่าย เพื่อกำหนดมาตรฐานการท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสตูล สร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาเรียนรู้กระบวนการทำงาน ทั้งนี้ทีมวิจัยคาดหวังว่างานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะเป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ให้เกิดการบริหารจัดการตนเอง โดยเป็นองค์กรเครือข่ายที่

รวมตัวมาจากตัวแทนชุมชนต่างๆในจังหวัดสตูล เป็นองค์กรอิสระ ไม่ต้องพึ่งพางค์กรพี่เลี้ยง มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการตนเองสู่ความยั่งยืนต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

พัฒนาศักยภาพ ของชุมชน คือ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวแต่ละชุมชนเพื่อหนุนเสริมขีดความสามารถด้านการจัดการท่องเที่ยวซึ่งกันและกัน ระหว่างชุมชนที่มีความพร้อม 3 ระดับคือ ระดับ 1 ชุมชนที่มีความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวสามารถรับนักท่องเที่ยวได้ ได้แก่ชุมชนบ่อเจ็ดลูก ชุมชนโคกพยอม ชุมชนภูผาเพชร ชุมชนทุ่งสะโงะ ชุมชนเกตรี ชุมชนบากันเคย ระดับ 2 ชุมชนที่กำลังจะเริ่มจัดการท่องเที่ยวแต่ยังไม่ได้บริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ชุมชนโดนปานัน ชุมชนปยู และ ระดับ 3 ชุมชนที่มีแนวคิดจัดการท่องเที่ยว แต่ยังไม่ได้ดำเนินการ ได้แก่ ชุมชนควนโพธิ์ ชุมชนหัวทาง ชุมชนเกาะสาหร่าย ชุมชนนาทอน ชุมชนบุโบย ชุมชนเกาะหลีเป๊ะ โดยเน้นให้แต่ละชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ และสร้างคนทำงานรุ่นใหม่ไว้สานต่อทัศนคติ กระบวนการทำงานที่สามารถตอบเป้าหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้

ความยั่งยืนของเครือข่าย คือ การรวมตัวกันของชุมชนต่างๆในจังหวัดสตูล ร่วมกันคิดบริหาร และจัดการตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพางค์กรพี่เลี้ยง ทั้งนี้เพื่อสร้างองค์กรเครือข่ายที่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หนุนเสริมศักยภาพซึ่งกันและกัน เพื่อให้แต่ละชุมชนตอบเป้าหมายหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ประกอบไปด้วย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ , อนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชีวิต, การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน ,การสร้างสามัคคีในหมู่คณะ , เป็นรายได้เสริมให้กับชุมชน

คำถามวิจัย หลัก (ระยะเวลา 2 ปี)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล จะพัฒนาสู่องค์กรเครือข่ายที่เข้มแข็งได้อย่างไร

คำถามระยะที่ 1 (ระยะเวลา 12 เดือน)

จะสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการจัดทำฐานข้อมูลชุมชนท่องเที่ยวได้อย่างไรและแต่ละชุมชนมีบทเรียนอย่างไร

วัตถุประสงค์ระยะที่ 1 (ระยะเวลา 12 เดือน)

1. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการจัดทำฐานข้อมูลชุมชนท่องเที่ยว จ.สตูล
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้
3. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการองค์กรเครือข่ายที่เหมาะสมและให้เกิดการบริหารจัดการตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ระยะเวลาและการดำเนินงาน

โครงการนี้จะดำเนินการเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ดำเนินงานเป็นเวลา 12 เดือน นับตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2553 ถึงเดือนมิถุนายน 2554

ระยะที่ 2 ดำเนินงานเป็นเวลา 12 เดือน

กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 10 ชุมชน

ชุมชนที่ผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำนวน 6 ชุมชน

1. บ้านบ่อเจ็ดลูก ม.1 ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล
2. บ้านบุโบย ม.3 ตำบลแหลมสน อำเภอละงู จังหวัดสตูล
3. บ้านโคกพะยอม ม.18 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล
4. บ้านควนโพธิ์ ม.2 ตำบลควนโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสตูล
5. บ้านห้วยทาง เทศบาลเมืองสตูล ตำบลพิมาน อำเภอเมือง จังหวัดสตูล
6. ภูผาเพชร ม.9 ตำบลปาล์มพัฒนา อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล

ชุมชนที่ยังไม่ได้ผ่านกระบวนการวิจัยท้องถิ่น จำนวน 6 ชุมชน

7. บ้านเกตรี ม.3 ตำบลเกตรี อำเภอเมือง จังหวัดสตูล
8. บ้านทุ่งสะโงะ ม.2 ตำบลทุ่งบุหลัง อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล
9. ชุมชนเกาะสาหร่าย ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล
10. บ้านนาทอน ตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

ขอบเขตพื้นที่การศึกษา

ชุมชนจัดการท่องเที่ยว 10 ชุมชน

ประเด็นเนื้อหา

ชุมชนที่ผ่านกระบวนการวิจัย

- ทบทวนข้อมูลชุมชน แหล่งท่องเที่ยว ของดีชุมชน กิจกรรมและโปรแกรมท่องเที่ยว
- สังเคราะห์กระบวนการทำงาน บทเรียนจากการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา

ชุมชนที่ไม่ผ่านกระบวนการวิจัย

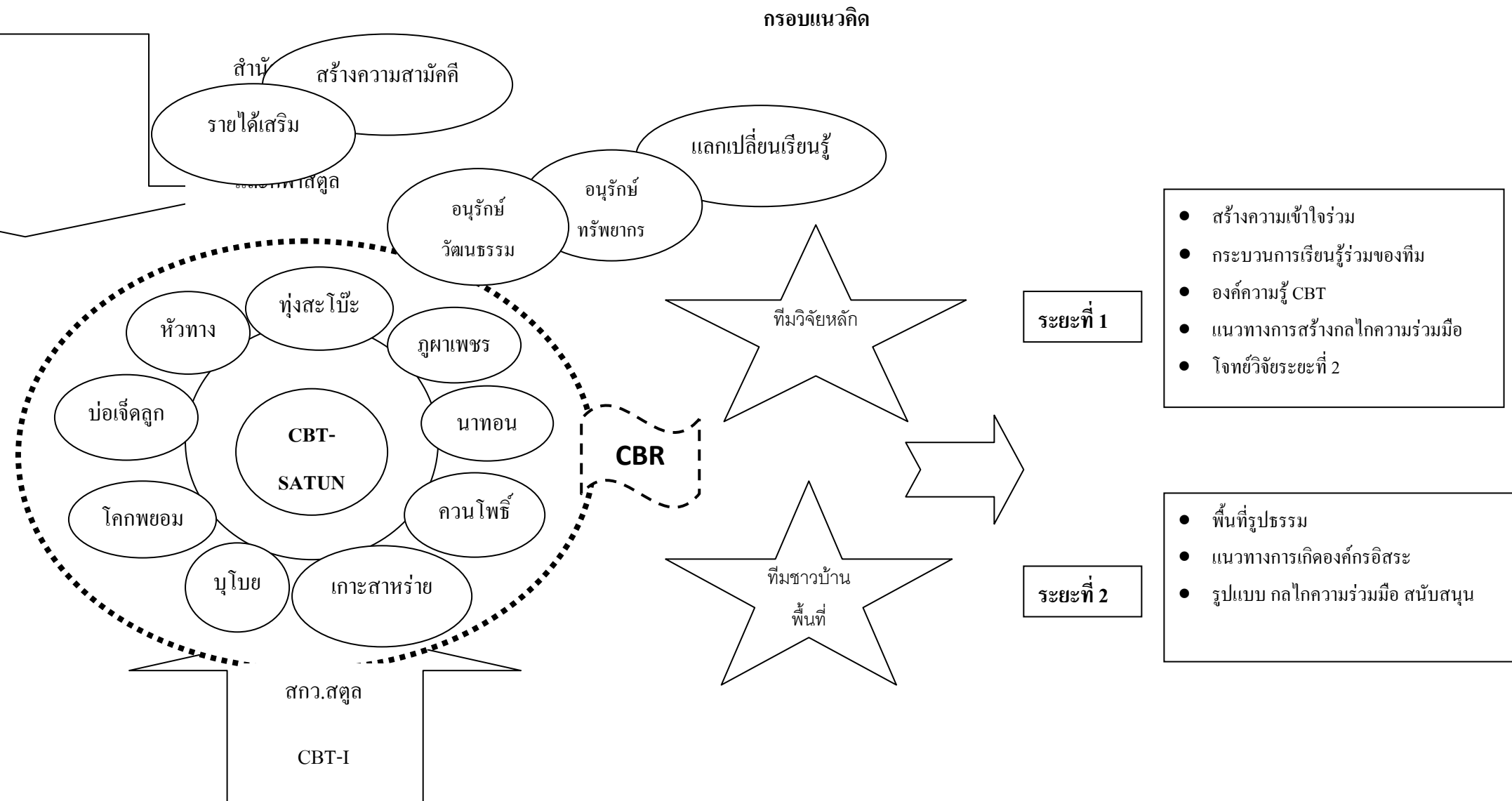
- ศึกษาข้อมูลพื้นฐานชุมชน แหล่งท่องเที่ยว ของดีชุมชน เพื่อวางแผนออกแบบกิจกรรมและโปรแกรมท่องเที่ยว
- ศึกษากระบวนการทำงาน บทเรียนการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา

วิธีการดำเนินงาน

- รวบรวมจัดทำฐานข้อมูลชุมชน 10 ชุมชน และข้อมูลภายนอก จากหน่วยงานนักท่องเที่ยว
- เเวที คำนึงเวทีเครือข่ายท่องเที่ยว และเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ/เป้าหมายเมื่อจบโครงการ ระยะที่ 1

1. เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจร่วมกันเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งตัวชุมชนเอง เครือข่ายฯ
2. เกิดองค์ความรู้และบทเรียนการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างน้อย 10 กรณีศึกษา
3. สร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน องค์กรพี่เลี้ยงสนับสนุนชุมชน
4. เกิดแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการองค์กรเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำไม...ต้องโดยชุมชน (คุณพจนนา สวนศรี)

การเดินทางท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของผู้คนมาแต่ไหนแต่ไร อาจจะเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ การผจญภัย หรือการทำงาน แต่เมื่อการท่องเที่ยวกลายเป็นอุตสาหกรรม มีกลไกการจัดการเพื่อนำพาผู้คนจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง พร้อมบริการที่เอื้ออำนวยความสะดวกสบาย มีการกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยว และสร้างให้เกิดความต้องการในการใช้จ่ายในสินค้าฟุ่มเฟือยต่าง ๆ ให้กลายเป็นส่วนประกอบหนึ่งในการเดินทางเรียกว่า เป็นการส่งเสริมการบริโภคสมบูรณแบบ

การท่องเที่ยวมีการเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งจำนวนนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง มีการพัฒนาสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับ มีการจ้างงานสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่สิ่งที่เติบโตควบคู่กับการท่องเที่ยวและนำมาซึ่งคำถามว่า “คนท้องถิ่นได้ประโยชน์อะไร และการท่องเที่ยวได้สร้างผลกระทบอะไรบ้างกับชุมชนท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อม”

นอกจากทรัพยากรธรรมชาติถูกแย่งชิง วัฒนธรรมถูกบิดเบือน สังคมล่มสลาย เกิดการเปลี่ยนอาชีพและย้ายถิ่นฐาน เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก อาจจะไม่ได้มีสาเหตุมาจากการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดสถานการณ์ดังกล่าว นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังรุกคืบเข้าไปในหมู่บ้าน ชุมชน กลายเป็นผู้ถูกท่องเที่ยว การที่ชุมชนลุกขึ้นมาจัดการท่องเที่ยว จึงเป็นการพลิกกลับและตั้งหลักกับการท่องเที่ยวใหม่ที่ชุมชนมีบทบาทในฐานะเจ้าของผู้กำหนดทิศทางการท่องเที่ยว ไม่ใช่ลูกจ้าง หรือผู้ถูกท่องเที่ยว และไม่ใช่ว่าการเปลี่ยนอำนาจการจัดการเท่านั้นแต่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชน ให้คนท้องถิ่นได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - Based Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, 2540)

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ที่มา: สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน) องค์ประกอบหลักของ CBT มีอยู่ 4 ด้าน กล่าวคือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) องค์กรชุมชน 3) การจัดการ 4) การเรียนรู้ ประเด็นสำคัญของแต่ละองค์ประกอบของ CBT ได้แก่

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิธีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

ด้านองค์กรชุมชน ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน ปราชญ์ หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย และชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

ด้านการจัดการ มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ และ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

ด้านการเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน มีหลักการดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

กระบวนการทำงาน

การท่องเที่ยวเป็นดาบสองคมเป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยง หากไม่มีการเตรียมความพร้อมที่ดี (Preparation) หรือขาดการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participation) รวมทั้งการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นกระบวนการ (Process) แล้วการเปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้ถูกท่องเที่ยวเป็นผู้ดำเนินการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ก็จะไม่ต่างอะไรจากการท่องเที่ยวที่เคยเกิดขึ้นในอดีต

การเตรียมความพร้อมชุมชน สำคัญคือการศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชน รวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถของคนทำงาน กลุ่มท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว และบริการท่องเที่ยวให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้โดยไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับของชุมชน

กระบวนการในการเตรียมความพร้อมชุมชน

1. ศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ความรู้ความสามารถของคนในชุมชน ประสิทธิภาพการพัฒนา แหล่งทุน งบประมาณ
2. กลุ่มองค์กรในการบริหารจัดการท่องเที่ยว โดย การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน กำหนดเป้าหมาย รูปแบบการบริหารงาน แผนงาน กฎ กติกา
3. พัฒนาความรู้ ทักษะของคนในองค์กร การทำงานเป็นทีม แบบมีส่วนร่วม การรวบรวมข้อมูล การเป็นมัคคุเทศก์ สื่อความหมาย โปรแกรม กิจกรรม เส้นทางท่องเที่ยว ที่พัก อาหาร ยานพาหนะ
4. การตลาด และการประสานงานภายนอก เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย โปรแกรมท่องเที่ยว ราคา การประชาสัมพันธ์ และช่องทางการขาย ระบบการจองประสานงาน พันมิตรการตลาด (ผู้ประกอบการ เครือข่าย หน่วยงาน)
5. การติดตามและประเมินผล ความพึงพอใจ ระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน พันมิตรกลุ่มที่ทำงานด้วย ประเมินกระทบทั้งด้านบวก และลบ ในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การบริหารจัดการ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงาน

1. ก่อนการดำเนินโครงการ

1.1. การพัฒนาโครงการวิจัย

พัฒนาโครงการครั้งที่ 1 ณ ชุมชนบ้านโคกพะยอม อ.ละงู จ.สตูล ในวันที่ 15 เดือน กุมภาพันธ์ 2553 ทีมวิจัยได้เดินทางมาถึงที่อาคารที่ทำการกลุ่มบรรรยากาศอบอุ่นด้วยแม่ครัวที่ยิ้มแย้มแจ่มใส คนที่มาประชุมเป็นตัวแทนชุมชนมาจากหลายองค์กร เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายท่องเที่ยวของ อบต.ในที่ประชุมมีการประชุมแบบเป็นกันเองมากใครใครจะนั่งก็นั่งใครใครจะนอนก็นอน ซึ่งไม่เคยมีที่ไหนมาก่อน ในเนื้อหาการประชุมระดมเป้าหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการระดมคำถามและตั้งชื่อโครงการวิจัย กว่าจะลงตัวได้ก็เต็มไปด้วยความตึงเครียด เพราะเข้าใจว่าตัวเองไม่เหมาะกับการเป็นนักวิจัย แต่ก็ผ่านไปด้วยดี ด้วยเหตุผลคือ ทุกคนพูดและเสนอในสิ่งที่ตัวเองคิด และทีมวิจัยร่วมกันคิด งานวิจัยนี้มีความรู้สึกว่าความรู้ในวิชาการหรือทำวิจัยส่งครูเหมือนที่เรียนมา รู้สึกว่าจริงจังกว่ แค้นข้อมูลมากกว่า

พัฒนาโครงการวิจัยครั้งที่ 2 บ้านทุ่งสะโงะ วันที่ 13-16 มีนาคม 2553 เริ่มจากแนะนำตัวผู้เข้าร่วมประชุม มีผู้เข้าร่วมประชุม 15 คน ทบทวนงานเดิมจากการพัฒนาโครงการวิจัยครั้งที่ 1 เราได้ชื่อโครงการวิจัย ศึกษารูปแบบและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล มีการเชื่อมโยงเป้าหมายของงานวิจัยโดยชุมชน คุณสุภาวดี ทรงพรวานิช เครือข่ายCBT จ.สตูล

1.2 การลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (MOU)

เมื่อวันที่ ๑ เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๓ ณ ห้องประชุม องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ได้มีเวทีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จัดทำขึ้นระหว่างสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล โดยนายไพโรจน์ รัตนภิรมย์ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูลกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดย ศ.ดร.สวัสดิ์ ดันตระรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริม สนับสนุนให้ คณะกรรมการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ได้ร่วมกันดำเนินงานขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และร่วมกันดำเนินการศึกษาวิจัย “โครงการ

ศึกษารูปแบบและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล” โดยอาศัยแนวทางการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

รูปแบบความร่วมมือ

๑. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล จะให้ความร่วมมือในการจัดสรรงบประมาณ เพื่อจัดประชุมคณะกรรมการเครือข่ายการท่องเที่ยว ฯ จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสน บาทถ้วน) เพื่อเป็นทุนอุดหนุนการวิจัย
๒. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล จะจัดให้มีบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานร่วมกับ ตัวแทนของกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในการที่จะอำนวยความสะดวกและ สนับสนุนกระบวนการดำเนินงานของ สกว. ให้บรรลุวัตถุประสงค์
๓. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จะให้ความร่วมมือในการจัดสรรงบประมาณเพื่อ สนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจำนวน ๓๑๕,๔๐๐ บาท (สามแสนหนึ่งหมื่นเก้าพันสี่ร้อยบาท ถ้วน) เพื่อเป็นทุนอุดหนุนการวิจัย
๔. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ให้ความร่วมมือในการประสานงานกับ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการดำเนินงาน โครงการ
๕. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายท้องถิ่นจะจัดให้มีทีมบุคลากรทำหน้าที่สนับสนุน หนุนเสริม เพื่อให้นักวิจัยสามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จลุล่วงตาม วัตถุประสงค์ของโครงการ

การดำเนินงาน

๑. ทีมบุคลากรของ สกว. จะจัดให้มีกระบวนการติดตามและให้คำปรึกษาแนะนำนักวิจัยเป็น ระยะ เพื่อให้ นักวิจัยสามารถดำเนินการได้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด
๒. ทีมบุคลากรของ สกว. จะจัดให้มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักวิจัย ทีมบุคลากร ของ สกว. เพื่อสรุปบทเรียนที่ได้จากการดำเนินการวิจัยเพื่อท้องถิ่น
๓. ในระหว่างการทำงาน หากมีความประสงค์จะทำความตกลงในรูปของอนุสัญญาเพิ่มเติม และหรือแก้ไขข้อตกลงดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความเห็นชอบจากทั้งสองฝ่าย
๔. ข้อตกลงนี้มีระยะเวลาดำเนินงาน ๒ ปี เริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๔ หากจะมีการยกเลิก จะต้องมีการแสดงความจำนงล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรก่อนวันสิ้นสุดสัญญาอย่างน้อย ๖ เดือน
๕. ข้อตกลงนี้จะมีผลใช้บังคับถัดจากวันลงนามร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. นายสัมฤทธิ์ เลียงประสิทธิ์ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล กล่าวต้อนรับ อบจ.สตูล ได้จัดทำเว็บไซต์ รวบรวมผลงานการวิจัย ที่เกี่ยวข้องในสตูลทั้งหมด การท่องเที่ยวโดยชุมชน สตูล มีศักยภาพเพียงพอ แต่นักท่องเที่ยวเป็นคนละพวกกับนักท่องเที่ยวกระแสหลัก ฉะนั้นต้องทำการตลาด (Marketing) ไปสู่อีกกลุ่มเพื่อความยั่งยืน
2. ดร.สุเมธ ชัยเลิศวณิชกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล กล่าวเปิดพิธีลงนาม ในสตูลมีการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากมายแต่ยังขาดการจัดการรวบรวมให้เป็นระบบ ยังขาดความเป็นเครือข่าย ยังไม่ครบวงจร ต่างคนต่างทำ และใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังไม่คุ้มค่า และฟุ่มเฟือย ต่อไปคงจะดีขึ้นเมื่อมีเครือข่าย หากมีการวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชน – สกว-เครือข่ายการท่องเที่ยว-สำนักงานการท่องเที่ยว จะร่วมกันรักษาไว้ได้อย่างไร โสมสเคย์ เช่นบ้านเกตรี ควรจะขยายให้ทั่วชุมชน เป็นโสมสเคย์เศรษฐกิจพอเพียง อยากให้เป็นที่ยุทธศาสตร์ระดับจังหวัด บ้านบ่อเจ็ดลูก ควรเก็บและสร้างเรื่องราว (Story) ที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจได้รับรู้ อบจ.ควรสนับสนุนในการทำ Walkway และมีข้อมูลนำเสนอ บ้านนาทอน มีชายหาด มีหน้าผา ควรมี Rock climbing (ไต่เขา) ให้นักวิจัยช่วยวิจัยว่าจะพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไร ให้องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การบริหารส่วนจังหวัดสนับสนุน
3. ศ.ดร.สวัสดิ์ ตันตระรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักงานสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น(ส.ก.ว)ขอบคุณผู้ว่าราชการจังหวัด นายก อบจ.สตูล ส่วนราชการ และตัวแทนจากชุมชน ที่มาร่วมพิธีวันนี้อการวิจัย ต้องให้ผู้ใช้ประโยชน์ในชุมชน ร่วมกระบวนการวิจัยตั้งแต่เบื้องต้น ร่วมทำการวิจัย คนในท้องถิ่นร่วมทำวิจัย การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน(CBT) ต้องก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนได้รับประโยชน์ ผลประโยชน์ต้องตกกับชุมชนและชาวบ้านเป็นส่วนใหญ่ การลงนามโครงการครั้งนี้ จะยกระดับความรู้เรื่องการท่องเที่ยวในแต่ละชุมชน ทำให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี ทำให้เกิดการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชน(CBT) และเป็นการยกระดับการท่องเที่ยวของจังหวัด
4. นายไพโรจน์ รัตนภิรมย์ ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล เราจะขับเคลื่อนชุมชนไปสาธารณะได้อย่างไร อยากเห็นภาพสตูล เป็นจังหวัดที่ประสบความสำเร็จในการท่องเที่ยวโดยชุมชน การขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน สกว. และ สำนักงาน

การท่องเที่ยวและกีฬา จ.สตูล จะขับเคลื่อนต่อไป ยุทธศาสตร์ ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดสตูล “เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ของประเทศและของโลก”

2. วิธีการดำเนินงานวิจัย

การดำเนินงานโครงการวิจัยทางโครงการศึกษารูปแบบและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดสตูล มีคำถาม “การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล จะพัฒนาสู่องค์กรเครือข่ายที่เข้มแข็งได้อย่างไร” โดยมีวัตถุประสงค์โครงการ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการจัดทำฐานข้อมูลชุมชนท่องเที่ยว จ.สตูล เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการองค์กรเครือข่ายที่เหมาะสมและให้เกิดการบริหารจัดการตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน จะพัฒนาสู่องค์กรเครือข่ายที่เข้มแข็ง ต้องมีการสร้างการเรียนรู้กับสมาชิก แก่นนำในเครือข่าย โดยการจัดทำข้อมูลชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ทั้ง 10 ชุมชน โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

2.1 ลงพื้นที่เก็บข้อมูล

วิธีการช่องทางให้ได้มาซึ่งข้อมูล วิธีการตั้งประเด็นคำถาม ลงปฏิบัติกิจกรรมทดลองนำเที่ยว การสังเกต การประชุมวางแผนก่อนลงพื้นที่ และสรุปข้อมูล กระบวนการทำงาน ในช่วงพักก่อนเข้านอน และก่อนกลับออกจากพื้นที่ ก่อนลงเก็บข้อมูลมีการประชุมเตรียมความพร้อมก่อนลงทำงาน กำหนดประเด็นข้อมูลที่ต้องจัดทำเป็นฐานข้อมูลของแต่ละชุมชน ตามประเด็นดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยว โปรแกรมนำเที่ยว กิจกรรม ของดีในชุมชนมีอะไรบ้าง ได้อย่างไร
2. กระบวนการทำงานที่ผ่านมา มีบทเรียนอย่างไร ปัญหาอุปสรรค การแก้ไขปัญหาแก้ไขอย่างไร
3. กิจกรรมท่องเที่ยวไปตอบเป้าหมายการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างไร
4. การบริหารจัดการ คน งาน เงิน
5. การทำงานของคน ในช่วงรับแขกกับไม่รับแขก ถ้ารับแขกแต่ละคนทำงานอะไร ถ้าแขกไม่มาแต่ละคนทำอะไรกัน

6. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มา เป็นกลุ่มไหนบ้าง มาทำอะไร กลุ่มที่มาแล้วมาอีกทำไมจึงมา
มาอย่างไร (ช่องทาง)

การเก็บข้อมูลดังกล่าวทางพื้นที่เจ้าภาพ ได้มีการเตรียมเอกสาร ข้อมูลของพื้นที่ โดย
กระบวนการหลัก ๆ ของทั้ง 10 ชุมชน มีดังนี้

1. ทีมคณะทำงานเดินทางถึงพื้นที่ ประชุมเตรียมความ แบ่งหน้าที่ในการจัดเก็บประเด็น
ข้อมูล (ทุกคนมีหน้าที่เก็บประเด็นหลักของตัวเอง) ใช้ช่วงเวลาก่อนเริ่มต้น
2. ทางเจ้าภาพชุมชน กล่าวต้อนรับ แนะนำเจ้าบ้าน และแขกผู้มาเยือน ตัวแทนพื้นที่ เยะนำ
การท่องเที่ยวโดยชุมชน และนำเสนอการวิจัยในโครงการ
3. นำเสนอข้อมูลพื้นที่ บางชุมชน มีเอกสารประกอบการบรรยาย บางชุมชนนำเสนอโดยใช้
สไลด์นำเสนอ
4. เปิดให้ซักถามข้อมูล รายละเอียด
5. ลงกิจกรรมของแต่ละชุมชน ขึ้นอยู่กับพื้นที่ เช่น ลงป่า ทะเล กิจกรรมวิถีชีวิต ความ
สวยงามของธรรมชาติ อาหาร ภูมิปัญญาท้องถิ่น โบราณสถาน ประวัติศาสตร์ ซึ่งใน
ระหว่างการทำกิจกรรมทีมวิจัยได้ซักถามข้อมูลรายละเอียดในขณะที่อยู่พื้นที่จริง และ
บางส่วนมีการเสนอแนะ ช่องทางโอกาสของชุมชนในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดย
ชุมชน ในพื้นที่มีระบบการจัดการท่องเที่ยวอยู่ ดูระบบการให้บริการการท่องเที่ยว เช่นที่
พัก อาหาร กิจกรรมท่องเที่ยว
6. ประชุมสรุป และวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน ให้ข้อเสนอแนะ แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดย
ชุมชนในระหว่างนั้นมีการพักค้างในพื้นที่
7. ประชุมสรุปเพื่อประเมินกระบวนการทั้ง 2 วัน ของทีมและเจ้าภาพ

2.2 ศึกษาข้อมูลจากหน่วยงานและนักท่องเที่ยว

การเก็บข้อมูลหน่วยงาน และกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว การบริหารจัดการ ราคา การ
บริการรับส่งนักท่องเที่ยว กลุ่มนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ความต้องการ สิ่งที่ชอบ การ
เดินทาง พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวในชุมชน

จากประเด็นดังกล่าว ใช้วิธีการไปสัมภาษณ์ข้อมูลหน่วยงาน คือ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะ
เกตรา อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะตะรุเตา ส่วนผู้ประกอบการท่องเที่ยว มี 2 พื้นที่ คือ พื้นที่ปากบารา
และในตัวเมืองสตูล

2.3 ศึกษาข้อมูลพื้นที่ที่มีประสบการณ์

การศึกษาดูงานมีเป้าหมายเพื่อศึกษาการรวมตัวเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน การ
บริหารจัดการ กิจกรรม รูปแบบการรวมตัว จากการศึกษาเบื้องต้น และได้รับคำแนะนำจาก
เจ้าหน้าที่สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีชุมชนรวมตัวเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน มี 2
พื้นที่ คือ เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงราย และจังหวัดชุมพร

การเดินทางไปศึกษาของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล มีพื้นที่เครือข่ายมี
ชุมชน 3 ระดับ คือ ชุมชนกำลังดำเนินการการท่องเที่ยว ชุมชนกำลังเตรียมการ และชุมชนกำลัง
เรียนรู้ จึงมีการศึกษาพื้นที่ชุมชนจัดการท่องเที่ยว มี บ้านท่าปาเปา จังหวัดลำพูน บ้านแม่กำปอง
จังหวัดเชียงใหม่ บ้านจำรุงจังหวัดระยอง

นอกจากนั้นได้ไปเรียนรู้นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เพื่อศึกษาผลกระทบในด้านชุมชน
การท่องเที่ยว ซึ่งในจังหวัดสตูลกำลังมีการดำเนินตามแผนพัฒนาภาคใต้ที่คล้ายกับพื้นที่มาบตาพุด
เพื่อมาวิเคราะห์ ทิศทางของชุมชนในอนาคต

กลุ่มเป้าหมายประมาณ 10 พื้นที่ ดังนี้ หัวทาง เกตรี ควนโพธิ์ บ่อเจ็ดลูก บูโบย นาทอน
โลกพะยอม .เกาะสาหร่าย หุ่นสะโบ๊ะ ภูผาเพชร และเจ้าหน้าที่จากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อ
ท้องถิ่นจังหวัดสตูล สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล รวมคณะเดินทาง 50คน

การศึกษาดูงานใช้วิธีการลงรายละเอียดข้อมูล เครือข่ายการท่องเที่ยวจังหวัด คือ จังหวัด
เชียงราย และชุมพร ใช้วิธีการประชุมวงใหญ่นำเสนอข้อมูลเครือข่าย และแลกเปลี่ยนซักถามกับแก
นำของเครือข่าย ส่วนชุมชนท่องเที่ยวใช้รูปแบบการประชุมนำเสนอข้อมูลชุมชน การจัดการ
ท่องเที่ยว การจัดการ จัดสรรรายผลประโยชน์ และการลงกิจกรรมท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน

3. การสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชุมสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลระหว่าง และหลังการกิจกรรม

ในการลงพื้นที่ชุมชนเครือข่าย แต่ละครั้ง ใช้เวลา 2 วัน ทีมวิจัยได้กำหนดให้สรุปข้อมูลในวันแรกก่อนเข้าที่พัก ตามประเด็นที่ได้รับมอบหมาย และขึ้นกระบวนการในวันถัดมา เมื่อมีการศึกษาข้อมูลในชุมชนแล้วเสร็จก่อนกลับทุกชุมชน มีการสรุปข้อมูลที่ได้ทั้งหมด และร่วมวิเคราะห์แนวทางของแต่ละชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถดำเนินการได้ รูปแบบการบริหารจัดการ นำเสนอร่วมกัน

3.2 จัดประชุมสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งโครงการ

การประชุมสรุปรวบรวมตามประเด็นข้อมูลที่เก็บมาทั้งหมด ก่อนหน้าทีมวิจัยได้มีการประชุมเป็นรายชุมชน จากข้อมูลรายชุมชนมาสรุประดับเครือข่าย ใช้วิธีการจัดแบ่งหน้าที่ทีมวิจัยที่ทุกคนบันทึก ให้กลุ่มรับผิดชอบเป็นรายกิจกรรม ทำหน้าที่รวบรวม

เมื่อได้ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ระดมความคิดหาแนวทาง โดยการจัดประชุม แยกนำชุมชนเครือข่ายโดยข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ชุมชน ทั้ง 10 ชุมชนโดยการรวบรวม โดยการออกแบบการนำเสนอข้อมูล รูปแบบการบรรยาย ข้อมูลชุมชนท่องเที่ยว และรูปแบบตาราง คือ มาตรฐานระดับความพร้อมชุมชนท่องเที่ยว บทเรียนการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน พัฒนาการแก่นำเครือข่ายท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดมี ประเด็น คือ การหยิบทุนเดิมของแต่ละชุมชนมาจัดการท่องเที่ยว ความหลากหลายมิติการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในเครือข่าย เช่น การจัดการทรัพยากร วัฒนธรรม ศาสนา ภูมิปัญญา วิถีชีวิต สุขภาพ เกษตรพอเพียง การจัดสวัสดิการ มาสร้างจุดขาย และพัฒนามาเป็นโปรแกรมท่องเที่ยว ที่สามารถเชื่อมโยง

นอกจากนั้นร่วมวิเคราะห์แนวการเป็นเครือข่ายที่ยั่งยืน โดยระดมความคิดนำบทเรียนจากการศึกษายาน ดูกลุ่มชุมชนเป้าหมายในเครือข่าย มีแนวทางร่วมกัน การบริหารจัดการ การประสานงานภายในภายนอก

4. การนำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย เพื่อต้องการนำเสนอข้อมูลผลการวิจัย ชุมชนท่องเที่ยว การรวมตัวเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลต่อคนในชุมชน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

การเตรียมตัว ชักซ้อมการนำเสนอของทีม ให้คนนำเสนอวางประเด็นย่อยจากหัวข้อการนำเสนอ โดยแจกกระดาษให้ทุกคนทำข้อมูลที่จะนำเสนอโดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง หลังจากทำข้อมูลให้ซ้อมนำเสนอ โดยมีสมพงษ์ หลีเคราะห์ และวิมาท จัปเวลาในการซ้อมนำเสนอของแต่ละคน

การทดลองนำเสนอของแต่ละคนโดยกำหนดเวลาในการนำเสนอ ในวันที่ 6 กันยายน 2554 มีสมพงษ์ หลีเคราะห์ ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล และคุณสุภาวดี ทรงพรวานิช เจ้าหน้าที่สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นคนช่วยสังเกตการณ์ ใช้เวทีจริงในการซ้อมนำเสนอข้อมูลที่จะนำเสนอต่อชุมชนและหน่วยงานของรัฐ สลับเปลี่ยนกันนำเสนอ คนหนึ่งใช้เวลาในการฝึกนำเสนอประมาณ 5 – 6 นาที ในการนำเสนอ บรรยายภาคในคืนนั้นมีทั้งเสียงหัวเราะและน้ำตาบางคนเคยผ่านเวทีมาบ้างแล้วแต่บางคนยังไม่เคยผ่านเวทีมาก่อนเลย ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากในการนำเสนอให้ครบทุกมุมของชุมชน การที่จะเป็นคนเก่งได้ ต้องผ่านการฝึกซ้ำๆหลายรอบ

ในงานการนำเสนอ มีการจัดนิทรรศการของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล นิทรรศการของแต่ละชุมชน และให้แต่ละชุมชนควรมีผลิตภัณฑ์ สินค้า ของแต่ละชุมชนมาเสนอในงาน คือ ชุมชนทุ่งสะบิ๊ยะ เลือกผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว ชุมชนบ่อเจ็ดลูก เลือกผลิตภัณฑ์สินค้าการเกษตร ชุมชนบ้านบุโบย เลือกผลิตภัณฑ์ปุ๋ยราปน และกึ่งแห้ง ชุมชนบ้านนาทอน เลือกผลิตภัณฑ์หอยนางรม ชุมชนบ้านควนโพธิ์ เลือกผลิตภัณฑ์ข้าวซ้อมมือและข้าวกล้อง ชุมชนบ้านโคกพะยอม เลือกผลิตภัณฑ์จากลูกโหระ และผักปลอดสารพิษ

การนำเสนอการวิจัย

1. ก้าวแรกของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล และการวิจัย
2. กระบวนการวิจัย
3. ผลการวิจัย
4. พัฒนาการของแกนนำ
5. มิติการพัฒนาของการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีดังนี้

- มิตติการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนบ้านโคกพยอม
- มิตติด้านเศรษฐกิจรายได้และการจัดสรรผลประโยชน์ บ้านบ่อเจ็ดลูก
- มิตติบริหารจัดการกลุ่ม และชุมชน บ้านบ่อเจ็ดลูก
- มิตติการทำนาอินทรีย์โดยใช้ภูมิปัญญา บ้านควนโพธิ์
- มิตติพลังงานทดแทนและเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเกตุรี
- มิตติการจัดการองค์กรชุมชน บ้านทุ่งสะโงะ

6. สรุปข้อมูลทั้ง 10 ชุมชนด้วยบทกวี

7. เสวนาทิศทาง การสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผลที่เกิดขึ้นได้รับความร่วมมือจากเครือข่าย ประสานงานแผนงานพัฒนาชุมชนเข้าพบหน่วยงานต่างๆ ได้รับการยืนยันการทำงานของทีมงานและเครือข่าย ขับเคลื่อนมาถูกทาง การนำเสนอผลงานเลือกคนได้ถูกต้องเหมาะสมกับประเด็น มีการเตรียมตัวดี การแบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจน เห็นการทำงานเป็นทีมในเครือข่าย สำหรับผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ในการนำเสนอ กังวลรักษาเวลา กระชับเวลาในการนำเสนอ ปัญหาและอุปสรรคหน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญน้อยมาก การนำเสนอหน่วยงานไม่ตรงประเด็น

4 การเข้าร่วมเวทีเครือข่ายอื่นๆ

4.1 ประชุมเครือข่ายการท่องเที่ยว นครศรีธรรมราช

ผู้เข้าร่วมสมาชิกเครือข่าย 14 คนเจ้าหน้าที่โหนด สกว. 1 คน การประชุมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และสามารถนำมาปรับคลื่อนงานแต่ละชุมชน จัดขึ้นโดยสำนักงานการท่องเที่ยวกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ประชุมฉายวิดิทัศน์การท่องเที่ยวของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีเนื้อหา สถานที่สำคัญ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และแหล่งท่องเที่ยว หลังจากจบการฉายวิดิทัศน์ พิธีกรได้เรียนเชิญท่านผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นประธานเปิดการเสวนา โดยมีตัวแทนจากชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงาและตัวแทนเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลเป็นผู้เข้าร่วม

สิ่งที่ได้คือรับรู้เรื่องชุมชนเกาะยาว เช่น จุดอ่อน จุดแข็งและปัญหาอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยว กฎระเบียบ ในช่วงเริ่มต้นการทำท่องเที่ยวผู้นำศาสนาเกิดความคิดไม่ตรงกันกล่าวว่า “จะเป็นแหล่งมั่วสุมทางเพศของวัยรุ่น” ต่อมาก็ได้สร้างความเข้าใจได้วางแผนกฎระเบียบที่เข้มแข็งจากการที่ไม่เห็นด้วยก็ได้เข้ามาร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม เครือข่าย และการประมวลงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชนของภาคใต้

4.2 ประชุมเครือข่ายการท่องเที่ยวภาคใต้

ประชุมเครือข่ายภาคใต้ จัดขึ้นที่จังหวัดชุมพร ตัวแทนเครือข่ายสตูลทั้งหมด 8 คน ได้เยี่ยมชมโครงการพระราชดำริที่หนองใหญ่ซึ่งเป็นที่ราบที่ชุมชนที่ประสบความสำเร็จมาไว้เป็นแบบเพื่อศึกษา งานครั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ร่วมกับเครือข่ายท่องเที่ยวภาคใต้ จัดการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนระหว่างเครือข่ายจังหวัด มีประเด็น คือ การก่อเกิดชุมชนท่องเที่ยวและเครือข่ายท่องเที่ยวโดยภาพรวมของจังหวัด จุดเด่นของชุมชนท่องเที่ยว หลังจากนั้นจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวของจังหวัด เพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว แผนงานแต่ละจังหวัด ข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชน 10 ชุมชน มาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวตั้งแต่ชุมพรถึงจังหวัดสตูล สรุปเพื่อทำคู่มือท่องเที่ยวภาคใต้ และขอให้ทุกจังหวัดส่งข้อมูล รูปภาพ เพื่อทางธรรมศาสตร์จัดเก็บข้อมูลเป็นรูปเล่ม

บทที่ 4

ผลการดำเนินงาน

1. ข้อมูลชุมชนท่องเที่ยว

1.1. ชุมชนทุ่งสะโง๊ะ

บ้านทุ่งสะโง๊ะตั้งอยู่ หมู่ที่ 2 ตำบลทุ่งนุหลัง อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ห่างจากที่ว่าการอำเภอทุ่งหว้า 21 กิโลเมตร และห่างจากศาลากลางจังหวัดสตูลประมาณ 80 กิโลเมตร ตามคำบอกเล่าของผู้สูงอายุ เล่าว่าบริเวณพื้นที่หมู่บ้านนี้ มีมา 200 กว่าปีแล้วตั้งแต่มี สองสามีภรรยา สามีชื่อ นายหมาด ภรรยาชื่อนางเทศ อพยพมาจากพัทลุง เพื่อจะไปพื้นที่อื่นต่อ แต่ ระหว่างทาง ข้าวเปลือกที่นำมาเกิดร่วงหล่นลงพื้น แล้วกึ่งอกงามขึ้น นายหมาดก็เลยตัดสินใจว่าที่นี่ เหมาะที่จะเป็นที่อยู่อาศัย จึงเริ่มค้นปลูกสร้างบ้านและบุกเบิกพื้นที่ทำนา สร้างสวนมะพร้าว เพราะเดิมบริเวณนี้เป็นป่าไม้สะโง๊ะล้วน ๆ (ต้นลำแพนในปัจจุบัน) เวลาต่อมาทั้งสองก็ได้ชวนน้องชายและน้องสาวของตนมาอยู่ด้วย (น้องสวานายหมาดชื่อนางปี่ น้องชายของนางเทศชื่อนายหมาดสัน บ้านเดิมอยู่แหลมแคท่าแลหลา ซึ่งต่อมาได้แต่งงานด้วยกัน)นายหมาดและนางเทศมีบุตรด้วยกัน คือ นายหมาดหลี นายเริะ นายดาอี นางลิบ และ ส่วนนางปี่มีลูกกับนายหมาดสันสองคนคือ นายแบน นางจาวพอง นางปี่มีลูกติด สองคน คือนางปี่อะกับนายเตบ ชื่อ “บ้านทุ่งสะโง๊ะ”จึงถูกตั้งขึ้นอยู่ในเขตหมู่ที่ 2 ตำบลขนอนกลานในสมัยนั้นโดยนายหมาดเป็นคนแรก ที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านนี้ และเป็นต้นตระกูล “รักษะโง๊ะ”ในปัจจุบัน

คนในชุมชนประกอบอาชีพหลัก ได้แก่ทำประมงชายฝั่ง ได้แก่ โปะะน้ำลึก โปะะน้ำตื้น อวนปูม้า อวนปลาทุ เบ็ดตกปลาไชปูม้า ไชปูดำ -ประมงเพาะเลี้ยง ได้แก่ เลี้ยงปลาเก๋ในบ่อดิน เลี้ยงปูดำในบ่อดิน เลี้ยงปลานิลในบ่อดิน อาชีพรอง -ทำนา เลี้ยงสัตว์ ทำสวน ค้าขาย ปลูกผัก รับจ้างทั่วไป ตัดเย็บเสื้อผ้า

การก่อเกิดท่องเที่ยวโดยชุมชน จากที่ก้านอนุ สารบัญญัติ ย้ายที่อยู่ไป ทำธุรกิจแพปลาที่คลองวังวน ทำให้ “บ้านริมหาด”เป็นบ้านว่าง แต่นายตรี สารบัญญัติเป็นพ่อก็ยังมาคอยดูแลความเรียบร้อยทุกวัน ไว้คอยต้อนรับคณะญาติและ เพื่อนๆหรือเผื่อใครที่มาเที่ยวทะเลจะได้มาพักผ่อนที่นี่ ด้วยบรรยากาศที่สงบ ธรรมชาติที่บริสุทธิ์ ประกอบกับควมมีอัธยาศัยของชาวบ้านที่นี่ ทำ

ให้มีผู้มาเที่ยวพักผ่อนเพิ่มขึ้น และได้ให้ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าใช้จ่าย ต่างๆ แทนค่าขอบคุณ อีกทั้งได้
ให้ความคิดเห็นว่า “ที่นี่สบาย สงบ น่าจะจัดทำเป็นที่พักผ่อนและที่ระชุมสัมมนา” จึงกลายเป็น
การจุดประกายความคิดเรื่องการทำรีสอร์ทชุมชนขึ้นมา

พ.ศ.2551 ทางรัฐบาลได้มีโครงการอยู่ดีมีสุข ลงมาในพื้นที่บ้านทุ่งสะโบ๊ะ งบประมาณ
200,000 บาท ที่ประชุมมีมติสร้างอุโมงค์เรือในหมู่บ้าน แต่เกิดปัญหาว่า พื้นที่ที่จะสร้างอุโมงค์เรือ
นั้นเป็นพื้นที่ป่าชายเลนไม่สามารถทำการก่อสร้างได้ทางเจ้าหน้าที่อำเภอทุ่งหว้า แนะนำให้
เปลี่ยนแปลงโครงการได้ ชาวบ้านในชุมชนนำโดยนายอนุ สารบัญญัติชักชวนชาวบ้านและ
ทีมงานที่สนใจร่วมกันคิด ร่วมพูดคุยถึงศักยภาพและความเป็นไปได้ ในการจัดการท่องเที่ยว จึง
ได้มีการประชุมใหม่ จึงนำมาทำรีสอร์ทชุมชนบ้านทุ่งสะโบ๊ะ จากนั้นได้มีการสร้างความรู้ความ
เข้าใจวิชาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากวิทยาลัยชุมชนสตูล ได้ก่อสร้างและเปิดทำการในปี พ.ศ.
2552 โดยความร่วมมือของชาวบ้านทุกฝ่ายเป็นอย่างดี

ปัจจุบันมีสมาชิก 72 คนสมัครหน้าที่ แม่บ้านทำอาหาร 47 คน จัดห้องประชุมและที่พัก
5 คนควบคุมเครื่องเสียง 2 คนเรือบริการ 4 คน มัคคุเทศก์ 5 คน ชูรักษาความสงบเรียบร้อย 7
คน ทุกหน้าที่มีการหมุนเวียนกันทำ

**เป้าหมายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รักษาทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต อนุรักษ์
ประเพณี วัฒนธรรม**

กิจกรรมการท่องเที่ยว

1. การฟื้นฟูอนุรักษ์ การจัดการป่าชายเลน ปลูกลูกสนทะเล ในพื้นที่แหลมบังโก๊ะ
2. ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต การรำมวยไทย การรำดาบลิเกปัส การทำโป๊ะน้ำตื้น ลาก
อวนชายหาด การแปรรูปอาหารทะเล การทำขนมของกลุ่มปะการัง ค่ายมวยเยาวชน
กลุ่มผ้าอันดามัน
3. การสร้างการเรียนรู้ การบริหารจัดการรีสอร์ทชุมชนบ้านทุ่งสะโบ๊ะ การเลี้ยงปลาเก๋า
ในบ่อดิน การ ผลิตปุ๋ยชีวภาพจากหอยเชอร์รี่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านทุ่งสะโบ๊ะ

อัตรค่าบริการ ที่พัก เริ่มต้นนาม 150-200 บาทต่อหลังต่อคืน บ้านบังโก๊ะ 350 บาทต่อหลังต่อคืน บ้านขุนชนะ 300 บาทต่อหลังต่อคืน บ้านพักศูนย์ โฮมสเตย์ 2,000 บาท (พักได้ไม่เกิน 25 คน) รับประทาน 30 คนขึ้นไป 100 บาทต่อหลังต่อคืน อาหาร อาหารเช้า 20-40 บาทต่อคนต่อมื้อ อาหารว่าง 20-30 บาทต่อคนต่อมื้อ อาหารกลางวัน 70 - 100 บาทต่อคนต่อมื้อ และถ้าอาหารทะเล 140 บาทต่อคนต่อมื้อ และค่าเช่าเรือคายัค ลำละ 100 บาท

การจัดการรายได้ภายในกลุ่ม ทุกหน้าที่จะต้องหมุนเวียนกันทำ ยกเว้น หน้าที่ดูแลทั่วไป 1 คน และหน้าที่แม่ครัวหลัก 1 คน การจัดสรรกำไรสุทธิ ปันผลให้สมาชิก 70% ทุนถาวร 25% กองทุนสวัสดิการ 5% **กฎระเบียบนักท่องเที่ยวต้องปฏิบัติ** ห้ามนำสุรา หรือยาเสพติดเข้ามา ห้ามพกพาอาวุธ

แผนการพัฒนาในอนาคตบ้านทุ่งสะบ๊ะ

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
ปรับปรุงคันคว่ำไป แหลมบังโก๊ะ	แหลมบังโก๊ะเป็น แหล่งท่องเที่ยวชม ธรรมชาติ, , หาดสน ทะเล, ป่าชายเลน	เส้นทางที่มีอยู่ไม่ มั่นคงและขาดแล้ว เป็นอุปสรรคต่อการ ท่องเที่ยว	ปรับปรุงเส้นทางให้ มั่นคง เพื่อการเดินทาง จะได้สะดวกขึ้น
ผลิตภัณฑ์ กะลามะพร้าว	กลุ่มกะลามะพร้าวมี 10 คน ทำกะลาในช่วง น้ำใหญ่ 14 คำ – 4 คำ มีวัตถุดิบในพื้นที่ โดย ได้รับความรู้จาก กสน.	ยังขาดเครื่องมือ เครื่องทุนแรงในการ ทำ เช่น สว่าน เครื่อง ฉลุ ทำให้การผลิตไม่ เพียงพอหรือผลิตน้อย ไม่คุ้มกับเวลา	ต้องการเครื่องมือเครื่อง ทุนแรงในการผลิตเพื่อ จำหน่าย
การอนุรักษ์พันธุ์ หอยแครง	มีพันธุ์หอยแครงริม ชายหาด 40 ไร่ ขนาด 100 ตัว / 1 กก. ที่มา จากธรรมชาติ	ชาวบ้านจัดให้เป็นเขต หวงห้าม เขตอนุรักษ์ เพื่อรอใช้ประโยชน์ จากหอยที่โตแล้ว	-การจัดการหอยที่โต แล้วโดยการป่ายหรือ หลักปักเขตแดนที่ ชัดเจน

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
			- การประชาสัมพันธ์ การอนุรักษ์หอยแครง ในหมู่บ้าน
พัฒนาศักยภาพและ คณะกรรมการ การ ท่องเที่ยวโดยชุมชน	เดิมคณะกรรมการที่มี อยู่แล้ว ได้ลาออกบ้าง, อายุมากขึ้น เลยมีย คณะกรรมการคนใหม่ เข้ามาแทน	คณะกรรมการขาด ความรู้และ ประสบการณ์ในการ จัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชน	ต้องการพัฒนา คณะกรรมการให้มี ศักยภาพ
ปรับปรุงทัศนวิสัย ชุมชนบ้านทุ่ง สะโป๊ะ	วิสัยทัศน์ชุมชนบ้านทุ่ง สะโป๊ะมีห้องพัก 10 หลัง บ้านหลังใหญ่ 1 หลัง ห้องประชุม 1 หลัง	ด้วยพื้นที่ที่มีอยู่ติด ทะเลและเป็นที่ลุ่มน้ำ ทะเลท่วมถึง จึงเป็น อุปสรรคต่อการปลูก ต้นไม้ ไม้ประดับ	-ปรับพื้นที่ - หาพันธุ์ไม้ที่เหมาะสม มาปลูก

1.2. ชุมชนบุน้อย

บ้านบุน้อยเล่ากันว่า มีหญิงสาวคนหนึ่งชื่อ บาโบย มาอยู่ที่บ้านกาเบงพร้อมพี่ชาย ผู้หญิงมีลักษณะ สวยงามสูง 7 สอก เอว 7 คืบ คอ 7 ปล้อง มีผู้ชายหมายปองอยากได้เป็นคู่ครอง จึงเกิดการแย่งชิงฆ่ากันตาย ส่วนผู้เป็นพี่ชายได้ศรัทธาว่า ถ้าหากน้องสาวยังมีชีวิตอยู่ ผู้ชายในหมู่บ้านจะฆ่ากันหมด จะล่อลวงน้องสาว ไปหาหอยลอกกันที่ป่าชายเลน (บ้านบุน้อยในปัจจุบัน) จึงฆ่าน้องสาวตัวเอง (ยังมีกูโบร์ อยู่ที่บ้านนางฉิม ก่อน คำ) เปลวโตะบุน้อย ในอดีตถ้าหากใครเดินทางเข้ามาในหมู่บ้านบุน้อยต้องทำการเซ่นไหว้ เช่น ต้องหว่าน ข้าวตอกดอกไม้ปักโบ ถ้าหากใครไม่ทำจะทำให้ปวดท้องประชากรทั้งหมด 1,064 คน ทั้งหมด 247 ครัวเรือน ชาย 511 คน หญิง 553 คน

อาชีพในหมู่บ้านส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน เช่น อวนปลาทราย จะมีมากในช่วง เดือน พ.ค. – มิ.ย. ของทุกปี ชาวบ้านออกหาปลาในช่วงน้ำขึ้น 13 คำ ถึงแรม 4 คำ แหล่งที่ออกไปหาส่วนใหญ่ บริเวณเกาะกล้วย, เกาะแดง, เกาะเกตรา อวนปลาทุ ส่วนมากจะมีมากในช่วงเดือน ก.ย. – ต.ค. อวนกุ้ง จะมีมากในช่วงเดือน พ.ค. – มิ.ย. ของทุกปี ส่วนมากจะออกไปหา เกาะกล้วย, เกาะเกตรา ทำโป๊ะ เริ่มเดือน พ.ย. สิ้นสุดปลายเดือนเมษายน ไชหมึก , ไชปูม้า, ตกปลา, ตกปูดำ, เลี้ยงปลาในกระชังทำได้ตลอดปี หอยท้ายเกาะ อยู่ในดินทราย หอยจะเปิดเป็นรูเล็ก ๆ สองรูอยู่ใกล้กัน หอยจะมีมาก เดือนธ.ค. – ม.ค. ของทุกปี ส่วนใหญ่จะนำเรือไปดำเวลากลางคืน

ภูมิปัญญาของชุมชนมีภูมิปัญญา การจับสัตว์น้ำที่แหล่งต่างๆ เรียกว่า ตุกน คือ หินขนาดต่างๆ และ หมูปะการัง ที่อยู่กันเป็นหย่อมๆ ได้ท้องทะเล ซึ่งจะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของปลาต่างๆ เรียกว่า (ตุกน) ด้าน การถนอมอาหาร เช่น ปลาเค็ม

กลุ่มท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านบุน้อย เริ่มแรกจากกลุ่มแม่บ้านในชุมชนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการรักษาทรัพยากรในชุมชน เพราะในชุมชนมีการตัดไม้เพื่อประกอบอาชีพประมงและสร้างรั้ว สร้างบ้านจำเป็นต้องพึ่งพิงป่าชุมชน จึงได้ปรึกษารื้อกันว่าจะทำอย่างไร อย่าให้ป่าหมดไป บริเวณชายหาดก็มีพันธุ์ไม้ โกงกางลอยมาติดในช่วงเดือน มิ.ย-ต.ค ทางกลุ่มสตรีจึงรวมตัวกันลงขันซื้อถุงมา 1500 ถุงแล้วไปเก็บพันธุ์ไม้ คือ ต้นโกงกาง ต้นโปรงแดงมาเพาะชำ ส่วนผู้ชายก็ไปตัดไม้มาทำโรงเรียน

หลังจากนั้นทางชุมชนได้มีโอกาสพูดคุยกับคุณสมพงษ์ หลีเกราะห้ ผู้ประสานงาน สกว.สตูล เกี่ยวกับการทำวิจัยการจัดการทรัพยากรในชุมชน จึงเกิดเป็นทีมวิจัยทรัพยากรโดยชุมชนขึ้น เริ่มจากการศึกษาข้อมูลชุมชน ประวัติชุมชน และข้อมูลทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมาร่วมกันหาวิธีการจัดการ

ทรัพยากรของชุมชน เช่น การจัดการป่าชายเลนชุมชน ชายหาด คลอง ในเมื่อชุมชนเข้าร่วมกระบวนการวิจัย เห็นชุมชนบ่อเจ็ดลูก เป็นหมู่บ้านใกล้เคียง การดำเนินการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงสนใจที่จะพัฒนาชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยวต่อไป

เป้าหมายการท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน พบปะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพี่น้อง แกกผู้มาเยือน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในการดูแลทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมชุมชน

ของดีของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

- ป่าชายเลนบ้านบุโบย ลักษณะพื้นที่ยาวตามลำคลองละงูยาวประมาณ 3 กิโลเมตร อยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านมีพื้นที่ประมาณ 297 ไร่ มีลูกคลองเล็ก ๆ 2 สาย ชาวบ้านเรียกกันว่า คลองกง คลองบ่อกุ้ง
- ปูยราปน เป็นเศษพืช เศษใบไม้ที่ย่อยสลายมาจากป่าชายเลน พัดมาเกยบริเวณริมชายหาดมีประโยชน์สามารถนำมาทำเป็นปุ๋ยหมักใช้ในการเกษตรได้
- อาหารทะเลสดจากวิถีชีวิตประมง เช่นการจับโป๊ะ, ตกปลา, ดำหอย, หาหอยชายหาด
- เรือใบลดพลังงาน นั้งเรือใบชมทิวทัศน์ ป่าชายเลนชุมชน เช่น เขาแมว, เขาไก่, เขาพับผ้า, ฟังตำนานเกาะเกตรา
- การจัดการทรัพยากร เช่น ธนาคารปูไข่, อนุรักษ์ป่าชายเลน, วางปะการังเทียม
- เรียนรู้ภูมิปัญญาการถนอมอาหารทะเล เช่น ปลาเค็ม กุ้งแห้ง มันปู ปลาหวานของกลุ่มแม่บ้าน ภูมิปัญญาในการจับสัตว์น้ำพื้นบ้านทำไข่ปลา
- การเลี้ยงปลาในกระชัง เช่นปลากะพงขาว ปลาเก๋า ปลาดอกหมาก ซ่อนทะเลสามารถเลี้ยงได้ตลอดปี

เป้าหมายการท่องเที่ยว เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน พบปะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพี่น้อง และ แกกผู้มาเยือน สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในการดูแลทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมชุมชน

กิจกรรมท่องเที่ยว นั้งเรือใบชมป่าชายเลน พร้อมกับดำเนาสำเภากะตรา หินแมว หินไก่ หินพับผ้า ชมวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านตกปลา กิจกรรมธนาคารปูไข่ กิจกรรมการทำปุ๋ยหมัก กิจกรรมแปรรูปอาหารทะเล(ปลาเค็ม)

การจัดการ ยังไม่มีรูปแบบการทำงานที่ชัดเจน เมื่อนักท่องเที่ยวมีการพูดคุย สภาพปัญหาชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการท่องเที่ยว มีเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ดังนั้นจึงควรมีการอบรมให้ความรู้ในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ชุมชนเห็นความสำคัญในเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น

การทำงานกับหน่วยงานภาคี กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการทำงานร่วมกับหน่วยงานทั้งในชุมชนและนอกชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน, หน่วยงานสกว.สตูล, สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล, เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนอีก 9 ชุมชน

แผนงานชุมชนบ้านบูโบย

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
1. ป้ายราปน	แหล่งทรัพยากรชายฝั่งบริเวณชายหาด	ผลิตป้ายใช้เองในชุมชน	1.1 การขยายการตลาด 1.3 พัฒนาเรื่องบรรจุภัณฑ์ 1.4 มีอาคารเก็บป้ายราปน
2. ป่าชุมชน (ป่าเศรษฐกิจ, ป่าจาก)	มีแหล่งป่าชุมชน 272 ไร่ เป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์และเสื่อมโทรม	- มีการฟื้นฟูสภาพป่า - มีการจัดการใช้ไม้โดยชุมชนมีส่วนร่วม - มีแปรงเพาะชำกล้าไม้ - มีคณะกรรมการดูแลป่า	2.1 ต้องการใช้เป็นแหล่งอาหาร 2.2 ต้องการใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ มีแผนการจัดการป่า
3. ธนาคารปูม้า	- สร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนรู้จักใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน - ให้ความรู้เรื่องปูม้าไข่นอกกระดอง	- ชาวบ้านในชุมชนให้ความร่วมมือช่วยกันนำแม่พันธุ์ปูม้ามาเพาะพักเพื่อขยายพันธุ์และปล่อยลงสู่ป่าชุมชน	3.1 เป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชนและผู้สนใจ 3.2 ต้องการมีอาคารเพาะพันธุ์ปูม้า
4. แปรรูปอาหารทะเลตามฤดูกาล	- มีกุ้ง ปลา หลายชนิดที่สามารถนำมาแปรรูปเพื่อถนอมอาหาร	- มีการรวมกลุ่มกันลงขันจัดซื้อปลาสดมาถนอมอาหาร ปลาเค็ม ปลาหวาน กุ้งแห้ง น้ำมันปู, น้ำมันกุ้ง	การจัดการเรื่องการตลาดให้ได้มาตรฐาน
5. เรือใบ	- มีเรือใบ 22 ลำ	- มีกิจกรรมเรือใบสามารถรองรับนักท่องเที่ยว	จัดกิจกรรมแข่งเรือใบประจำปี

1.3. ชุมชนбакันใหญ่

สมัยก่อนผู้คนเรียกว่า “бакัน-บาซาค” หมายถึง สถานที่ทำไม้เผาถ่าน ส่วนบาซาค หมายถึง ใหญ่ รวมแล้วหมายถึงที่เผาถ่านขนาดใหญ่ หรืออีกชื่อหนึ่งเรียกว่า เกาะอีโปะ ก่อนจะมาเป็นбакันซาค หรือ бакันใหญ่ ในอดีตเรียก เกาะอีโปะ มีเรื่องเล่ามาว่าใจกลางหมู่บ้าน(ปัจจุบันคือบริเวณมัสยิดอัสซาคีริน) มีต้นไม้ใหญ่ขนาด 12 - 15 คนโอบ ต้นไม้ต้นนี้ชื่อว่า ต้นอีโปะ เชื่อกันว่าเป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ เพราะสมัยก่อนคณะมนรห์ ร้องแจ้ง ฝึกอบรม หนังสือต่ง เล่นเรือผ่านมาจากหมู่บ้านและต่างจังหวัด เช่น ตรัง กระบี่ ต้องแวะมาเล่นหรือร่ำถวายน้ําดื่มน้ําก่อนทุกครั้ง ถ้าหากไม่มาเล่นหรือร่ำถวายก่อนเดินทางจะมีอันเป็นไป เช่น เจ็บไข้ได้ป่วย ปวดท้องอย่างรุนแรง เจอพายุ เป็นต้น เป็นเรื่องรางเล่าขานกันมาประมาณ 60 – 70 ปี มาแล้ว

เมื่อก่อนбакันใหญ่เป็นที่สนุกสนาน และเป็นที่ทำงาน คนแรกที่เข้ามาซื้อโต๊ะจิ (ไม่มีที่มา) มาทำสวนมะพร้าวและตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นั่นจนเสียชีวิต ชาวบ้านจึงนำศพไปฝังไว้ทางทิศใต้ของเกาะ จึงได้เรียกทิศใต้ของเกาะว่าทิศโต๊ะจิ บากันใหญ่มีผู้ใหญ่มากคนแรกชื่อ โต๊ะดาโอ๊ะ รวมแล้วมีผู้ใหญ่นับ 9 คน ผู้ใหญ่นับคนปัจจุบันชื่อ นายวิชัย จิแอ ชุมชนปัจจุบันเป็นชุมชนขนาดใหญ่เนื่องจากมีประชาชนจากที่อื่นๆอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน

อาชีพหลักของชุมชนคือทำการประมงขนาดเล็ก ส่วนอาชีพเสริม/อาชีพสำรอง ทำสวนและรับจ้างทั่วไป รายได้หลักของครัวเรือนมาจากการทำประมงชายฝั่งบ้าน บากันใหญ่ยังไม่มีสินค้าชุมชนหรือท้องถิ่น แต่มีสินค้าที่ทำกันเองและจำหน่ายกันในหมู่บ้าน เช่น ปลาในกระชัง ปลาแห้ง

เป็นชุมชนอิสลามดั้งเดิม อยู่อย่างเคร่งครัดพี่น้อง ช่วยเหลือแบ่งปัน มีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามหลักคำสอนของศาสนาตามความเชื่อของคนในชุมชนที่นับถือสืบทอดกันมา เช่นการละหมาดประจำวัน การละหมาดในวันศุกร์ การถือศีลอดการออกบวชหรือการละศีลอดวันสำคัญ ปีละ 2 ครั้งคือวันอีดิลฟิตรี กับวันอีดิลอัฎฮา(วันฮารีรายอ)

ของดีชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

- ด้านธรรมชาติ ปะการังน้ำตื้น นกทะเลที่หินดำ (หินกองขนาดใหญ่) อ่าวหินงาม (ขนาดเล็ก) สุสาน หอยมีชีวิต ชมโลมาเล่นน้ำ
- วิถีชีวิตชาวบ้าน นั่งเรือชมวิถีชีวิต ตกปลา หาดแดง แหล่งดอนหอย รอยทางเท้า แหล่งหญ้าของพะยูน เต่า (ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน ปลาพะยูนมากินแหล่งหญ้า)

- กิจกรรมกลุ่ม บ่ออนุบาลเต่า (อนุรักษ์พันธุ์สัตว์ทะเลหายาก) ธนาคารปูม้าไข่ (กลุ่มประมงพื้นบ้าน) กลุ่มงานหัตถกรรมจากกะลามะพร้าว การต่อเรือตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

การบริหารจัดการท่องเที่ยว แกนนำกลุ่มต่างๆรวมตัวกันจัดการชุมชน ร่วมกับผู้นำทุกฝ่าย และกลุ่มชาวบ้านบางส่วน มีส่วนร่วมบริหารจัดการเป็นฝ่าย เช่น กลุ่มแกนนำจัดทำฐานข้อมูล ประชาสัมพันธ์ ก่อการรวมตัว กลุ่มสตรีหุงหาอาหาร / จัดการด้านที่พัก กลุ่มชาวบ้านบริการการเรือเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ผู้นำทุกฝ่ายอำนวยความสะดวกด้านต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความปลอดภัยด้วย

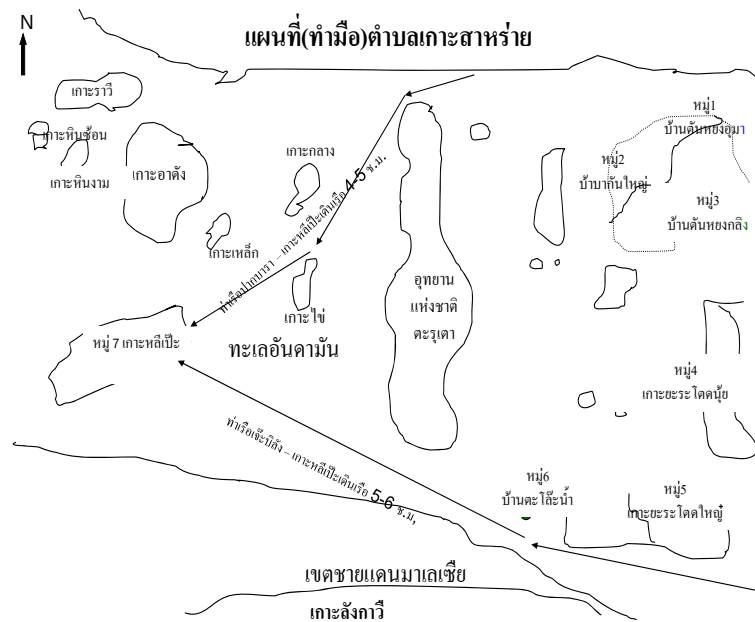
การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและการใช้ประโยชน์ มีการกำหนดแนวเขตการประกอบอาชีพ และแนวเขตอนุรักษ์เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ปูลูกป่าชายเลนทดแทนเป็นที่กำบังคลื่นลมจากมรสุมกำหนดจุดหรือแหล่งท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรด้วยการไม่ใช้เครื่องมือทำลายล้าง มีการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ เช่น กุ้ง วางกฎระเบียบชุมชนด้านการอนุรักษ์แนวเขตชายฝั่ง

ลักษณะนักท่องเที่ยว กลุ่มบุคคลที่ชื่นชอบวิถีชีวิตแบบชาวบ้านชาวเกาะ วิถีชาวเล ธรรมชาติที่บริสุทธิ์นั่งเรือชมเกาะ ดูปะการัง ซอบอาหารทะเลสดๆ หาปู หาปลา หาหอยต่างๆ หรือกลุ่มที่ประสงค์ทำกิจกรรม เช่น ปูลูกป่า ปล่อยพันธุ์กุ้งพันธุ์ปลา หรือกิจกรรมอื่นๆตามความเหมาะสม

การเชื่อมโยงเครือข่ายท่องเที่ยวระหว่างชุมชน แลกเปลี่ยนข้อมูลแต่ละชุมชนให้เป็นข้อมูลรวมในเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัด

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ เนื่องจากมีสภาพเป็นเกาะการรวมกลุ่มใหม่ ยังไม่มีประสบการณ์คนในชุมชนขาดองค์ความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยว กลุ่มแกนนำมีงานด้านสังคม

การเดินทาง ทางรถยนต์ ถึงท่าเทียบเรือบ้านทุ่งรีน อำเภอบ้านฉะ และท่าเทียบเรือเจ๊ะบิลัง ทางเรือจากท่าเทียบเรือ ตู้ ชุมชนเกาะสาหร่าย

แผนงานชุมชน บ้านก้นใหญ่ หมู่ 2 ต. เกาะสาหร่าย

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
พะยูน	พะยูนเป็นสัตว์ประจำถิ่นของบ้านก้นใหญ่ ม.2 ต.เกาะสาหร่าย มาตั้งแต่อดีต มีจำนวนมาก อยู่กันเป็นฝูง ประมาณ 30 – 40 ตัว ด้วยการล่า ทำให้พะยูนลดน้อยลงอย่างรวดเร็ว	ปลาพะยูนเหลือจำนวนอยู่ประมาณ 14 – 15 ตัว ได้ทำการอนุรักษ์ปลาพะยูนและเก็บข้อมูล แหล่งอาหารของพะยูนและติดตามช่วยเหลือพะยูนเป็นที่ยึดจับและติดเครื่องมือและติดเครื่องมือประมงบางชนิดตั้งแต่ปี 52 ถึงปัจจุบัน	1. ตั้งศูนย์ช่วยเหลือ เรียนรู้การดำรงชีวิตของพะยูน เพื่อให้ชาวบ้าน มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ 2. ปลุกหญ้าของพะยูน 3. ทำป้ายแหล่งหญ้าห้ามรบกวนการกินอาหารของพะยูน ห้ามเครื่องมือที่เป็นอันตรายต่อปลาพะยูนบางชนิด 4. สื่อประชาสัมพันธ์ในการอนุรักษ์ เพื่อการเรียนรู้ให้ยั่งยืน
แนวเขตอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง	กำหนดแนวเขตถาวรในการอนุรักษ์ทรัพยากร	ชาวบ้านในเขตพื้นที่มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์หวง	ทำทุนแนวเขตถาวรประชาสัมพันธ์ ให้ประชุม

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
เช่น พะยูง ปูม้า ไข่ หล้าทะเล เต่า ทะเล โลมา	ชายฝั่ง กำหนด เครื่องมือประมงที่ผิด ประเภท เพื่อการ อนุรักษ์มีกลุ่มรักบวกัน ใหญ่ช่วยดูแลเรื่องแนว เขต	แทนทรัพยากรที่มีอยู่ให้ ยั่งยืน	เรื่องอื่นๆ ได้รับรู้และ หน่วยงานต่างๆ
ปลูกป่าโกงกาง ทดแทน	มีโกงกางที่อุดมสมบูรณ์ ด้วยการดูแลของชุมชน ไม่มีการตัดไม้ไปขาย	มีการปลูกป่าโกงกาง ทดแทน ตัดเพื่อการปลูก	ปลูกป่าเพิ่มทุกปี สร้างบล็อก เพื่อการเรียนรู้
อนุรักษ์นกทะเล	นกทะเลมีหลายชนิดใน พื้นที่ชอบอยู่กันเป็นฝูง นับพันหมื่นตัว เป็น ความอุดมสมบูรณ์ของ ทรัพยากรในพื้นที่	ได้มีการห้ามล่า นกทะเล อย่างเด็ดขาดด้วย ของคน ในพื้นที่และนอกพื้นที่ทำ ให้นกทะเลลดจำนวน น้อยลง	ของความร่วมมือปลูก จิตสำนึกให้คนในพื้นที่และ ประชาสัมพันธ์กับคนนอก พื้นที่ให้รู้คุณค่าของการ อนุรักษ์

1.4. ชุมชนเกตรี

บ้านเกตรี หมู่ 3 เดิมอยู่ในตำบลบ้านควน ต่อมาได้แยกเป็นตำบลเกตรี เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2527 ซึ่งประกอบด้วย 6 หมู่บ้าน บ้านเกตรี หรือ “บุญเกตรีบุตร” เป็นภาษามลายู แปลว่า “ลูกสาวเจ้าเมือง” ที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของตำบลเกตรี เมื่อมีการตั้งถิ่นฐาน จึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า บ้านเกตรีบุตร และต่อมาเพี้ยนเป็น “บ้านเกตรี”

หมู่ที่ 3 บ้านเกตรี พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำนา รองลงมาเป็นที่ราบเชิงเขา เหมาะแก่การทำสวนยางพารา และสวนผลไม้ (เงาะ ทุเรียน ส้ม ลองกอง) มีแหล่งน้ำที่สำคัญ เช่น หนองปลัก และ ฝายส่งน้ำคูสน ทำให้มีน้ำใช้ตลอดปี พื้นที่ทั้งหมด 6,672 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 2,434 ไร่ ที่เหลือเป็นพื้นที่สาธารณะป่าสงวนแห่งชาติ และทุ่งเลี้ยงสัตว์ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม คือ ร้อยละ 98.20 ศาสนาพุทธ ร้อยละ 1.80 ศาสนาหมู่ที่ 3 บ้านเกตรี มีศาสนา คือ มัสยิด จำนวน 1 แห่ง ดังนี้ มัสยิดบุญเกตรี มีนาย อิบรอหิม อาดำเป็นอิมาม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชากรในหมู่ที่ 3 บ้านเกตรี คือ การผลิตกาแฟโบราณ การทำขนมบุนหางปูดะ และขนมปะการัง

การจัดการท่องเที่ยว ในปี พ.ศ. 2547 มีโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนระหว่างประเทศ โดยนักเรียนจากประเทศสวีเดน ได้มาศึกษาเรียนรู้และใช้ชีวิตกับครอบครัวที่นักศึกษาได้มาอาศัยอยู่ ครอบครัวที่นักศึกษาอาศัยอยู่ คือ ครอบครัวคุณมนัส ปลอดทอง หลังจากนั้นได้มีการติดต่อเพื่อบอกต่อให้เพื่อนนักศึกษาในต่างประเทศ ให้มาท่องเที่ยวในตำบลเกตรีด้วย

ในปี พ.ศ. 2551 ได้มีการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ตำบลเกตรี ซึ่งอยู่ในหมู่ที่ 3 และเป็นที่พักผ่อนประจำเดือนของคณะกรรมการศูนย์บริหาร และถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลเกตรี ทำให้มีขับเคลื่อนในเรื่องขยายทำจุดเรียนรู้ให้มีหลายๆจุด เช่น พลังงานทดแทน , การใช้พลังงานลมผลิตกระแสไฟฟ้า , การทำโรงเพาะฟักปลาน้ำจืด , การเลี้ยงปลาน้ำจืด , ห้องอบสมุนไพร , โสมสเดย์ และแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น มีการขยายจุดเรียนรู้ ไปยังหมู่บ้านในตำบลเกตรีเพื่อเป็นเครือข่ายการเรียนรู้โดยชุมชน ดังนี้ ม.1 จุดเรียนรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ , การทำขนม ม.2 จุดเรียนรู้ปศุสัตว์ เลี้ยงแพะ และการทำเครื่องจักรสาน ม.4 จุดเรียนรู้การปลูกผักปลอดสารพิษ ม.5 จุดเรียนรู้การทำสวนผลไม้เกษตรผสมผสาน ม.6 จุดเรียนรู้การทำไร่อ้อย ม.7 จุดเรียนรู้พลังงานทดแทน (โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 43)

โปรแกรมการท่องเที่ยว มีประเภทวันเดียว (เช้ามา เย็นกลับ) ค่าอาหารเที่ยง 1 มื้อ 100 บาทต่อคน อาหารว่าง (เบรก) 20 บาท ต่อคน ค่าวิทยากร 300 บาทต่อกิจกรรม ค่าสถานที่ 1,000 บาทต่อครั้ง และประเภทค้างคืน 2 วัน 1 คืน ค่าพาหนะ 300 บาทต่อคัน ค่าอาหารเช้า 50 บาทต่อคน ค่าที่พัก 100 บาทต่อคน ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนช่วงกลางคืน เช่น ทำโรตี่

การจัดการกลุ่ม มีการแบ่งการทำงานโดยแบ่งเป็นฝ่ายๆ ดังนี้ ทำบัญชี นางวรรดิ แก้วสลา จัดที่พักให้กับนักท่องเที่ยว โดยมีคิวในการเข้าพัก โดยทางผู้รับผิดชอบจะตรวจสอบความพร้อมของบ้าน เมื่อบ้านไหนไม่พร้อมก็ให้บ้านถัดไปตามลำดับ การทำอาหาร ให้มีคนรับผิดชอบ 2 คน เป็นหลัก เมื่อมีนักท่องเที่ยวมากก็ให้สมาชิกเข้ามาช่วยเสริมตามความเหมาะสม

ประโยชน์ คือ มีการรวมกลุ่มเพื่อทำงานเป็นทีม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รักษาทรัพยากรธรรมชาติ **ปัญหา** การจัดการจุดเรียนรู้ ให้มีความพร้อม การถ่ายทอดความรู้ยังไม่ทั่วถึงให้กับคนในชุมชน. เกิดความไม่เข้าใจในบางเรื่อง.ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

แผนงานชุมชนบ้านเกตุรี

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
ประเด็น	ฐานเดิมในชุมชน	ดำเนินการในเรื่อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 7 กิจกรรมหลัก	-สร้างทีมวิทยากรจากเด็กเยาวชน, ประชาชนเพิ่ม
1.จากภูมิปัญญา	-ฐานเศรษฐกิจพอเพียง	ประกอบด้วย	- สร้างฐานการเรียนรู้ให้ครบทุกหมู่บ้าน
2.จากการศึกษา	-ฐานเกษตร (ศูนย์ถ่ายทอด)	1.ด้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน	-สร้างห้องสมุดชุมชน
3.จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายใน-นอกชุมชน	-ฐานประมง	2.ด้านพืชผักผลไม้ปลอดสารพิษ	-สร้างที่ประชุมเพิ่ม
	-ฐานปศุสัตว์	3.ด้านการประมงให้ผลิตและจำหน่ายได้	-สร้างอาคารละหมาด
	-ฐานการจัดการชุมชน	4.ด้านปศุสัตว์ให้ผลิตได้อย่างต่อเนื่อง	-จัดทำโครงการธนาคารต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชน
	-ฐานการจัดระเบียบสังคม	5.พลังงานทดแทน	-ปรับปรุงทัศนียภาพในศูนย์ฯ ให้สวยงาม เป็นระเบียบ
		6.การจัดการสุขภาพชุมชน	
		7.การให้บริการโฮมสเตย์ชุมชน	

1.5. ชุมชนบ่อเจ็ดลูก

บ่อเจ็ดลูก ชื่อนี้ชวนสงสัย....ถามต่อว่า....ทำไมต้องชื่อนี้....มีความเป็นมาอย่างไร เกิดจินตนาการต่างๆ นานา...อดีตอันยาวนานยังมีชาวเลดินแดงเผ่ามอแกนซึ่งอาศัยไม่ค่อยเป็นหลักแหล่งได้เดินทางมา ณ ที่เกาะหนึ่งซึ่งเป็นเกาะเล็กๆอยู่ทางตอนใต้ของทะเลอันดามัน และได้เดินทางน้ำดื่ม จนเกิดเป็นตำนานบ่อเจ็ดลูกขึ้นมา แต่จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่บอกว่ามีสามตำนานด้วยกันที่ไม่สามารถยืนยันได้ว่าเรื่องไหนคือเรื่องที่ถูกต้องที่สุดและเรื่องใดไม่เป็นความจริง

ชาวเลเมื่อเดินทางน้ำดื่มจนมาพบบ่อน้ำพุตื้นๆจากใต้ดินจำนวน 7 บ่อด้วยกัน บ่อแรกใหญ่หน่อยเรียกกันว่าบ่อพ่อ ที่เหลือก็เป็นบ่อแม่และบ่อลูก ขนาดลดหลั่นกันไป เชื่อกันว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์หรือกล่าวอะไรไว้ก็ได้ตั้งใจ มีการร้องรำทำเพลงบ้าง นำไก่ขามาเชือดบ้างเพื่อแก้บน

อีกนัยหนึ่งก็ว่าเมื่อชาวเลต้องการน้ำก็ได้ทำการขุดบ่อน้ำขึ้นมา 1 บ่อ ใช้มาตลอดจนกระทั่งมีลูกจำนวน 6 คน จำนวนคนในครอบครัวเพิ่มขึ้นจึงใช้กันไม่พอเกิดมีปากเสียงกัน พ่อก็เรียกลูกมาปรึกษาหารือ จนมีข้อสรุปว่าให้แต่ละคนขุดบ่อมาคนละบ่อ ขุดใกล้ๆกับพ่อนี้แหละ จาก 1 บ่อ ก็เป็น 7 บ่อ

ยังมีอีกตำนานที่บอกว่าชาวเลเมื่อได้ร่อนแรมมาพักที่เกาะแห่งนี้ก็ได้ตั้งรกรากที่นี่ และได้ขุดบ่อน้ำเพื่อใช้กัน บ่อแรกที่ขุดพบว่าน้ำเค็มใช้ไม่ได้ก็ขุดต่ออีกก็เค็มอีก จนขุดมาจนถึงบ่อที่ 7 ปรากฏว่าน้ำจืด จึงได้ใช้กันเรื่อยมา

ก่อนสงครามโลกครั้งที่สองมีชายคนหนึ่งเดิมเป็นคนในพื้นที่บ้านตะโละไสชื่อว่านายอับดุลรอหมาน ปากบารา มีอาชีพทำการค้ากับรัฐปีนังสินค้าก็จะ มี แป้ง สบู่ น้ำตาล ได้เข้ามาอาศัยที่แห่งนี้ ด้วยเป็นคนที่มีความรู้ด้านศาสนาอิสลามก็เป็นผู้บุกเบิกสร้างมัสยิดขึ้นมาและได้สอนให้กับชาวเลที่อาศัยอยู่ก่อนด้วย และดูแลความสงบของที่นี่ อยู่มาระยะหนึ่งก็ได้ชักชวนเครือญาติมาอยู่ด้วยคนก็เพิ่มขึ้นทำให้ชาวเลต้องอพยพจากเกาะแห่งนี้หาที่อยู่อาศัยใหม่เพราะพวกเขาไม่ชอบที่มีคนเยอะๆต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 7 นายอับดุลรอหมาน ได้รับการแต่งตั้งเป็นขุน(เทียบกับปัจจุบันคือกำนัน)และได้รับพระราชทานนามสกุล เป็น ขุน บารา บุรีรักษ์ ท่านได้ขึ้นปกครองที่นี่ และได้เรียกสถานที่แห่งนี้ตามสัญลักษณ์ ว่าศาลากาตูโห๊ะ ซึ่งเป็นภาษามลายู (ศาลากา แปลว่า บ่อ / ตูโห๊ะ แปลว่า 7 แปลรวมกันว่า บ่อเจ็ดลูก) ไปขึ้นกับทางราชการเพื่อเป็นชื่อเรียกหมู่บ้าน แต่ชื่อเรียกยากจึงเปลี่ยนเป็นชื่อภาษาไทยว่า บ้านบ่อเจ็ดลูก มาจนถึงปัจจุบัน

บ่อเจ็ดลูกวันนี้ มีประชากร 788 คน จาก 190 ครัวเรือนนับถือศาสนาอิสลาม ชาวบ้านบ่อเจ็ดลูกประมาณ 90 % มีอาชีพประมงเป็นหลัก ใช้เรือหัวโทงออกทะเล ใช้อุปกรณ์ประมง คือ อวนปลา อวนกุ้ง

ลอบ จับสัตว์น้ำตั้งแต่เริ่มชายฝั่ง ถึง 5 ไมล์ทะเล สัตว์น้ำที่จับได้มี ปลาทุ ปลาทูราย ปลาจวด หมึกและอื่นๆ ส่วนกุ้งจะเป็นกุ้งแชบ๊วย นอกจากนั้นทำไชปลาเก๋า อวนปลา(อวนถ่วง) การออกทะเลอาศัยปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ฤดูกาลของสัตว์น้ำเป็นตัวกำหนดเครื่องมือประมง เปลี่ยนแปลงหมุนเวียนแต่ละปี การทำประมงของชาวบ้านเหมือนการอนุรักษ์ธรรมชาติในตัว คือ เครื่องมือของชาวประมงพื้นบ้านเป็นเครื่องมือจับสัตว์น้ำเฉพาะอย่าง เฉพาะขนาด และอยู่กับที่ ไม่เคลื่อนไหนว เช่น อวนกุ้ง ได้กุ้งเป็นหลักสัตว์น้ำชนิดอื่นไม่ค่อยมี กุ้งที่ได้มีขนาดใหญ่ ช่วงมรสุม เป็นช่วงที่มีกุ้งชุกชุม ชีวิตมีความเป็นอยู่แบบหาเช้ากินค่ำ แต่คนในชุมชนบอกว่า เป็นอาชีพที่มีความสุข เพราะได้อยู่ท่ามกลาง ธรรมชาติ

การเลี้ยงปลา หรือเลี้ยงหอยในกระชัง เช่น ปลาเก๋า ปลากะพง ปลาเก๋าเก (ดอกหมาก) หอยแมลงภู่ บางส่วนเลี้ยงปลาโดยการซื้อพันธุ์ปลา บางส่วนได้มาจากการดักลอบมาเลี้ยงในกระชัง เป็นอาชีพเสริมของชาวบ้านในชุมชน นอกจากการออกทะเลเพื่อจับสัตว์น้ำ สามารถสร้างรายได้ แต่บางครั้งก็ขึ้นกับราคาสลาคสินค้าสัตว์น้ำ ซึ่งไม่แน่นอน

ว่างเว้นจากการทำประมงในช่วงเดือน พฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม ของทุกปีมีการปลูกแตงโม ในระยะเวลา 90 วัน เป็นอาชีพเสริม ในช่วงนั้นชาวประมง จับสัตว์น้ำไม่ค่อยได้ ทะเลน้ำใส ช่วงมรสุม ตะวันออก จะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงในหมู่บ้าน มีพันธุ์แตงโมที่ขึ้นชื่อ คือ พันธุ์กินรี จินตหรา แดงลาย และดำกา ชาวบ้านจะปลูกละกันไปตามความนิยมของลูกค้า และตามความถนัดของผู้ปลูก พันธุ์แตงโมส่วนใหญ่ที่ได้รับความนิยมคือ พันธุ์กินรี จะให้ผลผลิตดีลูกหนึ่งหนัก 5 - 7 กิโลกรัม เนื้อแน่น เปลือกบาง รสหวาน สีแดงเนื้อเป็นทราย ราคาขายกิโลกรัมละ 8-10 บาทได้ราคาดีปีหนึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านเป็นกอบเป็นกำ เป็นรายได้เสริมของชาวบ้านบ่อเจ็ดลูกที่สืบต่อมาจากบรรพบุรุษ ชาวบ้านบางส่วนจะปลูกผักไปพร้อมกับการปลูกแตงโม เช่น แตงกวา บวบ ฟักเขียว ถั่วฝักยาว เริ่มปลูกประมาณ 6 ปี เป็นช่องทางหนึ่งในการเสริมรายได้ของคนในชุมชนที่เห็นว่าแตงโมไม่สามารถปลูกซ้ำในพื้นที่เดิม จึงหมุนเวียนมาปลูกผัก ในปีต่อไปกลับมาปลูกแตงโม หมุนเวียนนี้เรื่อยไปทุกปี นอกจากนั้นเลี้ยงวัว ในที่ของตัวเอง และทุ่งเลี้ยงสัตว์ของหมู่บ้าน ที่ว่างเว้นจากการปลูกแตงโม มีวัวเลี้ยงประมาณ 80 คิวเรือน ไล่ 4-5 ตัว และมีการจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงวัวขึ้น มีสมาชิก 40 คน นอกนั้นมารับจ้างทั่วไป การหาหอยขายทำยาขาย ในช่วงฤดูกาล การเจาะหอยนางรม เพื่อเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจับปลาเพราะชาวบ้านบ่อเจ็ดลูกส่วนใหญ่มีอาชีพประมง เมื่อออกทะเลจับปลา ชาวประมงมักดูทิศทางลม ระดับน้ำในท้องทะเล ซึ่งในแต่ละวันไม่เหมือนกัน น้ำจะเดินเปลี่ยนทิศทางไปทุกๆ 10 นาที ในการวางอวนแต่ละครั้งชาวประมงจะต้องรู้ลักษณะการเดินของน้ำ ซึ่งทำให้ฝูงของปลาเปลี่ยนไป การวางอวนต้องวางแบบขวางน้ำจึงจะได้ปลาเป็นลักษณะของธรรมชาติ และต้องรู้แหล่งอาศัยของปลาแต่ละชนิด ปลามักจะอยู่ที่ดอนทราย ถ้าเป็นกุ้งมักอาศัยดินที่เป็นโคลน ชาวบ้านมักจะจำลักษณะที่อยู่ของปลา และบอกต่อกันไปสู่ลูกหลานซึ่งเป็นวิธีการหาปลาของคนสมัยก่อนที่ใช้กันมา แต่ถ้าเป็นในปัจจุบันการจับปลาในเชิงพาณิชย์มักใช้ดาวเทียมค้นหาที่อยู่ของฝูงปลา และสามารถจับได้ง่าย

นวดแผนโบราณผู้มีความรู้ในด้านนี้มีอยู่ 2 คน คือ นายถวิล หมั่นดี และนายรณเจต ขุนพลทั้งสองเป็นคนพิการทางสายตา ได้ผ่านการอบรมจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสตูล ใช้เวลา 3 เดือน เป็นหลักสูตรจากสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย จุดประสงค์ในการนวด คือ เพื่อคลายเครียด คลายเส้น รักษาอัมพฤกษ์รักษาโรคเมื่อย การนวดฝ่าเท้า นวดขา และนวดทั้งร่างกายเพื่อให้เส้นต้นตัว ค่าบริการต่อครั้ง 100 บาทใช้เวลา 1 ชั่วโมงกับ 45 นาที

นอกเหนือจากนั้นยังมีภูมิปัญญาในเรื่องหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น เย็บจากเอาใบจากมาเย็บเพื่อนำไปมุงหลังคา ผู้ที่เย็บจากเพื่อขายเป็นประจำ คือ นางมาหวัน วิจิตร นางย้าอะ หวังสนู นางมะ หวังสนูจากมีขนาดของดัดความยาว 2 สอก กับ 1 กำ ใช้ใบจากจำนวน 100 ใบ การเย็บจากแต่ละครั้ง 2 ใบ หรือ 1 คู่ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเย็บหาวความยาวประมาณ 3 สอกไม้ไผ่ผ่าซีก ความยาวประมาณ 2 สอกและใบจากขายราคาดัดละ 4 บาท ทำตุ่ง หรือออบ จากใบจาก เสวียนหม้อ จากก้านจาก กำแปดหรือที่สำหรับใส่ยาเส้นเสื่อกระจงใส่ของ ดอกไม้ แจกัน จากใบเตย และการทำเรือหัวโทงจากเศษไม้

ของดีชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

แหล่งหอยตั้งอยู่ระหว่างหมู่ที่ 1 ตำบลปากน้ำอำเภอละงูและหมู่ที่ 5 ตำบลกำแพง ซึ่งชาวบ้านในชุมชนเรียกว่า หอยปะ มีเนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ พื้นหาดเป็นดินทรายสลับโคลน เวล่าน้ำแห้งเต็มที่จะเป็นแหล่งหากินของชาวบ้านในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง สำหรับการเดินทางจากท่าเรือบ่อเจ็ดลูกมาประมาณ 25 นาที ซึ่งจะมีจำนวนหอยมากมายหลายอย่าง เช่น หอยปะ หอยแครง หอยเสียบ หอยรอก หอยก้าม และหอยหอยท้ายเกาะ

แหล่งตกปลาการตกปลาเป็นที่นิยมของชาวบ้านในชุมชนมากพอสมควร และเมื่อนักท่องเที่ยวมาก็เป็นสิ่งที่ชุมชนได้เยี่ยมชมเช่นกัน ชาวบ้านมีคอกหมันหมายถึงพื้นที่ที่ชาวบ้านไปและรู้ว่า ณ ที่ตรงนั้นมีปลาอะไร ชุกชุม ทีมวิจัยได้สัมภาษณ์ชาวบ้านมาข้อมูล ดังนี้อ่าวเมตตาเดินทางจากหัวสะพานบ่อเจ็ดลูกประมาณ 10 นาที ช่วงเวลาการตกปลาดังแต่เดือนพฤศจิกายน – มีนาคม ปลาที่ได้ คือ ปลาจวดเทียน ปลาทราย ฯลฯ

ป่าชายเลนชุมชน

จากปากคลองบ่อเจ็ดลูกถึงป่าชายเลนชุมชน ใช้เวลาประมาณ 5 นาที จากป่าชายเลนชุมชนถึงคลองท่าแฉัตรประมาณ 1 ชั่วโมงไปจนถึงด้านในป่าเป็นพื้นที่ป่าชุมชน 400 ไร่ มีความหลากหลายของพันธุ์ไม้มีพันธุ์ไม้เสม ไม้โกงกางใบใหญ่ ไม้โกงกางใบเล็ก ไม้ตะบูน ไม้ถั่ว (ไม้ลังกาไค) ไม้มูดา (ไม้ตุ่ม) ฯลฯ มีทั้งสัตว์น้ำ และสัตว์บก ประกอบไปด้วย ปูเปี้ยว ปูดำ ลิง ค่าง นกพังก่า สัตว์ที่นำมาเป็นอาหารของชาวบ้าน เช่น หอยดาแดง (จวบเจง) หอยเข็ม หอยแครงมัน หอยลอกัน หอยลิโกง (สันขวาน)

นักท่องเที่ยวสามารถนั่งเรือชมป่าชายเลนและเก็บหอยนำมาประกอบอาหารได้ แต่ต้องตระหนักถึงการอนุรักษ์ ดูแลรักษาป่า ทางชุมชนได้จัดกิจกรรมปลูกป่าในวันสำคัญปีละ 2 ครั้ง มีป้ายบอกแนวเขตอนุรักษ์ตลอดแนว และมีการนำเสนอโครงการทำสะพานเดินเท้า (วอร์คเว) กับสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 37 เป็นแผนของหน่วยงานที่จะจัดทำในอนาคต เพื่อให้นักท่องเที่ยวเยาวชนในชุมชนและนอกชุมชนได้ศึกษาระบบนิเวศในป่าชายเลน และสามารถชมปู หลากสีได้ในป่าชายเลน มีปูก้ามดาบ ปูก้ามใหญ่ ปูวกมือ ปูเสม ถึงเสม ฯลฯ

โบราณสถานบ่อเจ็ดลูก ปัจจุบันเนื้อที่ 2 ไร่ ได้บูรณะ ซ่อมแซมบางส่วน สร้างศาลาโดยงบประมาณจากศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดสตูล และจัดทำป้ายโบราณสถาน ปูกลมะพร้าวสองยอด

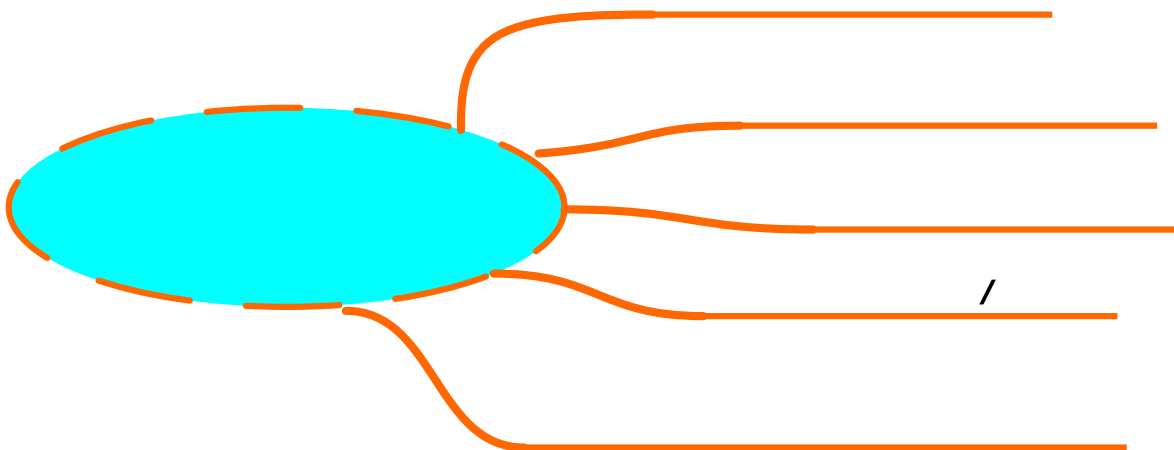
แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีดังต่อไปนี้

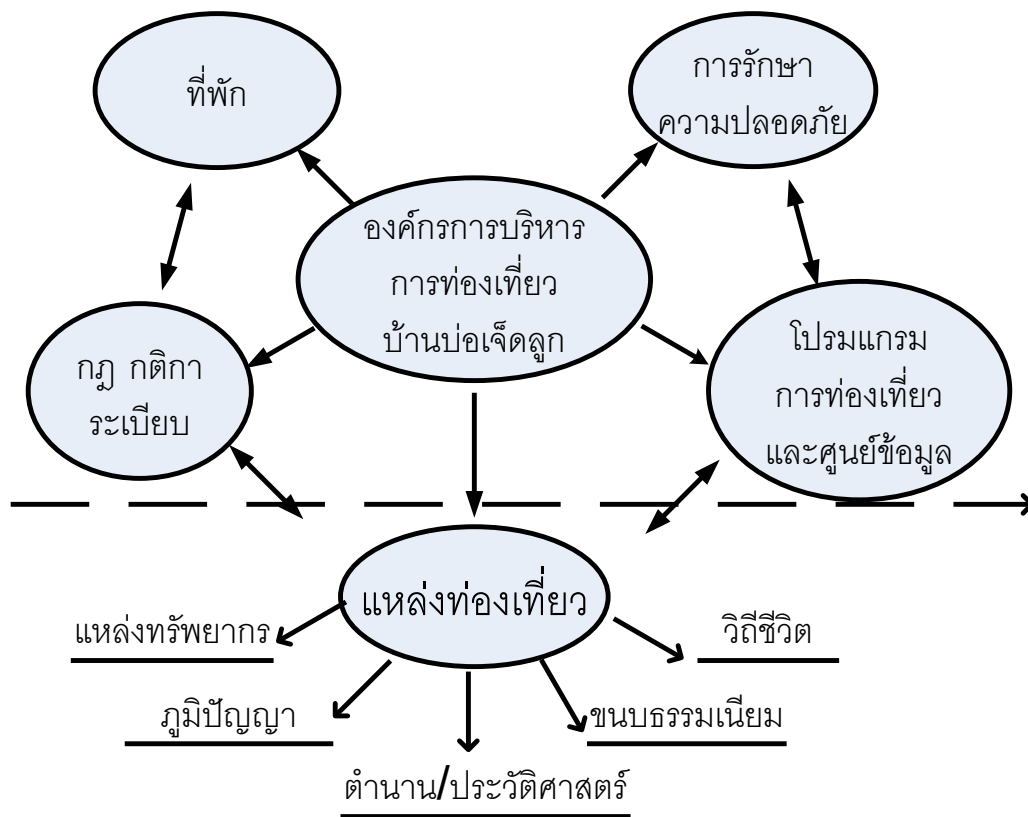
1. เขาช้าง หรือเขาจีมีน (ขมิ้น) เป็นสัญลักษณ์ของบ้านบ่อเจ็ดลูก อยู่ตรงทางเข้าบ้านบ่อเจ็ดลูก ลักษณะคล้ายกับช้างกำลังหมอบเมื่อมองออกจากบ้านบ่อเจ็ดลูก
2. ถ้ำลอดเสือสันลาย
3. ถ้ำถายี่ ปี พ.ศ. 2506 มีชายคนหนึ่งชื่ออุทัย สุวรรณฤกษ์ เป็นคนจังหวัดพัทลุง ได้เดินทางลงไปยังเกาะอาดัง เพื่อไปรูดง และอาศัยอยู่บนเกาะอาดังเป็นเวลานาน
4. ถ้ำทอง ถ้ำแห่งนี้อยู่ด้านหลังโรงเรียนบ้านบ่อเจ็ดลูก

5. หาดกะสัง เมื่อก่อนหาดนี้จะเกิดลมหมุนตลอด ชาวบ้านเรียกกหาดนี้ว่าหาดลมหมุน ต่อมาเรียกกันว่า กะสัง (ลูกข้าง)
6. หาดนุ้ย และเขาหาดนุ้ย อยู่ติดกับหาดนุ้ยมีทางขึ้นที่ปากน้ำรีสอร์ท เป็นจุดชมวิวที่มองทิวทัศน์รอบๆทั้งในทะเล และหมู่บ้าน
7. ผาใช้หนี้
8. ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่งสตูล เป็นที่เพาะเลี้ยงพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์สัตว์น้ำ มีพันธุ์สัตว์น้ำหลายชนิด
9. ปราสาทหินพันยอด อยู่ด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือเกาะเขาใหญ่ มีหินสลักรูปซ้อนกันคล้ายยอดปราสาทเป็นยอดมากมาย
10. เกาะเขาใหญ่ เป็นเกาะที่ใกล้กับชายฝั่ง ใช้เวลาเดินทางประมาณ 20 นาที ที่สำคัญเป็นที่หลบมรสุมของชาวประมงยามที่ออกทะเล เป็นแหล่งทำมาหากิน แหล่งตกปลาและยังเป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่พิเศษในบริเวณอ่าวสามารถมาเที่ยวได้ตลอดทั้งปี ภายในเกาะเขาใหญ่มีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งด้วยกัน คือ อ่าวมะขาม 1 บ่อน้ำช่องขลาด อ่าวโละกระระ อ่าวหินงาม อ่าวตะโล๊ะบินแต อ่าวกำปโป (อ่าวเตลสา) หินดาหินยาย (โต๊ะหินโต๊ะดอ)

แนวคิดการจัดการท่องเที่ยว

ในการคิดการจัดการท่องเที่ยวของบ้านบ่อเจ็ดลูก ทีมวิจัยและคณะทำงานนี้เคยอยู่เสมว่าทำอย่างไรให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนและสามารถสร้างให้คนในชุมชนเกิดการพัฒนาขึ้น

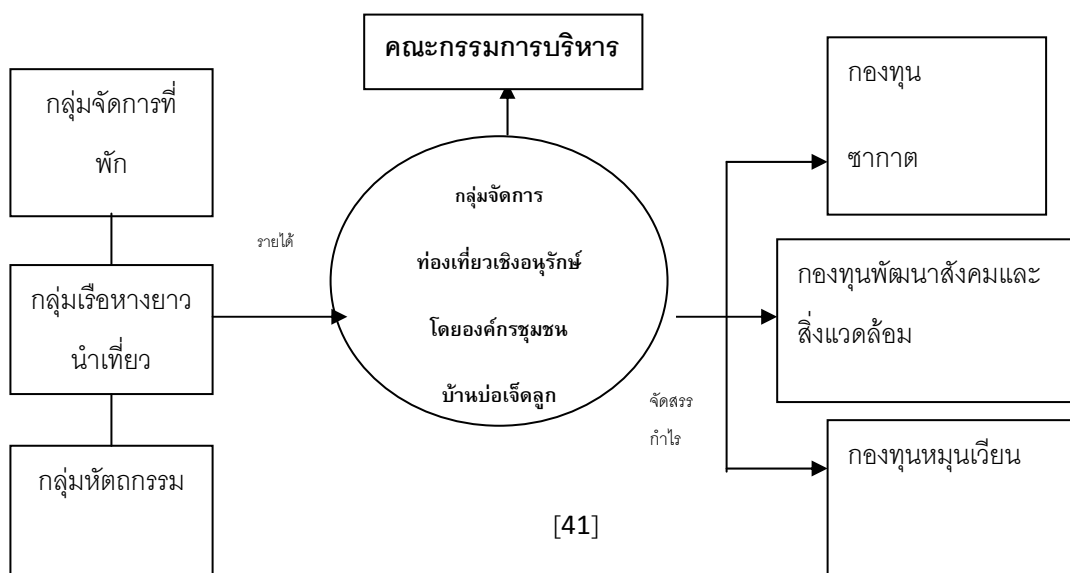

การบริหารจัดการท่องเที่ยว

จากวันนั้นถึงวันนี้มีอะไรเกิดขึ้นมากมาย เมื่อถึงจุดนี้ก็สามารถพูดได้เต็มปากเต็มคำว่าสิ่งมหัศจรรย์เกิดขึ้นแล้ว ณ บ่อเจ็ดลูก ภาพแห่งความร่วมมือร่วมใจ ภาพแห่งความสำเร็จ ดอกผลแห่งปัญญาที่มาจากพลังสมองของคนบ่อเจ็ดลูก ฉายชัดทุกขณะ

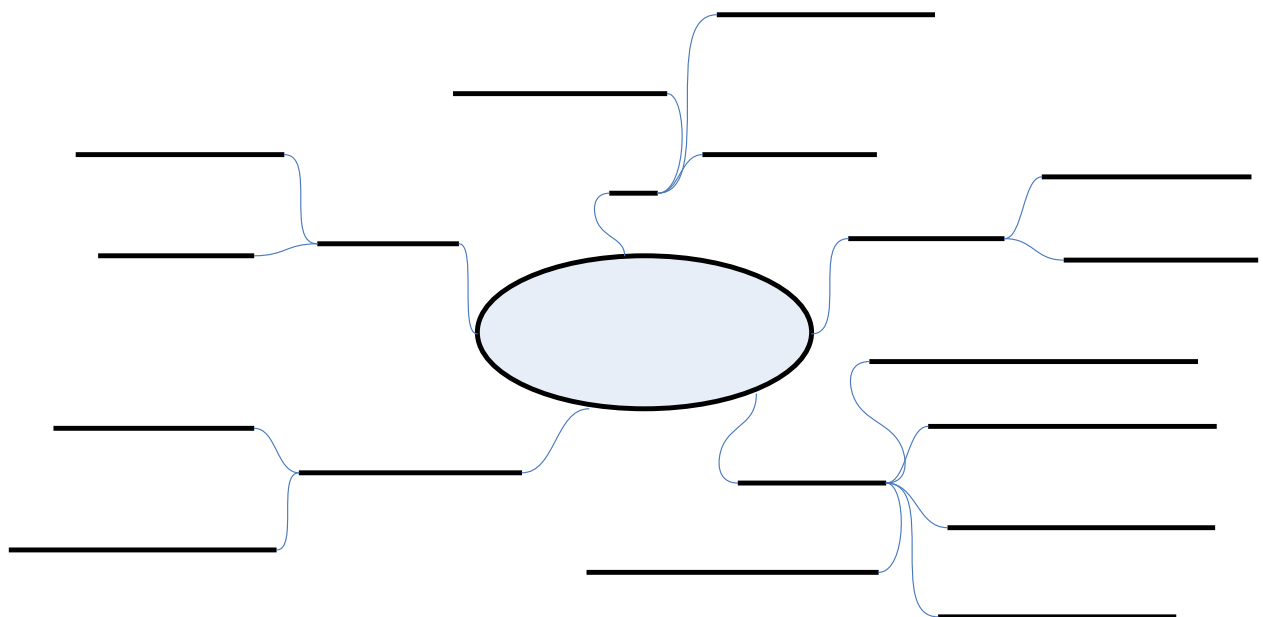
Talagatujuh Seashore อ่านว่า ตาลากาตูโฮ๊ะชีซอ แปลว่า ทะเลหรือชายฝั่งบ่อเจ็ดลูก ชื่อนี้ได้ถูกตั้งขึ้นเพื่อเรียกกลุ่มของตัวเองที่มาจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยองค์กรชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก มีโครงสร้างการบริหาร ดังนี้

กลุ่มกลางที่มองภาพรวมในการจัดการท่องเที่ยว และคิดแผนการพัฒนาชุมชนโดยรวม ทำหน้าที่เป็นศูนย์บริการข้อมูล ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโปรแกรมการท่องเที่ยวต่างๆ และมีกลุ่มย่อยร่วมบริหาร คือ กลุ่มจัดการที่พัก ที่คอยให้บริการที่พัก บริการอาหาร กลุ่มเรือหางยาวนำเที่ยว รับบริการเมื่อนักท่องเที่ยวต้องการไปเที่ยวในทะเล ซึ่งรับงานมาจากกลุ่มกลาง,กลุ่มหัตถกรรม ผลิตภัณฑ์จากวัสดุในชุมชน เช่น หมวกจากใบจาก เสวียนหม้อจากก้านมะพร้าว เรือจำลองจากเศษไม้ นำวางจำหน่ายที่ศูนย์

คณะกรรมการบริหาร มาจากกลุ่มย่อยทั้ง 3 กลุ่ม เพื่อมาบริหารกลุ่มกลาง เมื่อทุกกลุ่มย่อยมีรายได้ จะปันผลส่วนหนึ่งให้กับกลุ่มกลาง และกลุ่มกลางนำมาจัดสรรกำไร ให้กับกองทุนซากาตจัดสรรให้แก่ผู้ด้อยโอกาสในชุมชนตามหลักศาสนาอิสลาม เช่น คนชรา คนพิการ เด็กกำพร้า เด็กนักเรียนด้อยโอกาส ฯลฯ กองทุนพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมดำเนินการในเรื่องของการจัดการทรัพยากร การกีฬา พัฒนามัสยิด โบราณสถาน ฯลฯ กองทุนหมุนเวียนเป็นกองทุนเพื่อส่งเสริมให้กลุ่มอื่นๆในชุมชนได้ใช้ประโยชน์

กฎระเบียบ

6.โปรแกรมการท่องเที่ยวและบริการนำเที่ยว

โปรแกรม	แหล่งท่องเที่ยว	อัตราค่าบริการ
บนบก 1	โบราณสถานบ่อเจ็ดลูก,ถ้ำฤาษี,ถ้ำเสือสินลาย,จุดชมวิว,	ค่ามัคคุเทศก์นำเที่ยวและให้ข้อมูล 1คน/10 คน 200 บาท 3 ชั่วโมง
2	ภูมิปัญญาชาวบ้าน การเกษตร ปลุกแดงโม (พฤศจิกายน –มกราคม) , เย็บจาก , หัตถกรรม ,ทำกะปิ	
3	เจาะหอยนางรม ,ชมแหล่งกล้วยไม้	300 บาท 1 ชั่วโมง
4	หาหอยตะเภา	200 บาท 3 ชั่วโมง
5	ลากอวน	300 บาท 3 ชั่วโมง
6	โล๊ะแมงดา	300บาท
ทางเรือ 1	ชมวิถีชีวิตชาวประมง การออกทะเลหาสัตว์น้ำ เช่น อวนปลาทราย ,อวนกุ้ง	300บาท (1 ลำ / 2 คน)
2	หาหอยปะ	1200 บาท 3 ชั่วโมง (เรือ1 ลำ / 7-8 คน)
3	ตกปลาใกล้ชุมชน เช่นปลาจวด ปลาทราย	1200 บาท 3 ชั่วโมง(เรือ 1 ลำ / 5 คน)
4	หินดาหินยาย,ศูนย์เพาะพันธุ์สัตว์น้ำ,อ่าวมะขาม,จุดชมวิว,ปราสาทหินพันยอด	1200 บาท 3 ชั่วโมง (เรือ 1 ลำ /7-8 คน)
5	หินแมว,หินลูกช้าง,หินไก่,หินพับผ้า,เขารังเกียจ,ป่าชายเลน	1300 บาท 4 ชั่วโมง(เรือ 1 ลำ / 7-8 คน)
6	เกาะลิดี	1,800 บาท 5 ชั่วโมง (เรือ1 ลำ / 7-8 คน)
7	เกาะบุโหลน	2,000 บาท / 1วัน 3,500 บาท/2วัน1คืน(เรือ 1 ลำ / 5 คน) ไม่รวมค่าอาหาร
8	เกาะตะรุเตา	3,000 บาท / 1วัน 4,500 / 2วัน 1 คืน (เรือ 1 ลำ / 5 คน)ไม่รวมค่าอาหาร
9	เกาะอาดัง,เกาะไข่,เกาะหินงาม,เกาะหลีเป๊ะ	แล้วแต่จะตกลง

หมายเหตุ รายละเอียดค่าใช้จ่ายแต่ละโปรแกรมเป็นราคาเดิม ที่ยังไม่ปรับ กรุณาสอบถามความชัดเจนและติดต่อที่พัก นำเที่ยว กับ คุณยุหน่า หลงสมัน 081 5420071, คุณเดิมศักดิ์ มรรมาศ 083-1700926

การบริการที่พัก กลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยของค์ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ได้มีการดำเนินการให้บริการที่พักรสำหรับนักท่องเที่ยว โดยทางกลุ่มมีการสร้างที่พักในลักษณะที่พักรวม (รีสอร์ท) ของชุมชน บริหารจัดการโดยกลุ่ม สมาชิกถือหุ้น มีการบริการห้องพักดังนี้

- a. ห้องพักรู้น ราคา 450 บาท / คืน
- b. ห้องพักรวม หลังละ 1,000 บาท/10 คน/1คืน
- c. เต็นท์ ขนาด 2 คน หลังละ 150 บาท/คืน ขนาด 3 คน หลังละ 200 บาท/คืน c) ขนาด 5 คน หลังละ 300 บาท / คืน (ถ้าเช่าเต็นท์ไม่รวมหมอน และผ้าห่ม)

ในการบริการนำเที่ยวทางชุมชนบ่อเจ็ดลูกได้มีการรวมสมาชิกที่มีเรือประมงมาจัดให้บริการนำเที่ยวที่ทางกลุ่มได้จัดขึ้นมา และมีการฝึกอบรมให้กับผู้ขับเรือในการให้บริการ และการเป็นมัคคุเทศก์ แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน มีกฎ และการให้บริการเรือนำเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูก ดังนี้

1) ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มเรือต้องมีความพร้อมในการให้บริการ คือ มีวิทยุสื่อสาร(มดดำ) สภาพเรือต้องผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการ ต้องผ่านการอบรมในหลักสูตรดังนี้ 1. การให้ข้อมูล การนั่งเรือ สถานที่ท่องเที่ยว 2. การช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ในยามฉุกเฉิน และ 3. มารยาทการพูดคุย และอื่นๆที่จำเป็นต้องปฏิบัติ

2) มีการจัดลำดับ(คิว) ในการวิ่งเรือของสมาชิกภายใต้เงื่อนไข คือกำหนดจำนวนคนนั่งเรือตามขนาดเรือ กำหนดสถานที่ไปตามขนาดเรือ

3) ก่อนลงเรือต้องมีการให้ข้อมูลการนั่งเรือแก่นักท่องเที่ยว

4) เมื่อเสร็จสิ้นต้องมีการประเมินความพึงพอใจ ประทับใจ ในการให้บริการเรือนำเที่ยว

5) ให้สมาชิกทุกคนยึดถือระเบียบที่กำหนดอย่างเคร่งครัด

1) ผลกระทบ

ผลที่เกิดขึ้นด้านดีจากการท่องเที่ยว

1. ชาวบ้านมีรายได้ มีงานทำ
2. มีกิจกรรมการอนุรักษ์

3. คนภายนอกรู้จักบ้านเรามากขึ้นได้เผยแพร่เรื่องของชุมชนให้คนนอกได้รับรู้และเรียนรู้มากขึ้น
มั่นใจในการคุยกับนักท่องเที่ยว
4. ได้เพื่อน เครือข่ายๆ ได้คุยกัน (จังกาบ) กันมากขึ้น จากคนที่ไม่เคยทำงานด้วยกัน ได้
เครือข่ายๆ ที่มารถเชื่อมโยงเรื่องอื่นๆ ไปได้อีก เช่นการขาย
5. ได้ความรู้หลายอย่างได้เป็นต้นแบบให้กับคนอื่น

ผลด้านลบจากการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่ออาชีพหลัก และความสัมพันธ์ในครอบครัวลดน้อยลง

2) ปัญหาที่พบ

- ปัญหาภายในทีม เช่น ความไม่เข้าใจกันภายในกลุ่ม ขาดการวางแผน ประชุม อำนาจการตัดสินใจไม่ถนัด ทีมคนอื่นเป็นสมาชิกเป็นคนรับรู้ ไม่ได้ร่วมตัดสินใจ หากเราทำตามกลุ่มที่วางไว้จะไม่ทำอะไรเลย สมาชิกไม่มีเวลา วางไม่ตรงกัน ภาระเยอะ อาชีพหลักมีผลต่อการมาทำงานที่กลุ่ม
- กิจกรรมท่องเที่ยวไม่หลากหลาย
- ไม่มีการคิดหาสิ่งใหม่มาทำ
- สมาชิกเปลี่ยนแปลง ธิบาทลดลง
- ประชานไม่มีอำนาจสั่งการ แก้วด้วยทำวาระการประชุม
- สร้างระบบการจัดการภายใน ส่งต่อลูกค้า
- ห้องพัก (วัสดุสิ่งก่อสร้าง)ที่ยังไม่ได้มาตรฐาน
- การส่งต่อนักท่องเที่ยวมีปัญหา ค่าราคา ทำให้เราเสียชื่อ เสียลูกค้า

12.การทำงานกับหน่วยงานภาคี

- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ช่วยสนับสนุนเครือข่าย
- สำนักงานเกษตร มาให้เราจดทะเบียน แต่ก็เราเฉยๆ
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

แผนงานชุมชนบ้านป้อเจ็ดลูก

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
1.ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ	- ทรัพยากรสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์ - มีแนวเขตอนุรักษ์	- ทรัพยากรลดน้อยลง - ขาดการปล่อยที่ต่อเนื่อง	- มีการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ปี / 3 ครั้ง - ประสานประมงร่วมกับชาวบ้านและดูแลเขตอนุรักษ์
2. หอยป๊ะ	- แหล่งอาหาร - แหล่งเรียนรู้ - แหล่งท่องเที่ยว	- หอยลดน้อยลง - ไม่ได้ปล่อยพันธุ์หอยเพิ่ม - คนต่างถิ่นใช้เครื่องมือทำลายล้าง	- ปล่อยหอยเพิ่ม จัดตั้งคณะกรรมการร่วมกับเจ้าหน้าที่ประมงช่วยกันดูแล
3. ภาษาต่างประเทศ	- มีคนรู้ภาษาต่างประเทศไม่กี่คน (มีน้อย)	- ไม่สามารถจะถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังได้	- วชช. เขามาสอนคนในชุมชนพูดภาษาต่างประเทศได้
4. เยาวชนปลูกจาก	- มีพื้นที่ป่าจาก มีกลุ่มเยาวชน - มีผลิตภัณฑ์จากก้านจากและหลอกใบจากขาย - เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำวัยอ่อน - เป็นแหล่งเรียนรู้	- กลุ่มเยาวชนคนชายเลกำลังทำกิจกรรมปลูกจากและผลิตภัณฑ์จากก้านจาก	- พัฒนาชุมชนเข้ามาดูแลกลุ่มเยาวชนคนชายเล - อบต. สนับสนุนงบประมาณ
5. พลังงานทดแทน	- มีพื้นที่ที่เหมาะสม - มีลมตลอดปี	ยังไม่มีอะไรเลย	- ให้องค์กรของรัฐบาลเข้ามาให้ความรู้ให้กับชาวบ้าน
6. ธนาการขยะ	- มีขยะแต่ไม่มีที่เก็บ - แหล่งท่องเที่ยว		- ต้องมีธนาการขยะ - อบต.สนับสนุนงบประมาณ

			- ว.ช.ช.ให้ความรู้
--	--	--	--------------------

1.6. ชุมชนภูผาเพชร

ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 บ้านป่าพน ตำบลปาล์มพัฒนา อำเภอมะนัง เป็นถ้ำขนาดใหญ่ มีความสวยงาม เพดานถ้ำสูงโปร่ง ภายในถ้ำมีลักษณะแปลกตาและอัศจรรย์ เต็มไปด้วยหินงอกหินย้อย เปล่งประกายระยิบระยับคล้ายเกล็ดเพชร ลักษณะภายในแบ่งเป็นห้อง ๆ ไม่ต่ำกว่า 20 ห้อง และมีการตั้งชื่อลักษณะที่ปรากฏ เช่น ห้องผ้าม่าน ห้องปะการัง ห้องเห็ด ห้องเจดีย์ ห้องโดมศิลาเพชร เป็นต้น และมีการค้นพบหลักฐานร่องรอยประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย กระดูกมนุษย์ส่วนกะโหลกศีรษะ เศษภาชนะดินเผาเคลือบลายเชือกทาบและกระดูกสัตว์เปลือกหอยบรรจุในภาชนะดินเผา สันนิษฐานว่าเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ ซึ่งมีมนุษย์สมัยก่อนใช้ประกอบพิธีทางศาสนา เมื่อ 3,000 ปีที่แล้ว ถ้ำภูผาเพชรถือเป็นแหล่งพักพิงของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ มีการค้นพบหลักฐาน ประกอบด้วย กระดูกมนุษย์โบราณส่วนกะโหลกศีรษะ เศษภาชนะดินเผาเคลือบลายเชือกทาบและกระดูกสัตว์เปลือกหอยบรรจุในภาชนะดินเผา สันนิษฐานว่ามนุษย์สมัยก่อนน่าจะใช้ประกอบพิธีทางศาสนา ก่อนที่ถ้ำแห่งนี้จะถูกกาลเวลากลิ่นหายไป

กระทั่งในปี พ.ศ. 2534 ประวัติศาสตร์ของถ้ำภูผาเพชร ได้ถือกำเนิดขึ้นอีกครั้งโดยการค้นพบของพระครูดงคัมภีร์ “หลวงตาแดง” ก่อนที่สำนักงานโบราณคดีพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 10 ร่วมกับราษฎรในพื้นที่จะทำการสำรวจถ้ำอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2541 เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัดสตูล

กิจกรรมการท่องเที่ยว

1. เที่ยวถ้ำภูผาเพชร เสียค่าธรรมเนียมค่าเข้าชมเข้า 30 บาท เปิดทุกวัน 9.00-15.00ถ้ำภูผาเพชร เป็นถ้ำขนาดใหญ่ ภายในถ้ำเป็นโพรงที่มีความลึก เป็นถ้ำขนาดใหญ่กว้างขวาง โอ่โถง ตระการตา มีเนื้อที่โดยประมาณ 50 ไร่ (20,000 ตารางวา เป็นถ้ำที่ใหญ่ที่สุดในเมืองไทยและใหญ่ติดอันดับ 7 ของโลก) เดิมทีถ้ำแห่งนี้เรียกว่า ถ้ำลอด หรือถ้ำเพชร หรือถ้ำยาว ก่อนจะมาเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น ถ้ำภูผาเพชร เพราะภายในถ้ำ วิจิตรตระการตาไปด้วยหินงอกหินย้อยที่ยามต้องแสงส่องประกายดุจดังเพชรระยิบระยับการเดินขึ้นไปเที่ยวถ้ำภูผาเพชรต้องออกแรงกันเล็กน้อยถึงปานกลาง เพราะในระยะทางประมาณ 500 เมตร ที่ต้องเดินขึ้นบันไดไป 300 ขั้น มันสามารถเรียกเหงื่อและเรียกเสียงหอบของเราได้ไม่น้อยทีเดียว ก่อนที่จะไปเจอกับปากทางเข้า-ออกถ้ำ ที่เป็นรูเล็กๆ ให้มุด ซึ่งใครที่

ขึ้นมาถึง ณ จุดนี้แล้วอย่าเพิ่งถอดใจ เพราะข้างในมีของดีในระดับ 1 ใน สุดยอดของถ้ำเมืองไทยรอคอยอยู่

2. กิจกรรมล่องแก่ง โดดเล่นไปกับการพายเรือ ในลำคลองที่มีน้ำใสสะอาด ท่ามกลางธรรมชาติอันบริสุทธิ์ สนุกสนาน ตื่นเต้นเร้าใจและความปลอดภัยที่มี Staff ดูแลตลอดเส้นทางระยะประมาณ 7 กิโลเมตร ที่สองฟากฝั่งเต็มไปด้วย ผืนป่าที่มีความสมบูรณ์
3. บ้านพิพิธภัณฑ์รากไม้ ตั้งอยู่ที่บ้านควนดินดำ บ้านเลขที่ 132 หมู่ที่ 9 ตำบลปาล์มพัฒนา อำเภอมะนัง เจ้าของได้แก่ นายประเสริฐ คงทวี อายุ 67 ปี มีภูมิลำเนาเดิมเป็นชาวพัทลุง อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่อำเภอมะนัง ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2538
4. ล่องแก่งวังสายธารแม่น้ำสายหลักของป่าต้นน้ำปากบารา ที่มีน้ำใสหืนสวยธรรมชาติสมบูรณ์ 2 ฝั่ง แม่น้ำมีต้นไม้อายุร่วมร้อยปีตลอดเส้นทางวังสายธาร ลำคลองที่มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาบรรทัด ที่แบ่งเขตรอยต่อ 3 จังหวัดคือพัทลุง ตรัง และสตูล ต้นน้ำที่ไหลสู่ จ.สตูล ชาวบ้านเรียกลำคลองสายนี้ว่า"คลองลำโลน" ก่อให้เกิดแก่งวังสายธาร น้ำตก"วังสายทอง" น้ำตกหินปูนหนึ่งเดียวของภาคใต้ คลองดังกล่าว ออกสู่ทะเลอันดามันที่ปากบารา
5. กิจกรรมการล่องแก่ง"วังสายธาร" มักจะเริ่มต้นจาก "วังสายทอง รีสอร์ท" ระยะทางประมาณ 4 กม. ผ่านแก่งต่างๆ โดยมีร่มเงาของต้นไม้ปิดบังแสงแดดเกิดความร่มรื่น สายน้ำที่ใสและเย็นฉ่ำ ผ่านต้นไม้น้อยใหญ่นานาชนิด รวมถึงกล้วยไม้ป่า ชมวิถีชีวิตของชาวบ้าน หรือบางครั้งอาจได้เห็น คนป่า-ซาไก
6. ภูเขาโฮมสเตย์ ภูเขาเพชร เป็นโฮมสเตย์ ของชมรมภูเขาเพชรโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งได้รับ มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ประจำปี 2552-2554 (Home stay standard Thailand)

1.7. ชุมชนตำบลนาทอน

ตำบลนาทอน เดิมชาวบ้านเรียกว่า บ้านในทอน คำว่า “ทอน” แปลว่า “ข้างใน” ต่อมาชาวบ้านไปทำนา ทำสวน เมื่อถึงฤดูกาลทำนา ก็ไปทำนาในทอนเป็นประจำ จึงเรียกว่าตำบลนาทอนซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอทุ่งหว้า จัดตั้งเมื่อ พ.ศ.2521สภาพพื้นที่ของ อบต.นาทอน ประกอบด้วย เทือกเขา ที่ราบสูง และที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง โดยทางทิศเหนือ ทิศตะวันตก และทิศใต้ ของตำบลมีสภาพพื้นที่ราบลุ่มและน้ำทะเลท่วมถึง ประกอบด้วย ป่าชายเลนตลอดแนว ทางทิศตะวันออกของตำบล มีเทือกเขาทอดตัวเป็นแนวยาวจากเหนือจรดใต้ ซึ่งมียอดเขาสูงประมาณ 278 เมตร จากระดับน้ำทะเล พื้นที่ตอนกลางของตำบลเป็นพื้นที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม และที่ราบเชิงเขา

อาชีพทางการเกษตรกรรม เช่น การทำสวนยาง การทำปาล์ม การทำสวนผลไม้อาชีพการทำประมง อาชีพค้าขายอาชีพเลี้ยงสัตว์อาชีพรับจ้างอื่นๆ

กลุ่มอาชีพในพื้นที่กลุ่มหอยแมลงภู่ แปลรูป หมู่ที่ 4 ขนมหินเมือง หมู่ที่ 7 กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ผ้าใยบัว กลุ่มเครื่องประดับจากลูกปัด และกลุ่มเครื่องแกง (กำลังดำเนินการก่อตั้ง)

พื้นที่ตำบลนาทอนส่วนใหญ่มีสภาพเป็นป่าบก บริเวณหมู่ที่ 1, 2, 3 และป่าชายเลน เป็นส่วนน้อย ซึ่งอยู่บริเวณรอบอาณาเขตหมู่ที่ 4, 5, 6 และ 7 สภาพภูเขาเป็นภูเขาหินปูนส่วนใหญ่สภาพพื้นดินส่วนมากบริเวณใต้ดินมีสภาพเป็นหินแข็ง ซึ่งยากต่อการขุดเจาะ ไม่สามารถเก็บกักน้ำได้ในช่วงหน้าแล้ง ของดีชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวมีดังนี้

1. สวนสาธารณะเขานางคำ เขาโต๊ะนางคำ หมู่ที่ 8 ตำบลนาทอน ซึ่งมีสภาพเป็นภูเขาสูง และมีถ้ำซึ่งมีแม่น้ำลอดภายในถ้ำออกสู่ภายนอก สู่ฝายน้ำล้นวังตง หมู่ที่ 8 ตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล มีซากหอยอยู่บริเวณเนินเขา
2. อ่าวไม้ขาว (แหลมลูคู) หมู่ที่ 6 ตำบลนาทอน มีปูสี, หิ่งห้อย, หาดราไว
3. อ่าวผก เป็นอ่าวที่มีขนาดกว้างมากกว่า 500 เมตร ในอ่าวประกอบด้วยสาหร่ายทะเล, ลิงแสม, หอยชนิดต่าง ๆ ปัจจุบันพื้นที่อ่าวผก ก็มีกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ซึ่งมีสมาชิกประมาณ 50 คน ซึ่งมีบทบาทในการดูแลทรัพยากรทางทะเล และป่าชายเลน
4. เครือข่ายเกษตรชีวภาพตำบลนาทอน ผลิตปุ๋ยใช้เอง (ปุ๋ยน้ำ และ ปุ๋ยแห้ง) ผลิตสารจับไล่แมลง จากพืชส่งเสริมให้มีอาชีพเสริมกับสมาชิกเครือข่าย เพื่อให้สมาชิกได้ฝึกอบรมเรียนรู้เรื่องเกษตรชีวภาพอย่างถูกต้อง เพื่อเพิ่มศักยภาพผู้นำของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เป้าหมาย เสริมสร้างการอยู่ร่วมกัน การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในชุมชน เพิ่มศักยภาพของชุมชน ให้มีความเข้มแข็งและพัฒนาอย่างยั่งยืนอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน

แผนงานชุมชนวังตง

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
1.ป่าชายเลน	-มีป่าชายเลน 1,160 ไร่ - กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน	<u>ข้อเด่น</u> -จัดเวรยามตรวจตราอาทิตย์ละ 3 ครั้ง/5 คน สภาพป่าเพิ่มขึ้น ปลุกป่าในวันสำคัญ ขยายพันธุ์ไม้ และสะพานวอร์คเวย์ <u>ข้อด้อย</u> -ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลน ขาดการมีส่วนร่วม	-จัดตั้งธนาคารต้นไม้ -สร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ / ท่องเที่ยวโดยชุมชน -โครงการลดภาวะโลกร้อน -ตั้งกลุ่มเรือคายัค -ตั้งกลุ่มเรือพาสาน้ำเที่ยว -สร้างศาลากลางน้ำ (แพ)
2.โครงการศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์สู่การบริหารจัดการป่าชายเลนแบบมีส่วนร่วม	-มีป่าชายเลน -กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน	กำลังดำเนินการ	-ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม -สร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
3.เลี้ยงหอยนางรม	มีคลองเชื่อมกับทะเล	<u>ข้อเด่น</u> สภาพพื้นที่เหมาะกับการเลี้ยงหอยนางรม -หอยแมลงภู่ ปูนิ่ม ปลากระชัง <u>ข้อด้อย</u> ขาดการรวมกลุ่มกัน การส่งเสริมต่อเนื่อง -ขาดความรู้ความเข้าใจ	

1.8. ชุมชนควนโพธิ์

บ้านควนโพธิ์ มีเรื่องเล่าสืบต่อกันว่า ในพื้นที่ทุ่งปาดังกลิ้ง ในสมัยก่อนเป็นท้องทะเลอันกว้างใหญ่ มีเรือสำเภาลำแรกเข้ามา ผู้ที่มาเก็บสำเภาลำนี้ได้ขึ้นไปบนเนินควน พบว่าบริเวณยอดเนินสูงมีต้นโพธิ์ต้นใหญ่อยู่ จึงเรียกสถานที่แห่งนั้นว่า "ควนโพธิ์" (ควน แปลว่า ที่สูง) เส้นทางที่สำเภาเข้าออกระหว่างทะเลแห่งนี้กับทะเลอันดามัน คือเส้นทางตามลำคลองน้ำพระซึ่งในอดีตจะกว้างใหญ่กว่าในปัจจุบัน ต่อมาเมื่อมีคนเข้ามาอาศัยบริเวณริมเนินแห่งนี้ด้านทิศตะวันออก ซึ่งอยู่ริมฝั่งทะเลทุ่งปาดังกลิ้ง ทะเลทุ่งปาดังกลิ้งจึงมีเรือสำเภาเข้าออกอยู่เป็นประจำครั้งหนึ่งมีเรือสำเภาลำหนึ่งแล่นอยู่กลางทะเลทุ่งปาดังกลิ้งเพื่อเข้ามาที่บ้านควนโพธิ์ โคนพายุทำให้ใบเรือพัดพาเรือไปตามลมที่แรง ไปติดที่ภูเขาสูงหนึ่ง จึงเรียกภูเขาลูกนั้นว่า "เขาบังใบ" (ภูเขาบังใบ) ซึ่งได้บังใบเรือสำเภาไว้ไม่ให้ลอยต่อไปได้อีก

ส่วนลูกเรือชักใบเรือได้ตกก่อน สถานที่ที่ลูกเรือตกคือ"เขาลูกเรือ"(ภูเขาลูกเรือ)อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของของเขาบังใบ สำเภาจมลงใต้น้ำปัจจุบันเรียกสถานที่ที่สำเภาจมว่า "เกาะเกา" (เกาะสำเภา)อยู่ด้านทิศตะวันออกของชุมชนบ้านใหม่ หมู่ที่ 5 ต.ควนโพธิ์ บริเวณเขาน้อยด้านทิศตะวันออกเขาเล่ากันว่าสถานที่แห่งนี้มีปลาแดงชุกชุมมาก ผู้คนในอดีตชอบมาตกปลาที่นี่ ต่อมาพื้นที่แห่งนี้ได้ตั้งเงินลงจระเข้ที่อาศัยในทะเลแห่งนี้ก็ได้ไปอาศัยในลุ่มน้ำแห่งนี้ปัจจุบันเรียกสถานที่แห่งนี้ว่า "ปลักเข้" (อยู่ที่ทุ่งนาบ้านใหม่) ด้านทิศตะวันออกของร้านอาหารก้นน้ำรีสอร์ท จ.สตูล

ในสมัยก่อนหมู่บ้านแห่งนี้เป็นหมู่บ้านเล็กๆ มีต้นโพธิ์ใหญ่อยู่บนยอดควน ซึ่งสูงใหญ่และมีอายุนับร้อยปี สามารถมองเห็นได้จากระยะไกลหลายกิโลเมตร คนในหมู่บ้านตลอดจนคนที่เดินทางผ่านไปมา เคยเรียกหมู่บ้านแห่งนี้ว่าบ้านควนโพธิ์มาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันต้นโพธิ์ต้นดังกล่าวโดนโค่นไปแล้ว เนื่องจากอยู่บนที่ดินซึ่งเจ้าของปลูกยางพารา แต่ยังมีต้นโพธิ์อีกต้นที่อยู่ที่บ้านควนโพธิ์มานานอีกต้นหนึ่ง อยู่ภายในบริเวณโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 40 บ้านควนโพธิ์ ที่ยังคงเป็นสัญลักษณ์หมู่บ้านแห่งนี้จนถึงปัจจุบัน

วิถีชีวิตและอาชีพ ภูมิปัญญา วิถีชีวิตในสมัยสมันก่อนจะมีอาชีพ ทำไร่ ทำสวน ทำนา การเป็นอยู่ในสมัยก่อนจะอยู่กันแบบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยวิธีการลงแขก และแบ่งปันสิ่งของให้กันและกัน แต่ในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปแล้ว ชาวบ้านในหมู่ที่ 2 ส่วนใหญ่จะมีอาชีพ กรีดยางพารา ทำนาปลูกข้าว ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้เครื่องจักรเข้ามาช่วยในการทำนา ทำสวน

การทำว่าว ของนายเหม หนูชูสุข และการดักกุ้งนาของชาวบ้านหมู่ที่ 2 การทำเล่ (ลอบ) ดักปลา การตกเบ็ด และการหาปลาในลักษณะต่าง ๆ

พัฒนาการกลุ่มท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเขาพญาบังสาได้เริ่มพัฒนาการท่องเที่ยวตั้งแต่ปลายปี 50 โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จนถึงกันยายน 2553 ได้เปิดบริการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ โดยมีเป้าหมายการท่องเที่ยวชุมชน เรียนรู้วิถีชีวิต และทรัพยากร เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากร และการใช้ทรัพยากรอย่างมีกฎระเบียบ

การทำนาอินทรีย์ ชีวภาพ การทำนาอินทรีย์ ชีวภาพวิธีการทำนาโดยการไถกลบตอซัง ของหมู่ที่ 3 ทำการไถกลบตอซังพื้นที่หลังฤดูเก็บเกี่ยว พร้อมรตบน้ำปุ๋ยหมักชีวภาพ หลังจากนั้นได้ปลูกพืชตระกูลถั่ว และทำการไถกลบอีกครั้ง เพื่อทำเป็นปุ๋ยพืชสด ก่อนที่จะมีการหว่านดำผลที่ได้ ดังนี้ดินดีขึ้น ดินร่วนซุย การไถนาในปีต่อไปทำได้ง่ายขึ้น และข้าวมีการเพิ่มผลผลิต

ลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งจากเดิมใช้ปุ๋ยเคมีจำนวน 2 ครั้ง โดยคำนวณเนื้อที่ประมาณ 2.5 ไร่ ใช้ปุ๋ยเคมีประมาณ 100 กิโลกรัม หลังจากการไถกลบตอซัง และปลูกพืชตระกูลถั่ว เนื้อที่ประมาณ 2.5 ไร่ ใช้ปุ๋ยเคมีประมาณ 50 กิโลกรัม และการทำนาข้าวในปีนี้อาชาบ้านได้เปรียบเทียบผลผลิต ทำให้เห็นว่าการเพิ่มผลผลิตมากขึ้น ซึ่งได้เปรียบเทียบประมาณ 1 ไร่ จากเดิมได้รับผลผลิต 280 กิโลกรัม หลังจากการไถกลบตอซัง เนื้อที่ จำนวน 1 ไร่ ได้ผลผลิต จำนวน 455 กิโลกรัม ทำให้เห็นความแตกต่างระหว่าง การไถกลบตอซัง และใส่ปุ๋ยพืชสด กับการใช้ปุ๋ยเคมี อย่างชัดเจน

เมื่อมีการไถกลบตอซังทุกครัวเรือน การใช้ปุ๋ยน้ำชีวภาพก็เป็นปัญหา และในปีเดียวกัน หอยเชอรี่ ก็มีจำนวนมากในนาข้าว ทำให้เป็นปัญหาเกี่ยวกับต้นกล้า จะใช้สารเคมี ก็กลัวจะทำให้ผลผลิตตกต่ำ ไม่ได้ราคา จึงลงมติ เมื่อมีการใช้ปุ๋ยน้ำชีวภาพ ชาวบ้านควรมีการทำปุ๋ยน้ำชีวภาพเอง ด้วยการนำหอยเชอรี่ มาทำเป็นปุ๋ยน้ำชีวภาพแทน ส่วนวิธีการอื่น ทำเหมือนปี 2550 และเชิญให้วิทยากรมาให้ความรู้เรื่องการไถกลบตอซัง ชาวบ้านมีการดำเนินาแทนการหว่าน เพิ่มขึ้น และมีการเปรียบเทียบการดำนา กับการหว่านข้าวแทน

มีการขยายพื้นที่นาไร่ร้าง นำภูมิปัญญาและวิถีชีวิตเดิมกลับมาใช้อีกครั้ง คือการดำนาแทนการ
หว่าน ซึ่งเป้าหมายในอนาคต จะมีโครงการทำนาอินทรีย์ชีวภาพ และแปรรูปเป็นข้าวกล้องเพื่อบริโภคและ
จำหน่ายสร้างความยั่งยืนทางด้านการเกษตรของชาวบ้านต่อไป

โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เขาพระยาบังสา

กิจกรรม A ชมธรรมชาติบริเวณเขาพญาบังสา

- A1 ชมถ้ำพญาบังสา ฟังตำนาน เรื่องเล่า
- A2 ศึกษาธรรมชาติ เส้นทางเดินป่าวังไม้ไผ่
- A3 จุดชมวิวจอมไม้้งอ
- A4 ส่องกล้องดูนกอุทยานนกน้ำ
- A5 แหล่งค้นพบวัตถุโบราณ เขาน้อย
- A6 เล่นน้ำ ดำปลา ห้วยเขื่อนคลองท่าแพร
- A7 เยี่ยมชมวัดเขาน้อย ชมถ้ำ ขึ้นจุดชมวิว

กิจกรรม B ศึกษาเรียนรู้

- B1 เรียนรู้การนาชีวภาพปลอดสารพิษ
- B2 การผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพจากหอยเชอรี่
- B4 การปลูกต้นยางและการกรีดยาง
- B5 การปลูกปาล์มน้ำมัน การบำรุงรักษา
- B6 กิจกรรมการผลิตว่าว หลังฤดูเก็บเกี่ยว
- B7 การแปรรูปอาหารปลาพอง (ปลาส้ม)
- B8 การผลิตผลิตภัณฑ์พื้นบ้านและของที่ระลึก
- B9 การผลิตแก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์ และขั้นตอนการผลิตถัง
- B3 ศึกษากระบวนการการผลิตข้าวกล้องเพื่อจำหน่ายและการผลิตด้วยวิธีโบราณ

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว บริการนำเที่ยว ตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆในชุมชน บริเวณเขาพญาบั๊ง
สา เรียนรู้วิถีชีวิตภูมิปัญญา วัฒนธรรมชุมชน และเรียนรู้การจัดการกลุ่มต่างๆในตำบลควนโพธิ์

บริการอาหาร เครื่องดื่ม ที่พักแบบรีสอร์ทชุมชน โดยการลงหุ้น ของคนในตำบลควนโพธิ์และ
ผู้สนใจทั่วไป หุ่นละ 100 บาท คนละไม่เกิน 200 หุ้น และผ่อนชำระเป็นรายเดือนจำนวน 12 เดือน มีการ
บริหารจัดการโดยคนในกลุ่ม มีกฎระเบียบ สำหรับสมาชิก และนักท่องเที่ยว มีการจัดสรรผลประโยชน์
ให้กับสมาชิก และส่วนหนึ่งจะดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส

อัตราค่าบริการ

- ค่าพาหนะ 300 บาทต่อคัน
- ค่าวิทยากร 200 บาทต่อกิจกรรม
- ค่าอาหาร เช้า 50 บาท , หลัก 100 บาท ,พิเศษ (ซีฟู้ด) 120 บาท ,ว่าง (เบรก) 20 บาท
- ราคาที่พัก รีสอร์ท 400 บาทต่อหลัง ,เตียง 2 คน ราคา 200 บาท, โฮมสเตย์ 150 บาทต่อ
หลัง

บทบาทหน้าที่ของกลุ่มที่จัดการท่องเที่ยว

หน้าที่	บทบาทหน้าที่
ไกด์	แนะนำสถานที่ ความปลอดภัยและวิธีป้องกัน อธิบายบริบทของสถานที่ นำกิจกรรมพร้อมอธิบาย
อาหาร	จัดเตรียมอาหาร สถานที่ และบริการ
ยานพาหนะ	รถสำหรับรับนักท่องเที่ยว ต้องมีการเตรียมพร้อมเสมอ พร้อมวางแผน แผนการบริหารแก่นักท่องเที่ยว
ที่พัก	กำหนด / จัดเตรียม ประสานงานที่พักให้นักท่องเที่ยว
กลุ่มอนุรักษ์	จัดเตรียมพันธุ์ไม้ต่าง ๆ (ขายให้นักท่องเที่ยว) หาพื้นที่จัดกิจกรรม ดูแลทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ
รักษาความปลอดภัย	ดูแลรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยว
ฝ่ายต้อนรับ/ประสานงาน	ต้อนรับนักท่องเที่ยว ติดต่อประสานงาน นักท่องเที่ยว กลุ่มบริการ นักท่องเที่ยวต่าง ๆ
กลุ่มภูมิปัญญา	ฟื้นฟูสนับสนุนกลุ่มภูมิปัญญา/อาชีพและสินค้าโอท็อป

การบริหารจัดการ มีการแบ่งหน้าที่ คือ ฝ่ายบัญชี (กะหนาบ) ฝ่ายประชาสัมพันธ์(บังสิด) และการจัดสรรเงินรายได้หักค่าใช้จ่าย คงเหลือสุทธิ 100% การจัดสรรผลประโยชน์ แบ่งเป็นค่าสวัสดิการ 7.5% โบนัสคนทำงาน 10% เพื่อพัฒนาสังคม 10% ซากาต 2.5% เงินสำรอง 20 % และปันผลสมาชิก 50%

ผลกระทบจากการท่องเที่ยว เกิดที่สนับสนุนส่งเสริมคุณแลทรัพยากรธรรมชาติของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบริเวณ ต.ควนโพธิ์ มีกฎระเบียบที่ได้จากเวทีของชุมชนเอง ได้รับรู้ถึง วิถีชีวิต ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ยังคงอยู่หรือได้รับการฟื้นฟู และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่มา เกิดความสามัคคีปรองดอง มีการทำงานเป็นทีม และมีรายได้เสริม

ปัญหาที่พบ การเมืองแทรกทีมแตก (เข้าข้างออกข้าง) ปัจจุบันมี 10 กว่าคน ต้องเปลี่ยนสถานที่ก่อสร้างที่พัก 2 ครั้ง เพราะเกมการเมือง ทำให้เสียเงิน

บทเรียนที่ผ่านมา ทีมต้องสู้ไม่ถอย มีการช่วยแรงงาน ช่วยหาหรือเพื่อเปลี่ยนสถานที่ใหม่ ซื่อใจเพื่อนร่วมงาน กล้าชนกับปัญหา ร่วมระดมความคิด ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ทำใจเป็นกลาง ต้องมีพี่เลี้ยงให้กำลังใจ (สกว.) คอยแนะนำ ช่วยเหลือ

การทำงานกับหน่วยงานภาคี ทำงานร่วมกับองค์กรดังนี้ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองปลักพระยาและเขาระยาบังสา

กฎระเบียบ

กฎระเบียบการท่องเที่ยวในชุมชน

1. นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขาพระยาบังสาต้องผ่านการประสานงานจากกลุ่ม
2. ต้องปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน
3. ห้ามพกพาอาวุธ เข้ามาในพื้นที่ (เว้นแต่บุคคลที่มีภาระเกี่ยวข้อง)
4. ห้ามมีเรื่องวิวาท หรือกระทำอนาจาร
5. ห้ามสิ่งอบายมุขต่าง ๆ เช่น การเล่นการพนัน สิ่งเสพติด ในบริเวณที่กำหนด
6. ห้ามทิ้งขยะในชุมชน
7. นักท่องเที่ยวต้องแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สุภาพ เรียบร้อย
8. ห้ามส่งเสียงดังในยามวิกาล และในช่วงเวลาอาชาน

9. ห้ามสร้างรีสอร์ทในบริเวณที่ชุมชนกำหนด

กฎระเบียบว่าด้วยทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

1. ห้ามล่าสัตว์ในเขตบริเวณเขา และที่ชุมชนกำหนด
2. ห้ามนำพันธุ์ไม้ออกจากชุมชน
3. ห้ามใช้เครื่องมือที่ทำลายสภาพแวดล้อมจับปลา เช่น เครื่องทอดปลา วางยาเบื่อปลา
4. ให้ชุมชนช่วยดูแลรักษาป่า และส่งเสริมการปลูกป่า ขยายพันธุ์สัตว์น้ำ

กฎระเบียบในการขึ้นเขาพระยาบังสา

1. ต้องผ่านกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เท่านั้น โดยใช้ระบบการจัดการที่กลุ่มฯ ที่มีอยู่
2. ต้องเป็นบุคคลที่รักธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
3. จำนวนคนไม่น้อยกว่า 5 คน และไม่เกิน 20 คน รวมทั้งลูกหาบ
4. สามารถเที่ยวได้เฉพาะช่วงเวลาที่กำหนดไว้เท่านั้น
5. สามารถเที่ยวได้วันละไม่เกิน 1 ชุดเท่านั้น
6. ต้องเสียค่าบริการ ค่าลูกหาบ ค่าบำรุงกลุ่มฯ ตามที่กลุ่มฯ กำหนดไว้
7. ต้องซื้อฟังก์คนนำทาง (เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว)
8. ลูกหาบจะรับผิดชอบน้ำหนักสัมภาระตามที่กำหนดไว้ หากน้ำหนักเกินนักท่องเที่ยวจะต้องรับผิดชอบเอง หรือแจ้งล่วงหน้าเพื่อจัดหาลูกหาบเพิ่ม
9. ห้ามทิ้งขยะ ระหว่างการขึ้นลงเขาพระยาบังสา
10. ต้องช่วยกันดูแลรักษาความสวยงามของธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชนไว้ให้นานที่สุด

แผนงานชุมชนควนโพธิ์

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
1. ขุดบ่อเลี้ยงปลา	- มีพื้นที่	- รอการสนับสนุนจากพัฒนาที่ดิน	เลี้ยงปลานิล – ปลาอุก แหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชน
2. สร้างโรงเพาะเห็ด	- ความรู้การเพาะเห็ดนางฟ้ามีพื้นที่ – พันธุ์	- ขาดอุปกรณ์ในการดำเนินการ การทำนาอินทรีย์ยังไม่	เพื่อเป็นอาชีพเสริมและแหล่งเรียนรู้
3. นาอินทรีย์	มีกลุ่มสมาชิกรวมตัวทำนาอินทรีย์ มีพื้นที่ทำนาและสายพันธุ์ข้าวท้องถิ่น	มีอุปสรรคเรื่องปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพและกำลังศึกษาหาประสบการณ์ที่เต็มรูปแบบ	อยากได้โรงสีขนาดเล็กเพื่อสีข้าวกล้อง และอุปกรณ์ packing ขกระดับผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับของลูกค้าทุกระดับ
4. ฝักปลูกสารพิษ(สวนเกษตร)	พื้นที่มี, พันธุ์หาได้บางชนิด	รอดำเนินการต่อ (เพราะเห็นถึงความจำเป็น)	ขอสนับสนุนเพิ่มเติม (พันธุ์ฝักและวิธีการจัดศัตรูพืช)
5. ปุ๋ยหมัก, อาหารสัตว์จากทางฟาร์ม	ทางฟาร์มมีพร้อม	รอการดำเนินการ	อยากได้เครื่องบด
6. ส่งเสริมการปลูกป่าและธนาคารต้นไม้	มีพันธุ์ไม้พื้นบ้านบางชนิดและพื้นที่ปลูกป่า	รอการดำเนินการ	ขอสนับสนุนพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด
7. สร้างศูนย์วัฒนธรรม	วัตถุโบราณบางอย่าง ข้อมูลเรื่องราวประวัติศาสตร์ชุมชน	ไม่มีสถานที่เก็บรวบรวม	ดำเนินการก่อสร้างอาคารศูนย์วัฒนธรรม
8. พลังงานทางเลือก	สภาพภูมิทัศน์เหมาะสม มีลมกระโชกแรงตลอดปี	มีเสาเหล็กขาดองค์ความรู้ ขาดงบประมาณ	หาองค์ความรู้การทำพลังงานลมมาใช้

(พลังงานลม)			เพื่อใช้ประโยชน์โดยไม่
เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
			ทำลายสิ่งแวดล้อมและ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ให้กับชุมชน
9. ข้าวกล้องนา อินทรีย์, ซ้อมมือ	นาข้าว, พันธุ์ข้าว หลากหลายสายพันธุ์ ผลิตภัณฑ์หลายอย่าง อาทิ เช่น ข้าวกล้อง, ข้าวซ้อม มือ (นาอินทรีย์) ปลา พอง, ขนมหันบ้าน	ต้องการให้หน่วยงาน สนับสนุนเครื่องสีข้าวขนาด เล็กและเครื่องแปกกึ่งที่ได้ มาตรฐาน	ผลิตข้าวกล้อง, ซ้อมมือ (นาอินทรีย์) จำหน่ายเพื่อ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของ ชุมชนแพกกิ่ง - สร้างมูลค่าเพิ่ม - ให้เห็นคุณค่าและความ ตั้งใจของชาวบ้านในการ สร้างผลิตภัณฑ์
11. ไข่เค็ม, ไข่ เป็ด, ไข่นก กระทา	สมาชิกของชุมชนเลี้ยง เป็ดกันมากและเลี้ยงนก กระทาบางครัว	ขายไม่ได้ราคา อยากแปรร สภาพไข่ให้เป็นไข่เค็ม แต่ยัง ขาดความรู้ในการผลิต	ผลิตไข่เค็มขาย เพื่อ รายได้ชุมชนและเป็น แหล่งเรียนรู้
12. ปุ๋ยอินทรีย์ ต่อยอดน้ำหมัก ชีวภาพ	มีอุปกรณ์	ชาวบ้านยังต้องการใช้อยู่	สนับสนุนให้ชาวบ้าน รู้จักใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรที่มีอยู่ ลด ต้นทุน ลดการใช้สารเคมี ลดภาวะโลกร้อน (เซเว่น กรีน)

1.9. ชุมชนโคกพะยอม

บ้านโคกพะยอมหมู่ที่ 18 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล เป็นหนึ่งใน 18 หมู่บ้านหรือเป็นหมู่บ้านลำดับสุดท้ายของตำบลละงู แยกการปกครองเมื่อวันที่ 4 กันยายน 2546 แบ่งเป็น 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนดิงหัง เป็นพื้นที่อยู่ติดลำคลอง เป็นตลิ่งสูงชันเมื่อเทียบกับพื้นที่บริเวณใกล้เคียง และชุมชนโคกพะยอม ซึ่งบริเวณนี้มีเต็มไปด้วยต้นพะยอม เมื่อมีผู้คนเข้ามาอยู่มากจึงขยายพื้นที่อาศัยจากชาวบ้านดิงหังมาอยู่ที่นี่ จนมีการสร้างโรงเรียนขึ้น ชื่อโรงเรียนโคกพะยอม ตั้งแต่นั้นมาชาวบ้านจึงได้ใช้ชื่อโรงเรียนมาเรียกชื่อหมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน

ประมาณปี พ.ศ. 2467 เริ่มมีอาชีพทำไม้หลา เผาถ่าน โดยมีชาวบ้านตัดไม้ไปขายให้กับนายจึก ลูกเขยแป๊ะท้อ โดยตัดไม้เป็นท่อนๆละ 1.5 เมตร จนได้ไม้เต็มหลาโดยไปวางในหลาที่สร้างไว้ ความสูงประมาณ 1.5 เมตรราคาหลาละ 25 บาท และอาชีพตกเบ็ดโดยใช้สายสังวาล ปิดอ่าวในคลองโดยใช้ไม้ไผ่เป็นอุปกรณ์ อาชีพตกปูดำ ชาวบ้านประกอบอาชีพนี้มาเรื่อยๆ จนถึง พ.ศ. 2518 ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากไม้หลามาเป็นไม้ซั้งกิโละ ไม้ 1,000 กิโลกรัม ราคา 100 บาท พร้อมกับชาวบ้านเผาถ่านใช้เองโดยการขุดหลุม ขุดหลุมปลวกทำเตาเผา ชาวบ้านโคกพะยอมตัดไม้เผาถ่านมาตลอดจนถึงปี พ.ศ. 2544

พัฒนาการกลุ่มท่องเที่ยว เดิมชุมชนบ้านโคกพะยอม อยู่ในเขตการปกครองของหมู่ที่ 1 บ้านหัวหิน ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่กว้างมากมีถึง 8 ชุมชน ยากแก่การปกครอง การพัฒนาไม่ทั่วถึง และได้มีการทำเรื่องแบ่งแยกหมู่บ้าน 2 ครั้ง แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เริ่มจากการพัฒนาไม่ทั่วถึง ความไม่เป็นธรรมของระบบการเมืองการปกครอง นักการเมืองท้องถิ่น อีกทั้งป่าไม้ถูกทำลาย จากการสัมปทานป่า สัตว์น้ำลดลง จึงทำให้รายได้ลดลง และเลิกการสัมปทานป่าปี พ.ศ. 2538 จึงทำให้คนในชุมชนอยากให้มีการแยกการปกครองหมู่บ้านจากหมู่ 1

ปี พ.ศ. 2538 ชุมชนเริ่มเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้กับกลุ่มประมงพื้นบ้าน บ้านหัวหิน ต่อมาได้ร่วมกับชมรมประมงพื้นบ้านจังหวัดสตูล ในเรื่อง การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน และกฎหมาย สิทธิของชุมชน

ปี 2544 มีการจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงแพะ กลุ่มเลี้ยงแพะเห็นสภาพป่าที่เริ่มหมดไม่มีเหลือ กระบวนการอนุรักษ์และการจัดการป่าชุมชนเริ่มในช่วงนี้ เพราะป่าเริ่มหมดลง

ปี 2546 มีการแยกหมู่บ้าน มีการรวมกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน ทำปะการังเทียม ปลูกป่า ปล่อยสัตว์แบ่งโซนป่า รวมกลุ่ม จัดตั้งคณะกรรมการ ตั้งกฎ ระเบียบ มีการสำรวจป่า ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียน นักศึกษา

ผลที่เกิดขึ้นสัตว์ป่าอุดมสมบูรณ์มากขึ้น ป่าเพิ่มขึ้น เกิดกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งในปี 2547 ก่อน
สินามิ เกิดกลุ่มเลี้ยงปลา เกิดกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มยางแผ่น

ปี 2548 มีนักศึกษาจาก ม.หาดใหญ่ กลุ่มแบกเป้ เข้ามาช่วยในการพัฒนาเรื่องการจัดการป่า และปี
2549 ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว จาก ปตท.จากการได้รับรางวัล ครั้งนี้ทำให้คนในชุมชนได้รวมตัวกันเกิด
กลุ่มองค์กรต่างๆ ขึ้นอีก เช่น กลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งได้มีบทบาทคือรวมตัวของคนในชุมชนร่วมลงทุน
เลี้ยงปลากระพงขาวในการะชัง ร่วมกันทำกิจกรรมเผ่าระวัง ให้อาหารปลา กลุ่มซื้อยางแผ่นเป็นศูนย์รวมรับ
ซื้อยางแผ่นจากสมาชิกและคนทั่วไป แล้วนำไปขายโดยที่ไม่ถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา เกิดกองทุน
สวัสดิการชุมชนเป็นการช่วยเหลือสมาชิกและคนในชุมชนในยามเดือดร้อน เช่นการเสียชีวิต เสียค่าจัดการ
ศพให้ ศพละ 3,500 บาท ซึ่งนำเงินรายได้จากกลุ่มต่างๆมาบริหารกองทุน และมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
กลุ่มเยาวชนเพาะเลี้ยงปลา โรงเรียนเกษตรกรของปราชญ์ชาวบ้าน ทำให้ต่อมาได้รับรางวัลเขียวจี ดีเด่น
จากกระทรวงมหาดไทย รางวัลอยู่เย็นเป็นสุข (Smart village) จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยาม
บรมราชกุมารี และรางวัลอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดีเด่นจากศูนย์อำนวยการบริหาร
จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สอ.บต) จนทำให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายทั้งคนในจังหวัดและต่างจังหวัด มีกลุ่ม
ศึกษาดูงานมากขึ้น ดูการบริหารจัดการ การท่องเที่ยว

รางวัลทั้งหลายเป็นจุดประกายในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพราะเริ่มมีคนเข้ามามากขึ้น ทำ
ให้คนในชุมชนต้องคิดระบบ หาวิธีบริหารจัดการ เพื่อรองรับคนที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้ หน่วยงานเข้ามาภาค
ทั้งมาดู มาศึกษา มาทำวิจัย วิทยาลัยการจัดการทางสังคม (วจส.) เกษตร ผู้ตรวจการ และอื่นๆ

เป้าหมายการจัดการท่องเที่ยว

- เพื่อดูแลป่า เพราะคนมาทำกิจกรรมท่องเที่ยวจะได้ปลูกป่า ทำกิจกรรมในการอนุรักษ์ มาเรียนรู้เรื่อง
ทรัพยากร เป็นตัวกระตุ้นให้คนในชุมชนอยากจะอนุรักษ์
- เพื่อให้คนนอกได้เข้ามาเรียนรู้ และรู้จักบ้านเรามากขึ้น เผยแพร่องค์ความรู้
- เพื่อวางระเบียบชุมชน
- รายได้เสริม

ของดีชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว บ้านโคกพยอม มีศูนย์การเรียนรู้ประจำหมู่บ้าน ใช้เป็นสถานที่
พบปะพูดคุยและเป็นที่ทำการกลุ่มต่างๆ ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสตรีทำ
ขนมลูกโหยย กลุ่มอาชีพจักสานใบเตย กองทุนสวัสดิการชุมชน กลุ่มเยาวชน ตลอดจนกลุ่มอนุรักษ์ป่าชาย

เลนและแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมเลี้ยงปลาในกระชัง กิจกรรมกลุ่มแม่บ้าน กิจกรรมปฎิบัติภาพ กิจกรรมผลิต
แก๊สชีวภาพ กิจกรรมผลิตข้าวซ้อมมือ กิจกรรมแม่บ้านสายใยรักแห่งครอบครัว กิจกรรมธนาคารขยะ
กิจกรรมกองทุนหมู่บ้าน กิจกรรมสวัสดิการหมู่บ้าน เป็นต้น

กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านโคกพะยอม ด้วยแกนนำชุมชนรวมตัวกับชาวบ้าน ประมาณ 20 คน ได้
ตั้งกลุ่มขึ้นมากลุ่มหนึ่ง คือกลุ่มเลี้ยงแพะโคกศิบุ ซึ่งอยู่ในป่าชายเลน เมื่อปีพ.ศ. 2544 จากที่ชาวบ้านได้ไป
คลุกคลีอยู่กับป่าชายเลนบริเวณที่เลี้ยงแพะอยู่เป็นประจำได้เห็นสภาพป่าชายเลนมีความเสื่อมโทรมของป่า
จากการทำลายของนายทุน พร้อมกับชาวบ้านได้รับรู้ข่าวสารจากสัมปทานป่าไม้ถูกยกเลิก ชาวบ้านก็ได้มี
ความคิดที่จะดูแลรักษาป่า เพื่อให้ป่ามีสภาพสมบูรณ์ขึ้น เพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู
ปลา เพราะป่าชายเลน และลำคลองแห่งนี้เปรียบเสมือนสายเลือดที่หล่อเลี้ยงของชาวชุมชนบ้านโคกพะยอม

จากนั้น สมาชิกในกลุ่มเลี้ยงแพะก็ได้ทำการปลูกป่าครั้งแรกขึ้นที่บริเวณป่าชายเลนโคกศิบุ ใกล้ที่
เลี้ยงแพะ ชาวบ้านมีความตื่นตัวมากในการที่จะอนุรักษ์ป่า หลังจากนั้นก็ได้เชิญหน่วยงานราชการของอำเภอ
เช่น นายอำเภอ ครู นักเรียน รวมกับชาวบ้าน เมื่อทุกคนเห็นความสำคัญเห็นคุณค่าของป่าชายเลน พร้อมกับ
ชาวบ้านรับรู้ข่าวสารในเรื่องของป่าชุมชน ชาวบ้านให้ความร่วมมือมากขึ้น ก็ได้จัดกิจกรรมการปลูกป่า
ขึ้นมาต่อเนื่องในวันสำคัญต่างๆ โดยมีหน่วยงานราชการเข้าร่วมทุกครั้ง เช่น วันพ่อ – วันแม่ – วันอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อม เมื่อได้เห็นความเข้มแข็งของชุมชนก็ได้เปิดรับสมาชิกและได้ขอพื้นที่ป่าชายเลน เป็นป่าชุมชน
เพื่อชาวบ้านได้ดูแลรักษาโดยชุมชนเอง แล้วก็ได้รับการยินยอมจากหน่วยงานมาเป็นป่าชุมชน ในพื้นที่
1250 ไร่

การแบ่งเขตและกำหนดกฎระเบียบการใช้ประโยชน์ป่าชายเลนมีความสัมพันธ์กัน เริ่มจากการ
สำรวจป่าชายเลนและกำหนดเขตก่อน แล้วค่อยกำหนดกฎระเบียบควบคู่กันไป ซึ่งกฎระเบียบในการใช้
ประโยชน์ป่าชายเลน กำหนดขึ้นโดยการปรึกษาหารือร่วมกันของคนในชุมชน สำหรับชุมชนโคกพะยอมซึ่ง
มีเนื้อที่ป่าชายเลน 1,250 ไร่ มีเป้าหมายการจัดการป่าเพื่อให้ป่าชายเลนอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์
สัตว์น้ำวัยอ่อน และเป็นที่อาศัยของสัตว์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชน ตลอดจนใช้เป็น
แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และพักผ่อนหย่อนใจ

พื้นที่ป่าชุมชนเป็น 5 เขต มีการกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ควบคู่กัน โดยมีความแตกต่าง
กันในรายละเอียดตามสภาพพื้นที่ป่าที่แตกต่างกัน ได้แก่

1. เขตป่าเฉลิมพระเกียรติ แปลงป่าเฉลิมพระเกียรติ จำนวน 200 ไร่ เพื่ออนุรักษ์ และเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ อนุรักษ์ไว้เป็นแปลงพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ไม้สำหรับเก็บลูกพันธุ์ไปปลูกขยายในพื้นที่อื่นต่อไป ไม่อนุญาตให้เข้าไปใช้ประโยชน์
2. เขตเพาะเมล็ดพันธุ์ไม้ แปลงป่าเมล็ดพันธุ์กล้าไม้ จำนวน 200 ไร่ เป็นแปลงที่ปลูกเสริมขยายพันธุ์ไม้ โดยให้เยาวชนและชาวบ้านทุกคนเข้ามาร่วมกันปลูกป่า
3. เขตป่าใช้สอย แปลงป่าใช้สอยของหมู่บ้าน จำนวน 700 ไร่ เป็นแปลงที่อนุญาตให้เข้าไปใช้ประโยชน์ถ้าหากมีความเดือดร้อน แต่ต้องผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการป่าชุมชน ถึงความสมเหตุสมผลในการขอใช้ไม้ และมีการตรวจสอบจำนวนไม้ที่ขอตัด
4. เขตสมุนไพร แปลงป่าสมุนไพร จำนวน 50 ไร่ ใช้เป็นพื้นที่เพื่อการศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศป่าชายเลนและเพื่อการใช้ประโยชน์ของคนในชุมชน
5. เขตป่าอาหารและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน แปลงป่าผลิตอาหารและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน จำนวน 100 ไร่ เป็นแปลงที่ใช้ในการผลิตอาหารและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านหลากหลายชนิด ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากเขตพื้นที่ป่านี้ได้

กลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ปี 2544 ชาวชุมชนโคกพะยอมเล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ชาวบ้านรวมตัวกันปลูกป่าและปล่อยสัตว์น้ำ และได้จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน และผลจากการก่อตั้งกลุ่มป่านั้นก็ได้เกิดกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งขึ้นมาในปี 2547 ได้รับการสนับสนุนมาจากรัฐบาลเป็นโครงการ 1 ฟาร์ม 1 ตำบลของ 5 จังหวัดชายแดน งบประมาณสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ 20 ห้อง แต่ชาวบ้านทุกคนอยากมีส่วนร่วมจึงมีการเปิดเวทีประชาคมเพื่อรับสมาชิกผู้สมัคร 45 คนเพื่อตกลงเลี้ยงปลา 20ห้องร่วมกัน เมื่อรับผลประโยชน์รอบแรกแล้วก็ได้เปิดรับสมัครเพิ่มอีก 5 คน และได้ขยายกระชังเพิ่มอีกเป็นทั้งหมด 80 ห้อง เงินจากการขยายกระชังนี้มาจากงบลงทุนของกลุ่มที่ได้แบ่งจากการปันผลของสมาชิกและงบจากการสนับสนุนตอนที่ทางกลุ่มโดนภัยสินามิ

กลุ่มเยาวชนเกษตรกรบ้านโคกพะยอม พ.ศ.2549 ชาวบ้านและเยาวชนในหมู่บ้านได้ร่วมพูดคุยปรึกษาหารือกันถึงเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบันและคิดไปถึงอนาคต ผู้อาวุโสในชุมชนที่มีความคิดก้าวหน้าได้เล็งเห็นแล้วว่าเด็กเยาวชนในหมู่บ้านโคกพะยอมส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษาแค่เพียงเบื้องต้นส่วนมากจะจบชั้น ป.6 และ ม.3 และมีเยาวชนในกลุ่มน้อยนักที่จะจบชั้นปริญญาตรี และอีกอย่างหนึ่งประเพณีและวัฒนธรรมในการทำอาชีพแบบสมัยก่อนก็ค่อยๆเลือนหายไป เพราะเหตุนี้เยาวชนและแกนนำ

ชาวบ้านจึงได้ตกลงกันให้กลุ่มเยาวชนได้มีการรวมตัวกันประกอบอาชีพโดยมีผู้ปกครอง คอยดูแลการทำงาน
 ของเยาวชนอยู่ห่างๆ เป็นที่ปรึกษาในการทำการเกษตรแบบผสมผสานในแบบสมัยก่อนและเยาวชนก็
 แสวงหาการทำเกษตรแบบสมัยใหม่เพื่อทำการเกษตรแบบประยุกต์และมีหน่วยงานของรัฐเป็นที่ปรึกษา
 และคอยให้การสนับสนุนจนมีสมาชิกเยาวชนเพิ่มขึ้นและได้ขยายการทำงานไปยังเยาวชนในหมู่บ้าน
 ใกล้เคียง สร้างเป็นเครือข่ายเกษตรระหว่างหมู่บ้าน

กิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน เมื่อชุมชนประสบผลสำเร็จในกิจกรรมการจัดการตนเอง มีกลุ่มมา
 เรียนรู้ ศึกษาดูงานจากหลายพื้นที่ กลุ่มต้องทำหน้าที่รองรับในรูปแบบของที่พัก อาหาร และกิจกรรมการ
 เรียนรู้กับกลุ่มผู้มาดูงาน ต่อมาเริ่มเห็นโอกาสในการมาเรียนรู้ ชุมชนซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยว สมาชิกใน
 กลุ่มเริ่มเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวชุมชน จัดทำโฮมสเตย์ จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว ในรูปแบบของการ
 เรียนรู้ควบคู่กับธรรมชาติทำกิจกรรมการอนุรักษ์ การปลูกป่า ลงเรือ ศึกษาป่าชายเลน

ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง

แหล่งท่องเที่ยว	สถานที่	ระยะทาง/เวลาการเดินทาง	ช่วงน้ำ	ลักษณะพื้นที่
แหล่งหอย กะพง	ปากคลองกัน ทิด	8 กม. 1 ชม.	น้ำตาย 5-6 ค่ำ น้ำใหญ่ 10-13 ค่ำ	เป็นพื้นที่กว้างประมาณ 4-5 ไร่
แหล่งชมนก นานาชนิด	คลองสองปาก	8 กม. 1 ชม.	ตลอดเวลา	ดอนริมป่าพังกา มินก นานาชนิดนับพันตัว
หอยปะ	ท่าแม่ดำ ทอน โต๊ะเล	40 นาที	น้ำใหญ่ 15-4 ค่ำ	ดอนทรายบริเวณข้าง คลอง
เก็บหอยตาแดง	บริเวณป่าชาย เลน ป่าโคก	แล้วแต่ระยะทาง	น้ำใหญ่ 15-4 ค่ำ	บริเวณโคกป่าชายเลน
หิ้งห้อย	ท่าปริง คลอง น้ำเค็ม ยางใน กง คลองกาหรั่ง	1 ชั่วโมง	น้ำตายทุกคืน	บริเวณป่าพังกา ป่าลำพู ลำแพนสองข้างคลอง
ตกเป็ด	บริเวณแหล่ง	แล้วแต่ระยะทาง	หน้าแล้ง	

	ปะการัง			
--	---------	--	--	--

โครงสร้างกลุ่ม/การจัดการกลุ่ม เริ่มต้นจากไม่มีระบบบริหารจัดการ มีผู้ประสานงานมาว่าจะเข้ามา บังเฟด็จเป็นคนมาหาอาสาสมัครเพื่อต้อนรับ เพื่อจัดการ โดยไม่มีรายได้ ทุกอย่างเป็นการเสียสละ แต่เมื่อ จัดการแบบไม่มีระบบ พอมีปัญหาหลังจากกลุ่มนักศึกษาที่มาปลูกป่ากลับไปแล้ว มีการโทษกันว่าปัญหามา จากคนนั้นคนนี้

พอเริ่มมีรายได้ ปี 2552 มีฝ่ายแม่ครัว ฝ่ายนากิจกรรม ฝ่ายทำบัญชี ฝ่ายพายเรือ ฝ่ายแต่งสถานที่ ฝ่ายประสานงานกับหน่วยงาน ที่ยังขาดคือวิทยากร การจัดสรรรายได้ หักจากบ้านพัก10% หักจากแม่ครัว จากยอดที่กำไร 30% หักจากแต่งสถานที่ 10%

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ตัวเองได้เรียนรู้ได้รู้ประวัติเรื่องราวของชุมชน ได้พัฒนาคน ได้เพื่อน มีเวทีพูดคุยกันบ่อยๆ สัมพันธภาพ ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อ ครอบครัวมีรายได้ ได้พัฒนา ปรับปรุงบ้านตัวเองให้สะอาดมากขึ้น ได้ปลูกผักข้างรั้ว เศรษฐกิจพอเพียง ผลดีต่อชุมชน มีป่ามากขึ้น ชุมชนเข้มแข็งทรัพยากรเพิ่ม

ผลด้านลบ นักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ เสียงาน ไม่มีเวลาในการทำงาน ความคุ้มค่าใน การลงแรงกับผลตอบแทน

ปัญหาที่พบ คนในชุมชนยังไม่เห็นด้วยกับคนในกลุ่มภาระส่วนตัวมาก ความไม่เข้าใจกันบ้าง ภายในกลุ่ม แต่สามารถจัดการได้เพราะได้พูดคุยกันทุกคืนมีการคุยวงย่อยในการประชุมวงใหญ่ (ไม่ตั้งใจ ฟัง) ไม่มีใครเสียสละยอมออกไปประชุมข้างนอก ขาดทักษะการพูด การเป็นวิทยากรชุมชน สมาชิกในกลุ่ม ไม่สามารถพูด สื่อสารให้ข้อมูลได้

การบริหารจัดการ คนทำก็ทำไป บางคนก็ไม่ทำ ยังไม่เป็นระบบ ควรมีการทำให้เป็นระบบมากขึ้น ปัญหาการสื่อสาร การถ่ายทอดข้อมูลให้แก่นัก ผู้นำคิดเร็ว ผู้ตามทำไม่ทันยังไม่มีโครงสร้างคนรุ่นสอง

การทำงานกับหน่วยงานภาคี

- สำนักงานเกษตรอำเภอละงู สนับสนุนด้านการเกษตร ส่งเสริมด้านเศรษฐกิจพอเพียง โครงการสายใยแห่งครอบครัว
- กลุ่มอาสาสมัครนานาชาติเพื่อพัฒนาสังคม (ดาหลา) สนับสนุนอาสาสมัครเข้าร่วม ทำงานกับชุมชนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดการขยะ ส่งเสริมการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษให้กับเยาวชน และคนในชุมชน

- วิทยาลัยการจัดการทางสังคมภาคใต้. สนับสนุนเรื่องการบริหารจัดทุนทางสังคม กลุ่มคนในชุมชนเรื่องกิจกรรมต่างๆ
- สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย สนับสนุนการทำวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ประมงจังหวัดสตูล สนับสนุนด้านการส่งเสริมกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง
- พัฒนาชุมชน สนับสนุนด้านการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ กลุ่มเยาวชน
- สกว. สนับสนุนการทำวิจัย
- ชมรมคนแบกเป้ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สนับสนุนสมาชิกเข้าร่วมทำงานกับชุมชนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

กฎระเบียบ

กติกานักท่องเที่ยวบ้านโลกพะยอม

1. ห้ามนำพาและดื่มสุราของมีนเมา ยาเสพติด
2. ห้ามเล่นการพนัน
3. ให้แต่งกายมิดชิดไม่ล่อแหลม
4. ห้ามพกพาอาวุธ
5. ห้ามทิ้งขยะบริเวณชุมชน
6. ห้ามทำลายพันธุ์ไม้

กฎระเบียบบ้านพักโฮมสเตย์

1. นักท่องเที่ยวต้องเข้าพักตามที่ชุมชนกำหนด
2. เวลาออกจากบ้านพักต้องแจ้งเจ้าของบ้านและต้องเข้าพักไม่เกิน เวลา 22.00 น นอกจากมีกิจกรรม
3. ห้ามส่งเสียงดังรบกวน

คุณสมบัติสมาชิกโฮมสเตย์ (มาตรฐาน)

1. บริเวณบ้านสะอาด ในบ้าน ห้องนอน ห้องน้ำ

2. บริเวณบ้านต้องมีผักสวนครัว 5 อย่าง (ตะไคร้ ขมิ้น ดีปลี ข่า)
3. บริเวณบ้านมีที่กำจัดขยะหรือแยกขยะ
4. เจ้าของบ้านต้องมีอริยาศัยที่ดี (พร้อมที่จะรับแขก)ต้องแนะนำบ้าน
5. ต้องเข้าร่วมกิจกรรมหรือประชุมทุกครั้ง
6. สมาชิกโฮมสเตย์ไม่มีสิทธิ์เลือกแขก
7. มาตรฐานอาหารรับแขกแต่ละครั้งต้องทำตามทีกลุ่มกำหนด

แผนการพัฒนาในอนาคต

- เสริมศักยภาพของคนในทีม ในการแสดงออก อบรมไกด์ อบรมการทำบัญชี
- ศึกษาดูงาน การจัดการที่เหมาะสม
- การตลาด (วิเคราะห์ตลาดที่เหมาะสม) ทำแผ่นพับ เว็บไซต์ ไลน์
- การตลาดกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ
- พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น แพลยอนน้ำ
- จัดระเบียบบ้านพัก
- จัดทำป้ายบอกเส้นทาง

แผนงานชุมชนบ้านโลกพะยอม

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
ป่าชุมชน	-เป็นชุมชนที่มี ทรัพยากรธรรมชาติที่ อุดมสมบูรณ์ -ประชากรมีรายได้ ร่วมกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ	-การท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ -มีกฎระเบียบการใช้ ทรัพยากรที่ยั่งยืน ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว/สิ่ง อำนวยความสะดวกใน ชุมชน	1. ต้องการใช้พื้นที่ไม้ ถั่วขาวทำเป็น ขนมพื้นเมืองและขยายตลาดขนม พื้นเมืองจากลูกไร่ย์ (ถั่วขาว) 2. เป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ ปลูกจิตสำนึกให้กับคนในชุมชน มี ความรักในทรัพยากรทาง ธรรมชาติและช่วยดูแลรักษา 3. อบรมให้ความรู้เพิ่มเติมกับ

			ผู้เข้าร่วมโครงการ/ทำทัศนศึกษา ดูงานชุมชนอื่นที่ประสบ ความสำเร็จ 4. ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณป่าชุมชน สร้างศาลา
เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
กลุ่ม อาชีพ	-กลุ่มข้าวซ้อมมือ -กลุ่มปื๋ยหมัก -กลุ่มโฮมสเตย์ -กลุ่มขนมพื้นเมือง -กลุ่มเลี้ยงปลาใน กระชัง ร.ร.คลองไต่ะ เหล็ม	-สมาชิกกลุ่มทำกินเอง -ทำปื๋ยใช้เองภายในกลุ่ม -มีสมาชิกในกลุ่ม 20 คน -ทำขายในชุมชนและ ชุมชนใกล้เคียง -มีกลุ่มสมาชิก 40 คน -สร้างให้เยาวชนเรียนรู้ ภูมิปัญญาการจัดการป่า ชายเลน	1. ต้องการตลาดจำหน่ายข้าวซ้อมมือ และปื๋ยหมัก 2. โรงผลิตปื๋ยหมัก – พร้อมอุปกรณ์ 3. พัฒนาศักยภาพสมาชิกกลุ่มและ มาตรฐานโฮมสเตย์ (ศึกษาดูงาน กลุ่มโฮมสเตย์อื่นๆ) 4. ต้องการขยายตลาดขนมพื้นเมือง 5. สร้างศาลา ห้องครัว ห้องน้ำ ลาน กีฬา 6. ขุดบ่อเลี้ยงปลา – ปู บ่อดินส่งเสริม อาชีพให้กับเยาวชน 7. พัฒนาโรงเรียนคลองไต่ะเหล็ม เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียน – หมู่บ้านและมัสยิดเข้า ด้วยกัน
ขยะ	ธนาคารขยะ	-เก็บขยะและจัดแยก	-นำขยะพลาสติกมารีไซเคิลใช้ใน
ยา	หมอยาพื้นบ้าน	-มีการส่งเสริมปลูกพืช	-ต้องการยาสมุนไพรพื้นบ้านเพื่อใช้ใน
สมุนไพร		สมุนไพรที่ใช้ทำยา	ชุมชนและหมู่บ้านใกล้เคียง
			-อบรมวางแผนโบราณ

1.10. ชุมชนห้วยทาง

ชุมชนบ้านห้วยทางตั้งอยู่ที่ตำบลพิมาน อำเภอเมือง จังหวัดสตูล พื้นที่ของชุมชนบ้านห้วยทางแบ่งเป็นพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ป่าชายเลน บ้านห้วยทาง หมายถึงสุดทางของถนน แต่เป็นจุดเริ่มต้นของท่าเรือมาจากภาษามลายูว่า เกอปลาบาดัส ผู้บุกเบิกคนแรก คือ โต๊ะตาเอบ พระคง เข้ามาอยู่ประมาณปี พ.ศ. 2434 เป็นคน บ้านพระม่วง ตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เข้ามาประกอบอาชีพ ตัดไม้ ทำ ฟืนซีกขายส่งไปขายยังประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ ในเวลาต่อมา โต๊ะนาง โต๊ะชายหามา โต๊ะสุและ โต๊ะหามาเล็บ ได้อพยพครอบครัว เข้ามาอาศัยอยู่ 2 ครัวเรือน แต่ว่าอยู่บ้านหลังเดียวกัน มีบางกระแสเล่าว่า โต๊ะตาเอบ ขายที่ดินทั้งหมดโต๊ะนาง ด้วยราคา 18 บาท บางกระแสเล่าว่า โต๊ะตาเอบ ได้มอบที่ดินให้อยู่อาศัย (หรือที่เรียกว่าให้โดยเสน่หา) และอีกกระแสหนึ่งเล่าว่าโต๊ะตาเอบ ขายที่ดินทั้งหมดโต๊ะนาง ด้วยราคา 75 บาท ต่อมาโต๊ะ นางได้นำลูกหลานเข้ามาอาศัยและประกอบอาชีพ ประมง เช่น ตกปลา หาปู หา หอย วางอวน ตกโปงพวง ตัดไม้ส่งหลุมถ่าน รวมระยะเวลาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันประมาณ 115 ปีมาแล้ว

ชุมชนบ้านห้วยทาง ได้ทำงานวิจัยเรื่องศึกษารูปแบบการจัดการป่าชายเลนชุมชนบ้านห้วยทาง ในงานวิจัยได้พบเห็น ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตของคนในชุมชน แหล่งท่องเที่ยว ที่สามารถนำไปจัดการท่องเที่ยวได้ จึงได้ขยแนวคิด เพื่อให้เกิดการร่วมมือของคนในชุมชนหลังจากนั้นได้ พุดคุยกันหลายครั้ง เพื่อวางแผนในการพัฒนา และวางแผนการบริหารจัดการให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเป็นเครื่องมือในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติได้

ฐานเรียนรู้ชุมชน

1. ฐานประวัติศาสตร์ชุมชน/กระบวนการวิจัยท้องถิ่น เรียนรู้ตำนานประวัติศาสตร์ การจัดการป่าชายเลนชุมชน
2. ฐานการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เดินเที่ยวชมสะพานวอร์คเวย์ เรียนรู้และฟังบรรยายจากวิทยากร พายเรือคายัคชมความอุดมสมบูรณ์ป่าชายเลน ชมรอยเท้ามนุษย์โบราณ บริเวณเขาโต๊ะปูหมอ เล่นน้ำหาหอย หาดหอยขาว จุดชมวิวยามเย็นเขาเฟื่องฟ้า(เขาบาตูอิดำ) นั่งเรือชมธรรมชาติป่าชายเลน และแหล่งอาศัยปลาโลมาสีชมพู
3. วิถีชีวิตชุมชน เรียนรู้เครื่องมือที่ใช้ประกอบอาชีพตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เรียนรู้เรื่องพันธุ์ไม้และการใช้ประโยชน์ป่าชายเลน เรียนรู้เรื่องสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ป่าชายเลน ความเป็นอยู่ของคนใน

ชุมชน เยี่ยมชมแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ/ป่า เยี่ยมชมความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน
มุสลิม

4. **ฐานการเลี้ยงปูน้ำจืด** ฟังการบรรยายวิธีการเลี้ยงปูน้ำจืดแบบอิงธรรมชาติที่อาศัยธาตุทั้งสี่(ดิน,น้ำ,ลม,ไฟ) ชมสัมผัสขั้นตอนและประสบการณ์ในการเลี้ยงปูน้ำจืดจากวิทยากรในการใช้ต้นทุนที่มีอยู่ตามธรรมชาติ
5. **ฐานพลังงานทดแทน** เรียนรู้การใช้ประโยชน์วัสดุที่เหลือใช้จากป้าชายเลน เช่น การเผาถ่านและการใช้ประโยชน์ จากน้ำส้มควันไม้ที่ได้จากการเผาถ่าน แทนการใช้แก๊สหุงต้ม
6. **ฐานผ้ามัดย้อม** เรียนรู้การใช้ประโยชน์และการเพิ่มมูลค่าวัสดุจากป้าชายเลนนำมาผลิตภัณฑ์เป็นผ้ามัดย้อม ร่วมเรียนรู้กระบวนการและวิธีการทำผ้ามัดย้อมกับวิทยากร จำหน่ายของที่ระลึก
7. **ฐานเศรษฐกิจพอเพียง** ร่วมเรียนรู้กระบวนการการใช้ชีวิตตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เยี่ยมชมผลิตผลจากพื้นที่จริงจากหลากหลายชนิด

โปรแกรมการท่องเที่ยว

กิจกรรม	ราคา
เส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติ พายเรือคายัค ชมความอุดมสมบูรณ์ป่าชายเลนเล่นน้ำ หาดทรายขาว หาดทรายขาว	ลำละ 150 บาท/2 คน /3 ชั่วโมง
ขึ้นเขาริมวิวนบยุดเขาเพื่อชมทิวทัศน์เมืองสตูล	คนละ 50 บาท /คน /เรือชุมชน
ชมชมรอยเท้ามนุษย์โบราณ (เขาโต๊ะปุม)	150 /บาท /2 คน /3 ชั่วโมง
เรียนรู้ฐานชุมชน 7 ฐาน(สามารถเลือกได้)	-ค่าวิทยากร ฐานละ 600 บาท -ค่าอาหารคนละ 100 บาท/คน/มื้อ -ค่าวัสดุอุปกรณ์ผ้ามัดย้อม 1,000 บาท -ค่าเครื่องเสียง 2,000 บาท -ค่าจัดเตรียมสถานที่ 1,000 บาท -ค่าส่งเสริมกิจกรรมสิ่งแวดล้อม 1,500 บาท -บริหารจัดการ 2000 บาท -พาหนะ คันละ 800 บาท

กิจกรรม	ราคา
กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ปลูกป่าชายเลน	
นั่งเรือชมธรรมชาติป่าชายเลน และแหล่งอาศัย ปลาโลมาสีชมพู เส้นทางหัวทางถึงคลองท่าจีน (หัวเขาแดง)	ลำละ 1,300 บาท / 5 คน
เส้นทางหัวทางถึงปากอ่าวตำมะลังแะชมเขา (อธิฐาน) และเยี่ยมชมสถานที่เลี้ยงหอยแครง	ลำละ 1,000 บาท / 5 คน
เส้นทางหัวทางถึงถ้ำลอดปูยู/ ช่องแคบลูยู (เส้นทางไปรัฐเปอร์ลิสประเทศมาเลเซีย) แะชมวิถีชีวิตชาวตำบลปูยู)	ลำละ 1,800 บาท / 5 คน

ผลกระทบ ชาวบ้านมีรายได้เสริม เช่น วิทยากร ไกด์ จำหน่ายผลผลิตด้านอาชีพ คนในชุมชนมีจิตสำนึกหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน เช่น มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าชายเลนเพิ่มขึ้น เกิดเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชน

ปัญหาที่พบ ไม่มีที่พัก ยังมีคนบางส่วนขาดความเข้าใจที่แท้จริง ทรัพยากรถูกทำลายจากโครงการที่ไม่ผ่านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงขาดการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร บุคคลภายนอกเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน เช่น การล่าสัตว์ (นกกวัก)

วิธีแก้ไข

1. ด้านที่พัก ขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ
2. ทำความเข้าใจ ประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นกว่าเดิมและครอบคลุมพื้นที่
3. ด้านทรัพยากรให้เครือข่าย 10 พื้นที่กำหนดเป็นนโยบายหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชนนำเสนอการท่องเที่ยวจังหวัดสตูล และห้ามบุคคลภายนอกเข้ามาล่าสัตว์ฯ ทำป้ายรณรงค์ประชาสัมพันธ์กำหนดเขตพื้นที่ห้ามล่าสัตว์ (นก)
4. ด้านที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน ขณะนี้คนในชุมชนมีการรวมตัวกันเพื่อหาข้อยุติร่วมกันกับหน่วยที่รับผิดชอบและกำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้

บทเรียน ที่ผ่านมามีการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม

การทำงานกับหน่วยงานภาคี สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เทศบาลเมือง
สตูล

กฎระเบียบ นักท่องเที่ยวต้องสวมเสื้อชูชีพ ไม่ส่งเสียงดัง ไม่ทำร้ายสัตว์ ไม่ดื่มของมึนเมาและสิ่ง
เสพติด ไม่พกพาอาวุธ ต้องแต่งกายสุภาพ ไม่ทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูล

แผนงานชุมชนบ้านห้วยทาง

เรื่อง	ทุนเดิม	ปัจจุบัน	อนาคต
ป่า	- ป่าชายเลนชุมชน 3 ชุมชน (ห้วยทาง, โลกพยอม, ผ่านายเนา) - มีคณะกรรมการป่า - มีแผนงาน - มีกิจกรรม คัดป้ายแสดงแนวเขต ปลูกป่าในพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ ของแต่ละคนปลูกป่าในวันสำคัญ ต่างๆ	- คณะกรรมการจัดการประชุม และสรุปบทเรียน - ขาดการประชาสัมพันธ์อย่าง ต่อเนื่อง - ทำให้ทรัพยากรในพื้นที่เพิ่มขึ้น - ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น - มีสัตว์ป่ากลับคืนมา เช่น ค่าง แว่น	- จัดเวทีถอด บทเรียน - จัดทำไวนิล, แผ่น พับ
คลอง	หาด – หอยขาว - รอยเท้ามนุษย์โบราณ - ปลาโลมาสีชมพู	- มีกลุ่มอนุรักษ์หอยขาว - มีนักท่องเที่ยวมาชมรอยเท้า - มีกติกาการใช้ประโยชน์จากหอย	
เขา	- มีภูเขา 5 ลูก จุดชมวิว บนเขาโต๊ะอี ดำ - มีราชสีห์	- มีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการเที่ยว ชมธรรมชาติ	
ปุนิม	- เป็นพื้นที่ป่าชายเลนซึ่งเป็นแหล่ง ทำมาหากินของคนในชุมชนมาแต่ อดีตเป็นแหล่งอาศัยของปูดำ	- ลูกปูดำมีไม่เพียงพอกับความ ต้องการของคนในชุมชนซึ่งมี ปริมาณการเลี้ยงปุนิมมากขึ้นทุก วันเพราะเป็นรายได้ดี	- อยากให้ หน่วยงานร่วมกับ ชาวบ้านร่วมกันทำ วิจัยการเพาะพันธุ์

เรื่อง	ทุนเดิม	ปัจจุบัน	อนาคต
			ปูด้า
ผ้ามัดข้อม	-มีป่าชายเลนที่เป็นแหล่งวัสดุที่นำมาใช้ในการทำผ้ามัดข้อม	- มีกลุ่มแม่บ้านทำผ้ามัดข้อมที่ผ่านการอบรมจากวิทยาลัยเทคนิคสตูล (อ.ยุพดี กาญจนะ) - ได้รับ มผช. (มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน)	- ต้องการอาคารสถานที่ในกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้าน - แผนการตลาด

2. ผลจากการศึกษาดูงานสามารถนำมาปรับใช้ในชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.1. พื้นที่ท่าป่าเปา จ.ลำพูน

การให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง/ การอนุรักษ์ การทำป่าชุมชน การปลูกผักปลอดสารพิษขาย, ป่า

กิจกรรมการจัดการทรัพยากรกับการจัดการท่องเที่ยว กลุ่มอนุรักษ์ และกลุ่มองค์กรในชุมชนมีความหลากหลายการนำวัตถุดิบจากป่ามาเป็นอาหาร เสริมรายได้ให้กับชุมชน มีกฎกติกาในการใช้ประโยชน์จากป่า การเดินป่าแรมคืน จัดกิจกรรมต่อเนื่องในเรื่องการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ การทำปุ๋ยหมัก พด.1 พด.2 พด.7

กลุ่มองค์กรบริหารจัดการมีทำงาน- มีระบบการจัดการผลประโยชน์สามารถตรวจสอบได้ มีการออมทรัพย์ มีสวัสดิการ มีโครงสร้างที่ชัดเจน การใช้ภาษาท้องถิ่น ผู้อาวุโส, ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้นำ คิดเอง โดยไม่มีใครชี้นำ

2.2. พื้นที่มาบตาพุด

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวจากแผนพัฒนา ภาคอุตสาหกรรมทำให้การท่องเที่ยวมีผลกระทบและทรัพยากรถูกทำลาย สลายวิถีชีวิต สุขภาพอ่อนแอมีโคประจำตัว ไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ชุมชนขาดรายได้ ชุมชนขาดความสามัคคี

ได้เห็นความทุกข์ของคนในชุมชน การเปลี่ยนแปลงผังเมืองไทยโดยชาวบ้านไม่ได้มีส่วนร่วม หน่วยงานภาครัฐ ปิดบังข้อเท็จจริง พื้นที่เต็มไปด้วยสารเคมีบริเวณต้นไม้ ใบไม้

นำข้อมูลมาบตาพุดเผยแพร่ บอกเล่าผลกระทบที่เกิดขึ้น ร่วมกิจกรรมต่อต้านการสร้างอุตสาหกรรมในชุมชน ปลูกฝังคนในชุมชนร่วมรักษาทรัพยากรของตนเอง

2.3. เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จ.ชุมพร

เป้าหมายยุทธศาสตร์ต้องการจัดการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชน และขยับในระดับเครือข่าย เช่น ป่าไม้ มีการทำแผนยุทธศาสตร์ 4 ปี เพื่อนำเสนอรัฐ และสื่อสารพัฒนาก่อนชักชวนเพื่อสื่อมวลชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวผูกมิตรกับทุกองค์กร

กิจกรรมในองค์กร มีการพบปะเยี่ยมเยียนเพื่อแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ถ่ายทอดองค์ความรู้ บุคลากรใกล้ชิด(เพื่อน) ลงพื้นที่จริงเพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายเข้าด้วยกัน อบรบสัมมนากับสมาชิกเครือข่ายและ ธกส.

การบริหารจัดการองค์กร ใช้การมีส่วนร่วมในระหว่างกลุ่มกลุ่มพึ่งพากันเอง แต่ละกลุ่มมีการประชุมกลุ่ม ประสานงานลงนิลสู่สถานที่ ดันน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ

สิ่งต้องนำไปใช้เราต้องพึ่งตนเองก่อน คิดที่จะทำความต้องการของชุมชน พัฒนาตนเองและเครือข่าย รวบรวมข้อมูลนำเสนอบุคคลสนใจ พบเครือข่ายอย่างน้อยทุก 2 เดือน

2.4. บ้านแม่กำปอง จ.เชียงใหม่

ชาวบ้านแม่กำปองมีอาชีพหลักคือ การเก็บใบชา (ใบเมี่ยง) ส่วนอาชีพรองทำกาแฟ และอาชีพเสริม การจัดการท่องเที่ยวให้บริการโดยการทำงานเป็นกลุ่ม คือ กลุ่มที่พักโฮมสเตย์ กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มนวด กลุ่มอ้อมทรัพย์ กลุ่ม สล๊อ โซ ซึ่ง แต่ละกลุ่มมีการประสานงานกันดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน องค์กร มีผู้นำที่มีศักยภาพมีผู้ใหญ่เป็นเป็นแกนนำ การบริการ ด้อนรับเป็นอย่างดี ภูเขาดี เพื่อนเยี่ยมบ้าน

การจัดการให้บริการโฮมสเตย์ รายได้จากการท่องเที่ยว

1. ค่าบริการบ้านพักโฮมสเตย์ 550 ต่อคนต่อคืน แบ่งเจ้าของบ้าน 350 บาท
2. ค่าอาหาร 3 มื้อละ 50 = 150 บาท
3. กิจกรรมพาชม 100 บาท
4. ค่าบำรุง 100 บาท
5. ค่าบริการ 100 บาท
6. เจ้าของบ้าน 100 บาท

กิจกรรมการท่องเที่ยว

1. กิจกรรมเก็บใบเมี่ยงวิถีชีวิตเก็บใบเมี่ยง กาแฟ
2. สมุนไพร นวดแผนโบราณ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. พลังงานไฟฟ้า น้ำตก หมู่บ้านอนุรักษ์ทรัพยากร ป่า น้ำ อากาศอย่างถูกวิธี พลังน้ำ ใช้อาชีพผสมผสานป่าไม้ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมอย่างลงตัว
4. วัฒนธรรมมีการละเล่น และภาษาพื้นบ้าน

การนำไปใช้ นำแนวทางการจัดการทรัพยากร อาชีพ และวิถีชีวิตของชุมชนไปใช้ในการจัดการท่องเที่ยว

2.5. พื้นที่เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จ.เชียงราย

การพัฒนาแผนรายงานวิจัย ค้นหารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม โครงสร้างเครือข่ายฯ ศูนย์ประสานงานเครือข่ายเชียงราย แผนแม่บทยุทธศาสตร์ร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

การจัดทำข้อมูลพื้นฐาน 22 ชุมชน การร่วมกันพัฒนาศักยภาพของชุมชน เส้นทาง โปรแกรมของสมาชิกเครือข่ายการผนวกเครือข่ายกลุ่มอาชีพให้เป็นกลุ่มองค์กรเดียว

การประสานความร่วมมือกับภาคีทั้งรัฐและเอกชน ผู้การขับเคลื่อนนโยบายและงบประมาณการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีเวทีนำเสนอผลงานเครือข่ายระดับจังหวัด

การสร้างพี่เลี้ยงพัฒนาชุมชน

สิ่งที่ได้รู้จักเพื่อนเครือข่ายโฮมสเตย์ (จ๊ะโบลี) ภาคภูมิใจที่ได้พบเพื่อนร่วมอุดมการณ์อีกครั้ง คนต่างเผ่า, วัฒนธรรม สามารถทำงานร่วมกัน ได้เรียนรู้เรื่องอาหารการกินระหว่าง เหนือ ใต้ (มุสลิม) ได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนคอยรู้จักน้ำใจคนใจของมิตรต่างแดน

การนำไปใช้ แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้กับคนในชุมชน เรื่องธนาคารขยะกับเยาวชน การนำศูนย์เรียนรู้ในชุมชนปรับปรุงรูปแบบโฮมสเตย์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต

ในระดับเครือข่ายทางซ้ายขับเคลื่อนชุมชนใหม่ การจัดทำแผนแม่บทยุทธศาสตร์เครือข่ายฯ จัดทำศูนย์ประสานงานเครือข่ายฯ โปรแกรมเครือข่ายเอกชน จัดทำเรื่องประชาสัมพันธ์เครือข่าย การพัฒนาพี่เลี้ยงในแต่ละชุมชน พัฒนามัคคุเทศก์ชุมชน ทำฐานข้อมูลชุมชน (สมาชิกเครือข่าย)

2.6. พื้นที่ บ้านจำรุง

สิ่งที่พบเห็นที่บ้านจำรุง มีรถนำเที่ยว มัคคุเทศก์การใช้ภาษา วัฒนธรรม กฎวิถีชีวิตเป็นเครื่องมือในการจัดการท่องเที่ยว มีห้องสมุดบ้านๆใช้แล้วส่งต่อให้เพื่อน เห็นแนวคิดในเรื่องอาหารการกิน เช่น ผักสมุนไพร มีกลุ่มอาชีพ การจัดสวัสดิการมีกฎระเบียบในการจัดสวัสดิการที่ชัดเจนและรัดกุมในการจัดสรรในทุกๆด้านธนาคารขยะที่เป็นรูปธรรมใช้เด็กในการขับเคลื่อนการจัดการเรื่องขยะ

โฮมสเตย์ยึดเกณฑ์ความสะอาดหน้าบ้าน ในบ้านสะอาดเป็นระเบียบ เครื่องนอนพอใช้มีอัยยาศัยไมตรี มองนักท่องเที่ยวเป็นเพื่อน การจัดสรรรายได้ ค่าที่พัก 150 บาท/คน หัก 15% 7.5% เงินออมของเจ้าบ้านเป็นเพื่อน 7.5% เงินสวัสดิการส่วนที่เหลือ ค่ารถ การแสดง เครื่องเสียง ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าบริการศูนย์การพัฒนาคนในกลุ่มกิจกรรมแลกเปลี่ยนเครือข่ายชุมชนทุกเดือนในการพัฒนา มีบุคลากรแบ่งบทบาทออกเป็นสายงานชัดเจนพัฒนามัคคุเทศก์ในแต่ละด้าน ส่งเสริมให้มีกลุ่มอาชีพให้เหมาะสมกับพื้นที่

3. รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จ.สตูล

จากการศึกษาข้อมูลการอยู่ร่วมเป็นเครือข่ายชุมชน เพื่อให้ยั่งยืนที่สุด จะต้องมีการจดทะเบียนองค์กรนิติบุคคล ในรูปแบบองค์กรสาธารณกุศล เช่น สมาคม มูลนิธิ และมีตัวอย่างในพื้นที่ภาคเหนือได้มีการจดทะเบียนเป็นสมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือ ที่มีชุมชนในจังหวัดภาคเหนือเป็นสมาชิก

ที่ประชุมเครือข่ายได้ร่วมวิเคราะห์ทิศทางการอยู่ร่วมกัน มีข้อสรุปในรูปแบบการจดทะเบียนเป็นสมาคม ใช้ชื่อ “สมาคมเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล” และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขอจัดตั้งสมาคม โดยมีชุมชนท่องเที่ยวส่งตัวแทนคณะกรรมการและสมาชิกเข้าร่วมประชุมเครือข่ายประจำเดือนตามที่เครือข่ายกำหนด ชุมชนที่สนใจจะเข้ามาเป็นสมาชิกเครือข่ายต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการและผ่านมาตรฐานตัวชี้วัด และต้องยอมรับเงื่อนไขของเครือข่ายทุกประการ และให้คณะกรรมการข้างดำเนินขอจดทะเบียนจัดตั้งสมาคมฯ ใช้ทุนตั้งต้น 10,000 บาท และการจัดเก็บรายหัวนักท่องเที่ยวจากชุมชนสมาชิก เรียกว่า “กองทุนพัฒนาเครือข่าย” โดยการเก็บจากนักท่องเที่ยวคนละ 10 บาท ในรอบ 1 เดือนสรุปยอดนักท่องเที่ยว คนทำงาน มีคนประสานงานกลางเพื่อทำหน้าที่ กระตุ้นให้เกิดกิจกรรมในชุมชนเครือข่าย การรับ-ส่ง ต่อนักท่องเที่ยวไปยังชุมชนเครือข่าย และจัดการเอกสารข้อมูลท่องเที่ยว

ภารกิจเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

1. ประชุมเครือข่ายท่องเที่ยว เดือนละ 1 ครั้ง
2. จัดทำฐานข้อมูลท่องเที่ยว
3. ประสานงาน รับ-ส่ง ต่อนักท่องเที่ยวไปยังชุมชนเครือข่าย
4. สนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรม ให้ชุมชนท่องเที่ยวต้องพัฒนากิจกรรมและสถานที่ให้เป็นไปตามมาตรฐานตัวชี้วัดระดับชุมชน (1,2,3,) ของเครือข่าย
5. ประสานงาน เชื่อมโยงภาคีการทำงาน เช่น
 - สถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา วิทยาเขตสตูล วิทยาลัยชุมชนสตูล
 - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เพื่อประสานแผนระดับเครือข่าย องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เพื่อประสานแผนงานระดับชุมชน และภาคเอกชนบริษัททัวร์ด้านการตลาด)
 - องค์กรรัฐ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด เกษตรจังหวัด พัฒนาการจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัด (ทสจ.) และหน่วยงานอื่นๆ

ตารางแสดง มาตรฐานระดับความพร้อมชุมชนท่องเที่ยวเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ระดับ	ชุมชน	มาตรฐานชี้วัด	สิ่งที่ต้องพัฒนาเติม
1	บ้านป่อเจ็ดลูก เกตรี โลกพะยอม ทุ่งสะโบ๊ะ ควนโพธิ์	- กิจกรรมท่องเที่ยว ที่เชื่อมโยงกับ การจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม วิถีชีวิตและเศรษฐกิจ พอเพียงมีมัคคุเทศก์ - มีความเข้าใจเกี่ยวกับCBT - มีฐานข้อมูลชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว - มีนักท่องเที่ยว - การบริหารจัดการโดยคนในชุมชน - มีการบริการ ที่พัก อาหารท้องถิ่น - การตลาด ประชาสัมพันธ์ - ผลิตภัณฑ์ชุมชน - ความปลอดภัย	- เครือข่ายสนับสนุน 1. พัฒนาคู่มือใหม่ สานต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว 2. ส่งเสริมการทำแผนพัฒนากลุ่มท่องเที่ยว 3.ออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวและศูนย์เรียนรู้ ส่งต่อหน่วยงานภาคี 1.อบรมมัคคุเทศก์ 2.พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 3.อบรมด้านภาษาต่างประเทศ 4.พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน 5.ผลักดันแผนพัฒนากลุ่มท่องเที่ยวสู่อปท.ในพื้นที่
2	ห้วยทาง	- ชุมชนที่กำลังเตรียมความพร้อม เรื่องการท่องเที่ยว - กลุ่มคนชัดเจน - มีความเข้าใจเกี่ยวกับCBT - มีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน - มีฐานข้อมูลชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว - มีนักท่องเที่ยวเข้ามาบ้างแล้ว	- เครือข่ายสนับสนุน 1.ออกแบบพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว 2.หนุนเสริมกระบวนการพัฒนาศักยภาพบุคลากร 3.หนุนเสริมการบริหารจัดการท่องเที่ยว 4.หนุนเสริมพัฒนาการตลาด ประชาสัมพันธ์ 5.หนุนเสริมแผนพัฒนากลุ่มท่องเที่ยว - ส่งต่อหน่วยงานภาคี 1.อบรมมัคคุเทศก์ 2.พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน 3.ผลักดันแผนพัฒนากลุ่มท่องเที่ยวสู่ อปท.

ระดับ	ชุมชน	มาตรฐานชีวิต	สิ่งที่ต้องพัฒนาเติม
3	เกาะสาหร่าย นาทอน บุโบย	- ชุมชนที่สนใจเรื่องการท่องเที่ยว - ผ่านกระบวนการเรียนรู้เรื่อง CBT - ชุมชนที่มีศักยภาพเรื่องการท่องเที่ยว	1.ทำความเข้าใจในกระบวนการCBT ให้กับกลุ่มคนในชุมชน 2.สนับสนุนให้เกิดแผนพัฒนากลุ่ม ท่องเที่ยวชุมชน

ตารางสรุป บทเรียนการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชุมชน	พัฒนาการ	บทเรียน	ปัญหา	ทิศทางอนาคต
บ่อเจ็ดลูก	- เริ่มจากจัดการทรัพยากร ทะเล ป่าชายเลน การขอร้อง ห้ามปรามการทำเครื่องมือประมงทำดักต่าง การวางกฎระเบียบในการใช้ทรัพยากร - จัดทำกองทุน กลุ่มออมทรัพย์ - การฟื้นฟูชุมชนหลังภัยพิบัติสึนามิ - ทำงานวิจัยท้องถิ่น เรื่องการท่องเที่ยว โดยชุมชนเกิดกลุ่มที่พัก เริ่มการจัดการท่องเที่ยว	- การบริหารจัดการกลุ่มเช่น การจัดการรายได้ กับ คนทำงาน - การประชาสัมพันธ์ ตลาด - การส่งต่อนักท่องเที่ยว	- ความเข้าใจของสมาชิกในกลุ่ม ในเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไม่เท่ากัน - กลุ่มเรื่อนำเที่ยวไม่เข้าใจใน บทบาทมัคคุเทศน์	- ประเด็นการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น ชายหาด โบราณสถานบ่อเจ็ดลูก - พัฒนาการให้บริการ นักท่องเที่ยว เช่น ห้องพัก ห้องประชุม - กระบวนการสร้างคนรุ่นใหม่ ผ่านกระบวนการทำงาน
โลกพยอม	- การจัดการป่าชายเลนชุมชน - การพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งตัวเอง เช่น กลุ่มเศรษฐกิจชุมชน การเลี้ยงปลา กะชัง การทำปุ๋ยชีวภาพ หารับซื้อยาง - การจัดสวัสดิการ รายได้จากทำให้เช่า เต้นท์ โต๊ะ เครื่องเสียง - กิจกรรมการพัฒนาเยาวชนชนาการขยะ - การวิจัยเรื่องท่องเที่ยว	- การบริหารจัดการภายในกลุ่ม การจัดการรายได้กับ คนทำงาน	- สมาชิกส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	- จัดทีมคนทำงานเรื่องการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ และสร้างคนรุ่นใหม่ ผ่านกระบวนการทำงานเพื่อทำความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชุมชน	พัฒนาการ	บทเรียน	ปัญหา	ทิศทางอนาคต
เกรตรี	- กิจกรรมก้านเศรษฐกิจพอเพียง การเลี้ยงปลาตุก - กลุ่มเศรษฐกิจ การขนม - พลังงานทดแทน - ระเบียบชุมชนตามศาสนา	การทำงานร่วมกับหน่วยงานรัฐ การประสานงาน	ระบบการจัดการอยู่ที่แกนนำกลุ่มทั้งหมด	- ต้องมีการสร้างการเรียนรู้จากการทำงาน สร้างโอกาสให้ทำงานเอง - สร้างทีมวิทยากรจากเด็กเยาวชน, ประชาชนเพิ่ม แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ทุ่งสะโบะ	- กลุ่มออมทรัพย์ - กลุ่มด้านเศรษฐกิจชุมชน การเลี้ยงปลาเก๋ในบ่อดิน กลุ่มจักรสาน - กิจกรรมเยาวชน ฝึกมวย - การจัดการแหล่งหอย	การนำงบประมาณของชุมชน เช่น งบประมาณสนับสนุน หมู่บ้าน SML งบอยู่ดีมีสุข มาจัดการเรื่องท่องเที่ยว	ระบบความเชื่อของกลุ่มอยู่ที่แกนนำที่เป็นทางการ	- ความเข้าใจของทีมในกลุ่มในเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน - การจัดการพื้นที่แหลมบังโกะ - จัดทำโปรแกรมท่องเที่ยว - การสร้างคนรุ่นใหม่
ภูผาเพชร	- มีกลุ่มออมทรัพย์ ต่อยอดกลุ่มนำทางการจัดสวัสดิการชุมชน - ทำวิจัยการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	- กิจกรรมการให้บริการโฮมสเตย์ - ผลที่เกิดจากรัฐมาจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน	- การจัดการของรัฐในการท่องเที่ยวไม่สอดคล้องกับวิถีชุมชน	- ความเข้าใจของทีมในกลุ่มในเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน - การจัดการทรัพยากรเรื่อง ป่าต้นน้ำ - การมีส่วนร่วมระหว่างรัฐ และชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ชุมชน	พัฒนาการ	บทเรียน	ปัญหา	ทิศทางอนาคต
หัวทาง	- งานวิจัยการจัดการป่าชายเลน จนเกิดเป็นป่าชายเลน กิจกรรมการเลี้ยงปูน้ำมแบบธรรมชาติ กลุ่มทำผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ และกิจกรรมฐานการเรียนรู้ 8 ฐาน กิจกรรมเยาวชน		- ประชุมพูดคุยในเรื่องการใช้ท้องเที่ยวเป็นเครื่องมือพัฒนาชุมชนน้อย	- การทำความเข้าใจกับทีมในชุมชน การประชุมต่อเนื่อง - องค์ความรู้ชุมชน เรื่องการเลี้ยงปูน้ำม ที่เป็นผลจากงานวิจัยครั้งที่แล้ว - การพัฒนากิจกรรมท้องเที่ยวให้เชื่อมโยง
ควนโพธิ์	- การทำธนาคารชุมชน กลุ่มสวัสดิการ - ทำวิจัยโรงเรียนชายคามัสยิด การท้องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เขาพระยาบังสา การวิจัยเรื่องการทำนาอินทรีย์	- การทำงานที่เป็นเรื่องการเมืองเกี่ยวข้องทำให้เกิดอุปสรรคการทำงาน มากกว่าเป็นโอกาส - การเริ่มต้นให้บริการภายใต้ทุนทรัพย์น้อยที่เริ่มจากห้องพักเดียว ใช้งบประมาณทำให้การบริการไม่เพียงพอ	- ความเข้าใจกับคนภายนอกกลุ่มมองเป็นเรื่องการเมืองท้องถิ่น เช่น อบต.	- การประสานงานกิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง - นาอินทรีย์ สู่ความมั่นคงทางด้านอาหาร

ชุมชน	พัฒนาการ	บทเรียน	ปัญหา	ทิศทางอนาคต
บุญบอย	- การฟื้นฟูทรัพยากรในคลอง โดยการ ทำปะการังเทียม - ทำวิจัยเรื่องการจัดการทรัพยากรชุมชน	- ยังไม่เห็นบทเรียนการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน	- เป็นชุมชนเริ่มต้นความเข้าใจ แกนนำในเรื่องการท่องเที่ยว โดยชุมชน - แกนนำไม่หลากหลาย เช่น ผู้ชาย	- ธนาคารปูม้า การจัดการ ทรัพยากรในพื้นที่ ลำคลอง ป่า ชายเลน - การพัฒนาคนรุ่นใหม่มา ร่วมงาน และสร้างความหลากหลาย หลาน เช่น แกนนำผู้ชาย
บ้านใหญ่	- การจัดการทรัพยากรชายฝั่ง เช่นห้าม ประมงการทำประมงผิดวิธี การอนุรักษ์ เต่าทะเล และพญาน	- ยังไม่เห็นบทเรียนการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน	- เป็นชุมชนเริ่มต้นความเข้าใจ แกนนำในเรื่องการท่องเที่ยว โดยชุมชน	- การอนุรักษ์พญาน
วังตง	- จัดกิจกรรมการจัดการป่า การฟื้นฟู	- ยังไม่เห็นบทเรียนการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน	- เป็นชุมชนเริ่มต้นความเข้าใจ แกนนำในเรื่องการท่องเที่ยว โดยชุมชน	

4.การสร้างการเรียนรู้แกนนำผ่านการจัดการทำข้อมูล

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ทางโครงการคาดหวังสร้างการเรียนรู้ให้กับแกนนำชุมชนที่เข้ามาสัมผัสกระบวนการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ไม่ว่าจะเป็นชุมชนที่ฝ่ายกระบวนการวิจัย และชุมชนไม่ผ่านงานวิจัย มีการเรียนรู้การทำงานของแต่ละชุมชน มีแกนนำเดิมทำหน้าที่สร้างการเรียนรู้ มีกระบวนการเรียนรู้ดังนี้

การดำเนินการข้างต้นสามารถพัฒนาศักยภาพแกนนำ ได้ เช่น แกนนำชุมชนที่ผ่านการวิจัย และมีประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนายยูหนาหลงสมัน บ้านบ่อเจ็ดลูก นายเผด็จ ตะปลัด บ้านโคกพะยอม สามารถประสานงานกับชุมชนเครือข่าย องค์กรภายนอก การนำคุยเครือข่าย ส่วนแกนนำรุ่นใหม่ที่เข้าเรียนรู้ เข้าใจแนวคิดกระบวนการ วิธีการจัดการท่องเที่ยว และสามารถนำความรู้แนวทางไปพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

ตารางแสดง พัฒนาการแกนนำเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ก่อนทำวิจัย		หลังทำวิจัย	
ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ	ชื่อ – สกุล	ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ	ชื่อ – สกุล
1. มีความรู้ และเข้าใจเป้าหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. สามารถนำเสนอข้อมูลได้ 3. ติดต่อประสานงานกับกลุ่มต่างๆ ได้ 4. จัดและบันทึกข้อมูลได้ 5. มีประสบการณ์ทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น 6. ดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้	1. นายยูหนา หลงสมัน 2. นายเผด็จ โต๊ะปลัด 3. นายเต็ม มรมาศ 4. นายจำปา มังกะลุ	1. มีความรู้ และเข้าใจเป้าหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. สามารถนำเสนอข้อมูลได้ 3. ติดต่อประสานงานกับกลุ่มต่างๆ ได้ 4. จัดและบันทึกข้อมูลได้ 5. มีประสบการณ์ทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น 6. ดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน 7. สามารถถ่ายทอด และสร้างกระบวนการให้กับคนรุ่น 2	1. นายยูหนา หลงสมัน 2. นายเผด็จ โต๊ะปลัด 3. นายเต็ม มรมาศ 4. นายจำปา มังกะลุ 5. นายสุรัฐพงษ์ หมั่นใจดี 6. นายสมักร สะคน 7. นายสมาน ณ พัทลุง
1. มีความรู้ และเข้าใจเป้าหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. สามารถนำเสนอข้อมูลได้ 3. ติดต่อประสานงานกับกลุ่มต่างๆ ได้ 4. จัดและบันทึกข้อมูลได้ 5. มีประสบการณ์ทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น	5. นายสุรัฐพงษ์ หมั่นใจดี 6. นายวีรพจน์ ลำโป 7. นายสมักร สะคน	1. มีความรู้ และเข้าใจเป้าหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. สามารถนำเสนอข้อมูลได้ 3. ติดต่อประสานงานกับกลุ่มต่างๆ ได้ 4. จัดและบันทึกข้อมูลได้ 5. มีประสบการณ์ทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น	1. นายรอเสด หม่องเริะ 2. นายธารา สลีหมิน 3. นายวีรพจน์ ลำโป 4. นางฮารอยะ สันสมัน 5. นายอัปดุลรอลัก หมาดเต๊ะ 6. นายมนัส ปลอดทอง 7. นายอุดมการณ์ จิแอ 8. นายอัปดุลลอห์ หมดศิริ

ก่อนทำวิจัย		หลังทำวิจัย	
ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ	ชื่อ – สกุล	ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ	ชื่อ – สกุล
			9. นางไหมมุนี สะเบต 10.นางฮารียะ ดึงสง่า
1. เข้าร่วมกระบวนการวิจัย 2. อยู่ร่วมกระบวนการท่องเที่ยวโดยชุมชน	8. จสต.มานะ สันสาบุญ 9. นายสมาน ณ พัทลุง 10.นายธารา สลีหมื่น 11.นายไพโรจน์ คำพลับ 12.นายรอเสด หม่องเร๊ะ	3. เข้าร่วมกระบวนการวิจัย 4. อยู่ร่วมกระบวนการท่องเที่ยวโดยชุมชน	1. จสต.มานะ สันสาบุญ 2. นายไพโรจน์ คำพลับ 3. นายนุ้ย ทิพย์ชื่น 4. นายอนุ สารบัญญัติ
1. เรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 2. เรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน 3. มีประสบการณ์พัฒนา	13. นายมนัส ปลอดทอง 14. นายอับดุลรอซัก หมาดเต๊ะ 15. นายอนุ สารบัญญัติ 16. นางฮารียะ สันสมัน 17. นายเหรบ อุมารี 18. นายอุดมการณ์ จิเอา		
1. กำลังเรียนรู้	19. นายอับดุลลอห์ หมัดศิริ 20. นายนุ้ย ทิพย์ชื่น 21. นางไหมมุนี สะเบต 22. นางฮารียะ ดึงสง่า		

บทที่ 5

บทสรุป และเสนอแนะ

1. ผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์

1.1. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการจัดทำฐานข้อมูลชุมชนท่องเที่ยว จ.สตูล

ในการศึกษาข้อมูลชุมชนในเครือข่ายท่องเที่ยวจังหวัดสตูลทั้ง 10 ชุมชน ให้ทีมวิจัยที่มาจากตัวแทนชุมชน หลากหลาย บางคนมีประสบการณ์การทำงานกลุ่ม บางคนเริ่มเรียนรู้ บางคนเคยผ่านงานวิจัย แต่จุดร่วมของแต่ละคนที่มาทำงานร่วมกันเพื่อเป้าหมาย “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” ถ้ามองเป้าหมายดังกล่าวทุกคนในเครือข่ายเข้าใจอย่างถ่องแท้ดีแล้วหรือยัง เหมือนกันแล้วหรือยัง แต่นั่นคือสิ่งที่ท้าทายในกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น กับเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่พิสูจน์และสร้างการเรียนรู้ กับแกนนำรุ่นใหม่ จากชุมชน เข้าใหม่ได้สำเร็จดังรายละเอียดต่อไปนี้

พัฒนาแกนนำเครือข่ายให้สามารถเข้าใจเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในคำว่า “เข้าใจ” หมายถึง การเข้าใจเป้าหมาย วิธีการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการยกระดับความเข้าใจ จากเดิมมองการท่องเที่ยวโดยนำธรรมชาติมาขาย เช่น น้ำตก ทะเล ชายหาด หรือแรงดึงดูดการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในจังหวัดสตูล สิ่งที่เปลี่ยนแปลงนำสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมาขาย ชวนนักท่องเที่ยวทำกิจกรรม เช่น ด้านทรัพยากร วัฒนธรรม วิถีชีวิต มาสร้างเรื่องราวที่เป็นข้อเท็จจริงบอกเล่า สร้างการเรียนรู้ เข้าใจการอยู่ร่วมกับทรัพยากรของชุมชน มิติการพึ่งพาทรัพยากรของชุมชน

นอกจากนั้นแกนนำมีการพัฒนาทักษะการทำงาน เช่น การพูด การนำเสนอ การบันทึก การนำประชุม การจับประเด็น ทักษะนักจัดกระบวนการ จากเดิมทักษะเหล่านี้มีแต่นักวิจัยเพื่อท้องถิ่น แต่แกนนำเครือข่ายที่ผ่านการวิจัยได้รับประสบการณ์เพิ่ม (รายละเอียดในบทที่ 4)

ซึ่งเป็นข้อสรุปของเครือข่ายในการพัฒนาแกนนำ คือ ถ้าอยากสร้างคน แกนนำต้องให้เขามาร่วมทำงาน ในระหว่างการทำงานเป็นการทำความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปในตัว

1.2. เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้

พัฒนาศักยภาพของชุมชน คือ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวแต่ละชุมชนเพื่อหนุนเสริมขีดความสามารถด้านการจัดการท่องเที่ยวซึ่งกันและกัน ระหว่างชุมชนที่มีความพร้อม 3 ระดับ คือ ระดับ 1 ชุมชนที่มีความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวสามารถรับนักท่องเที่ยวได้ ได้แก่ชุมชนบ่อเจ็ดลูก ชุมชนโคกพยอม ชุมชนภูผาเพชร ชุมชนทุ่งสะโงะ ชุมชนเกตรี ชุมชนบากันเคย

ระดับ 2 ชุมชนที่กำลังจะเริ่มจัดการท่องเที่ยวแต่ยังไม่ได้บริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ ชุมชนโดนป่าหนั่น ชุมชนปุย และ ระดับ 3 ชุมชนที่มีแนวคิดจัดการท่องเที่ยว แต่ยังไม่ได้ดำเนินการ ได้แก่ ชุมชนควนโพธิ์ ชุมชนหัวทาง ชุมชนเกาะสาหร่าย ชุมชนนาทอน ชุมชนบุโบย ชุมชนเกาะหลีเป๊ะ โดยเน้นให้แต่ละชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ และสร้างคนทำงานรุ่นใหม่ไว้สานต่อทัศนคติกระบวนการทำงานที่สามารถตอบเป้าหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้

จากการดำเนินการวิจัย พบว่า ในกระบวนการเป็นการสร้างการเรียนรู้ ระบบพี่ช่วยน้อง ของชุมชนแต่ละระดับ ชุมชนระดับ 1 เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนระดับ 2 และระดับ 3 นำเอากิจกรรมการท่องเที่ยวนำเสนอ และลงท่องเที่ยวจริงๆ บอกเล่าบทเรียน ปัญหา และสิ่งที่ได้จากการท่องเที่ยว

แต่ละชุมชนนำบทเรียนของแต่ละชุมชนมาสร้างการเรียนรู้ต่อกับสมาชิกในชุมชน นำมาปรับใช้กับกลุ่มตัวเอง เช่น บ้านทุ่งสะโงะ เริ่มต้นจากการรวมกลุ่มสร้างรีสอร์ทชุมชน แต่ไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยว ทีมเครือข่ายร่วมกันออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับแต่ละชุมชน

ผลการดำเนินการได้มีการปรับเปลี่ยนชุมชนท่องเที่ยว คือ บ้านควนโพธิ์ จากชุมชนระดับ 2 ยกระดับเป็นชุมชนระดับหนึ่ง ส่วนชุมชนระดับ 1 พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว และกิจกรรมของชุมชน การบริการ เช่น บ่อเจ็ดลูก พัฒนากลุ่มเยาวชนคนชายเลน มาทำกิจกรรมฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าชายเลน ต่อยอดธนาคารปูม้า และในช่วงเทศกาล วันฮารีรายอ วันปีใหม่ สงกรานต์ ที่มีคนเข้าไปในชุมชนมาก มีการยกระดับแนวคิดของกลุ่มเป็นการจัดการระดับหมู่บ้าน

ในเรื่อง การเคารพวัฒนธรรมชุมชน ห้ามนำของมีนเมา (เหล้า เบียร์) เข้าในหมู่บ้าน และจัดการชกมวยในเรือนของชยะ โดยการแจกจ่ายถุงดำที่ป้อนยามหมู่บ้าน เก็บเงิน 20 บาท นำเงินทั้งหมดมาบริหารจัดการท่องเที่ยว

ส่วนชุมชนระดับ 2 และ 3 กำลังพัฒนาเพื่อหาแนวทาง กรอบทิศทางของชุมชน เช่น บ้านหัวทาง ใช้มัสยิดเป็นฐานในการบริหารจัดการ ใช้สถานที่ของมัสยิด กำลังพัฒนาห้องประชุม ดำเนินการรองรับกลุ่มมาเรียนรู้ฐานการเรียนรู้ 8 ฐาน และรับอาหาร ส่วนที่พัก ดำเนินการที่หลัง

บ้านทุ่งสะโง๊ะ พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนขับเคลื่อนการจัดการพื้นที่แหลมงอกใหม่ “แหลมบังโก๊ะ” ประมาณ 300 ไร่ เป็นแหล่งเรียนรู้ในการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าชายเลนชุมชน แหล่งหอย ส่วนพื้นที่อื่นๆได้รายงานในแผนแต่ละชุมชน (บทที่ 4)

1.3 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการองค์กรเครือข่ายที่เหมาะสมและให้เกิดการบริหารจัดการตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล จากเดิมไม่มีตัวตน เริ่มต้นจากชุมชนเดียว ขยับขยายเป็นหลายชุมชน จนมีพื้นที่ชุมชนในเครือข่าย 10 ชุมชน การรวมตัวเป็นเครือข่ายเป็นการจับตัวโดยมีองค์กรสนับสนุนอย่าง ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล

ภายใต้โครงการวิจัยต้องการหารูปแบบการจัดการองค์กรที่เหมาะสมแก่ตนเอง และยั่งยืน จากประชุมหารือของแกนนำวิเคราะห์ แนวทางการอยู่ร่วมกัน ซึ่งได้นำความรู้จากการแลกเปลี่ยน ศึกษาดูงาน ในที่ประชุมนำใช้รูปแบบ ของสมาคมเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล ที่ประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการขอจัดตั้งสมาคม มี 10 ชุมชนเป็นสมาชิกเครือข่าย

ชุมชนท่องเที่ยวส่งตัวแทนคณะกรรมการและสมาชิกเข้าร่วมประชุมเครือข่ายประจำเดือนตามที่เครือข่ายกำหนด ชุมชนที่สนใจจะเข้ามาเป็นสมาชิกเครือข่ายต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการและผ่านมาตรฐานตัวชี้วัด และต้องยอมรับเงื่อนไขของเครือข่ายฯ ทุกประการ

ใช้ทุนตั้งต้น มีตั้งต้น 10,000 บาท และการจัดเก็บรายหัวนักท่องเที่ยวจากชุมชนสมาชิก เรียกว่า “กองทุนพัฒนาเครือข่าย” โดยการเก็บจากนักท่องเที่ยวคนละ 10 บาท ในรอบ 1 เดือนสรุปยอดนักท่องเที่ยว คนทำงาน มีคนประสานงานกลางเพื่อทำหน้าที่ กระตุ้นให้เกิดกิจกรรมในชุมชนเครือข่าย การรับ-ส่ง ต่อนักท่องเที่ยวไปยังชุมชนเครือข่าย และจัดการเอกสารข้อมูลท่องเที่ยว

มีการยกร่างกฎระเบียบสมาคมฯ และวางแผนกิจกรรมพัฒนาองค์กร เช่น ประชุมเครือข่ายท่องเที่ยว เดือนละ 1 ครั้ง จัดการเอกสาร ข้อมูลท่องเที่ยว การรับ-ส่ง ต่อนักท่องเที่ยวไปยังชุมชนเครือข่าย การสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดกิจกรรม ให้ชุมชนท่องเที่ยวต้องพัฒนา กิจกรรมและสถานที่ให้เป็นไปตามมาตรฐานตัวชี้วัดของเครือข่าย และการประสานงาน เชื่อมโยงภาคีการทำงาน เช่น สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ภาคเอกชน องค์กรรัฐ

2. ผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลง

หลังจากเวทีนำเสนอผลการวิจัย ทางเครือข่ายได้รับการสนับสนุนงานต่อเนื่องจากหน่วยงาน อันเนื่องจากเวทีนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล (อบจ.) ให้เครือข่ายเสนอแผนกับ อบจ. มีการสนับสนุนด้านการตลาดท่องเที่ยวโดยชุมชน งบประมาณ 500,000 บาท ไปจัดนิทรรศการที่เมืองทองธานีของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยมีการจัดทำ แผ่นพับ นิทรรศการ และตัวแทนไปแนะนำจำนวน 7 วัน
2. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูลเสนอโครงการการพัฒนาเครือข่าย ใน 5 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยว มีการศึกษาดูงาน 300 คน มีกลุ่มคนรุ่น 2 และแกนนำ และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ของเครือข่ายทั้ง 10 ชุมชน
3. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล สนับสนุนกิจกรรมการประชุมเครือข่าย 2 เดือนต่อครั้ง

4. วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์สนับสนุนโครงการ การจัดทำแผนพัฒนา เครือข่ายและพัฒนาศักยภาพผู้นำและคณะกรรมการเพื่อขับเคลื่อนเครือข่ายการท่องเที่ยว โดยชุมชนจังหวัดสตูล ภายใต้ “โครงการส่งเสริมและขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาเครือข่าย การท่องเที่ยวโดยชุมชน”

3. ปัญหาและแนวทางแก้ไข

กลุ่มเป้าหมายโครงการนักวิจัย แบ่งเป็น ๒ ระดับ คือ ทีมวิจัยหลัก (แกนนำเครือข่าย) และทีมแกนนำชาวบ้านในพื้นที่ เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนถูกยกระดับ แต่การขับเคลื่อน งานในชุมชนชุมชน ไม่ถูกยกระดับ หลายชุมชนแกนนำมีความคิดหัวก้าวหน้าไปแล้ว แต่สมาชิก ในกลุ่มชุมชนไม่ยังอยู่กับที่ ลักษณะการขับเคลื่อนเครือข่ายจึงไม่เป็น “ขบวน” เห็นได้ว่า โครงการวิจัยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล (CBT SATUN) มีอยู่ ๒ ระยะ คือ ระยะที่ ๑ การสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ การเรียนรู้ระหว่างชุมชนสู่การสร้างกลไกความร่วมมือ ที่เป็นรูปธรรม เห็นผลการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาคนได้จริงสามารถนำไปปรับใช้ได้ชุมชน ดังนั้นโครงการระยะที่ ๒ จึงต้องให้ชุมชนในเครือข่ายดำเนินโครงการวิจัย โดยที่แกนนำเครือข่าย เป็นพี่เลี้ยง เน้นการพัฒนานคนพร้อมกับการสร้างพื้นที่รูปธรรมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การสร้างองค์กรอิสระ เพื่อหารูปแบบความร่วมมือ และสนับสนุนชุมชนสมาชิกเครือข่าย

การมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐมีน้อย เนื่องจากเป็นช่วงการสร้างการเรียนรู้ การ ประสานงานหน่วยงานต้องรอให้พื้นที่ทำกิจกรรม ซึ่งจะแนวทางนี้ไปปฏิบัติในระยะที่ 2

ด้านงบประมาณสนับสนุนการวิจัย ที่ผ่านมาทาง เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีพื้นที่ เครือข่ายในพื้นที่ อยู่กระจายตามพื้นที่ และหลายชุมชนไม่สามารถพึ่งตัวเองได้การเดินทางเพื่อ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ การสนับสนุนงบประมาณการเดินทางที่ได้รับมาจำกัด ใช้วิธีการแบ่งจ่าย ตามพื้นที่เท่าที่จำเป็น ประหยัดในการเดินทางให้เฉพาะค่าน้ำมันรถในการเดินทาง เฉพาะคนที่นำ รถมาเท่านั้น อาจจะเป็นข้อจำกัดในการทำงาน

4. ข้อเสนอแนะ

การทำงานวิจัยของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการสนับสนุนร่วมระหว่าง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ในการทำงานร่วมกันของหน่วยงานทำงานกับเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน การประสานงานในการทำกิจกรรมการวิจัยต้องมีการประสานล่วงหน้า บางกิจกรรมหน่วยงานไม่ได้เข้าร่วมส่งผลให้ไม่สามารถตามความคิดไม่ทัน

จากปัญหางบประมาณโครงการวิจัย จึงใช้แนวคิดให้ชุมชนเครือข่ายที่ไม่มีโครงการวิจัยจัดทำโครงการวิจัยเสนอต่อ สกว. เพื่อลดงบประมาณของเครือข่าย แต่ใช้การทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน และเครือข่าย โดยมีกิจกรรมร่วมกันทำงาน และกิจกรรมเฉพาะประเด็นของแต่ละพื้นที่ ใช้การประชุมเครือข่าย โดยเชิญชวนหน่วยงานเข้าร่วมเรียนรู้ตามพื้นที่ทั้งหมด

ภาคผนวก

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน แผนงานชุมชนบ้านทุ่งสะโง๊ะ

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
ปรับปรุงคันคว่ำไปแหลมบัง โก๊ะ	แหลมบังโก๊ะเป็นแหล่งท่องเที่ยวชมธรรมชาติ, , หาดสนทะเล, ป่าชายเลน	เส้นทางที่มีอยู่ไม่มั่นคงและขาดแคลนเป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยว	ปรับปรุงเส้นทางให้มั่นคง เพื่อการเดินทางจะได้สะดวกขึ้น
ผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว	กลุ่มกะลามะพร้าวมี 10 คน ทำกะลาในช่วงน้ำใหญ่ 14 คำ – 4 คำ มีวัตถุดิบในพื้นที่ โดยได้รับความรู้จาก กศน.	ยังขาดเครื่องมือ เครื่องทุนแรงในการทำ เช่น สว่าน เครื่องฉลุ ทำให้การผลิตไม่เพียงพอหรือผลิตน้อยไม่คุ้มกับเวลา	ต้องการเครื่องมือเครื่องทุนแรงในการผลิตเพื่อจำหน่าย
การอนุรักษ์พันธุ์หอยแครง	มีพันธุ์หอยแครงริมชายหาด 40 ไร่ ขนาด 100 ตัว / 1 กก. ที่มาจากธรรมชาติ	ชาวบ้านจัดให้เป็นเขตหวงห้าม เขตอนุรักษ์เพื่อรอใช้ประโยชน์จากหอยที่โตแล้ว	-แผนการจัดการหอยที่โตแล้ว - ต้องการป้ายหรือหลักปักเขตแดนที่ชัดเจนและมั่นคง - เพื่อการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าจากหอย - งานประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์หอยแครงในหมู่บ้าน
พัฒนาศักยภาพและคณะกรรมการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน	เดิมคณะกรรมการที่มีอยู่แล้ว ได้ลาออกบ้าง, อายุมากขึ้น เลยมียุคคณะกรรมการคนใหม่เข้ามาแทน	คณะกรรมการขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ต้องการพัฒนาคณะกรรมการให้มีศักยภาพ
ปรับปรุงภูมิทัศน์รีสอร์ตชุมชนบ้านทุ่งสะโง๊ะ	รีสอร์ตชุมชนบ้านทุ่งสะโง๊ะมีห้องพัก 10 หลัง บ้านหลังใหญ่ 1 หลัง ห้องประชุม 1 หลัง	ด้วยพื้นที่ที่มีอยู่ติดทะเลและเป็นกลุ่มน้ำทะเลท่วมถึง จึงเป็นอุปสรรคต่อการปลูกต้นไม้ ไม้ประดับ	-ปรับปรุงพื้นที่ - หาพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมมาปลูก

แผนงานชุมชนบ้านหัวทาง

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
ป่า	-ป่าชายเลนชุมชน 3 ชุมชน (หัวทาง, โศกพยอม, ผ่านายเนา) - มีคณะกรรมการป่า - มีแผนงาน - มีกิจกรรม คัดป้ายแสดงแนวเขต ปูปลูกป่าในพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ของแต่ละคนปลูกป่าในวันสำคัญต่างๆ	- คณะกรรมการจัดการประชุมและสรุปบทเรียน - ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง - ทำให้ทรัพยากรในพื้นที่เพิ่มขึ้น - ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น - มีสัตว์ป่ากลับคืนมา เช่น ค่างแว่น	- จัดเวทีถอดบทเรียน - จัดทำไวนิล, แผ่นพับ
คลอง	หาด – หอยขาว - รอยเท้ามนุษย์โบราณ - ปลาโลมาสีชมพู	- มีกลุ่มอนุรักษ์หอยขาว - มีนักท่องเที่ยวมาชมรอยเท้า - มีกติกาการใช้ประโยชน์จากหอย	
เขา	- มีภูเขา 5 ลูก จุดชมวิว บนเขาโต๊ะอีดำ - มีราชสีห์	- มีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการเที่ยวชมธรรมชาติ	
ปูน้ำม	- เป็นพื้นที่ป่าชายเลนซึ่งเป็นแหล่งทำมาหากินของคนในชุมชนมาแต่อดีตเป็นแหล่งอาศัยของปูดำ	- ลูกปูดำมีไม่เพียงพอกับความต้องการของคนในชุมชนซึ่งมีปริมาณการเลี้ยงปูน้ำมมากขึ้นทุกวันเพราะเป็นรายได้ดี	- อยากให้หน่วยงานร่วมกับชาวบ้านร่วมกันทำวิจัยการเพาะพันธุ์ปูดำ
ผ้ามัดข้อม	- มีป่าชายเลนที่เป็นแหล่งวัสดุที่นำมาใช้ในการทำผ้ามัดข้อม	- มีกลุ่มแม่บ้านทำผ้ามัดข้อมที่ผ่านการอบรมจากวิทยาลัยเทคนิคสุล (อ.ยุพดี กาญจนะ) - ได้รับ มผช. (มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน)	- ต้องการอาคารสถานที่ในกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้าน - แผนการตลาด

แผนงานชุมชนบ้านป้อเจ็ดลูก

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
1.ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ	- ทรัพยากรสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์ - มีแนวเขตอนุรักษ์	- ทรัพยากรลดน้อยลง - ขาดการปล่อยที่ต่อเนื่อง	- มีการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ปี / 3 ครั้ง - ประสานประมงร่วมกับชาวบ้านและดูแลเขตอนุรักษ์
2. หอยป๊ะ	- แหล่งอาหาร - แหล่งเรียนรู้ - แหล่งท่องเที่ยว	- หอยลดน้อยลง - ไม่ได้ปล่อยพันธุ์หอยเพิ่ม - คนต่างถิ่นใช้เครื่องมือทำลายล้าง	- ปล่อยหอยเพิ่ม จัดตั้งคณะกรรมการร่วมกับเจ้าหน้าที่ประมงช่วยกันดูแล
3. ภาษาต่างประเทศ	- มีคนรู้ภาษาต่างประเทศไม่กี่คน (มีน้อย)	- ไม่สามารถจะถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังได้	- วชช. เขามาสอนให้คนในชุมชนพูดภาษาต่างประเทศได้
4. เยาวชนปลูกจาก	- มีพื้นที่ป่าจาก - มีกลุ่มเยาวชน - มีผลิตภัณฑ์จากก้านจากและหลอกใบจากขาย - เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำวัยอ่อน - เป็นแหล่งเรียนรู้	- กลุ่มเยาวชนคนชายเลกำลังทำกิจกรรมปลูกจากและผลิตภัณฑ์จากก้านจาก	- พัฒนาชุมชนเข้ามาดูแลกลุ่มเยาวชนคนชายเล - อบต. สนับสนุนงบประมาณ
5. พลังงานทดแทน	- มีพื้นที่ที่เหมาะสม - มีลมตลอดปี	ยังไม่มีอะไรเลย	- ให้องค์กรของรัฐบาลเข้ามาให้ความรู้ให้กับชาวบ้าน
6. ธนาคารขยะ	- มีขยะแต่ไม่มีที่เก็บ - แหล่งท่องเที่ยว		- ต้องมีธนาคารขยะ - อบต.สนับสนุนงบประมาณ - ว.ช.ช. ให้ความรู้

แผนงานชุมชน บ้านบากันใหญ่ หมู่ 2 ต.เกาะสาหร่าย

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
พะยูน	พะยูนเป็นสัตว์ประจำถิ่นของบ้านบากันใหญ่ ม.2 ต.เกาะสาหร่าย มาตั้งแต่อดีต มีจำนวนมากอยู่กันเป็นฝูง ประมาณ 30 – 40 ตัว ด้วยการล่าทำให้พะยูนลดน้อยลงอย่างรวดเร็ว	ปลาพะยูนเหลือจำนวนอยู่ประมาณ 14 – 15 ตัว ได้ทำการอนุรักษ์ปลาพะยูนและเก็บข้อมูล แหล่งอาหารของพะยูนและติดตามช่วยเหลือพะยูนเป็นที่ยึดจับและติดเครื่องมือและติดเครื่องมือประมงบางชนิดตั้งแต่ปี 52 ถึงปัจจุบัน	1. ตั้งศูนย์ช่วยเหลือ เรียนรู้การดำรงชีวิตของพะยูน เพื่อให้ชาวบ้าน มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ 2. ปลูกหญ้าของพะยูน 3. ทำป้ายแหล่งหญ้าห้ามรบกวนการกินอาหารของพะยูน ห้ามเครื่องมือที่เป็นอันตรายต่อปลาพะยูนบางชนิด 4. สื่อประชาสัมพันธ์ในการอนุรักษ์ เพื่อการเรียนรู้ให้ยั่งยืน
แนวเขตอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งเช่น พะยูน ปูม้าไข่ กล้วยทะเล เต่าทะเล โลมา	กำหนดแนวเขตถาวรในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง กำหนดเครื่องมือประมงที่ผิดประเภท เพื่อการอนุรักษ์มีกลุ่มรักบ้านใหญ่ช่วยดูแลเรื่องแนวเขต	ชาวบ้านในเขตพื้นที่มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์หวงแหนทรัพยากรที่มีอยู่ให้ยั่งยืน	ลงทุนแนวเขตถาวร ประชาสัมพันธ์ ให้ประชุมเรื่องอื่นๆ ได้รับรู้และหน่วยงานต่างๆ
ปลูกป่าโกงกางทดแทน	มีโกงกางที่อุดมสมบูรณ์ด้วยการดูแลของชุมชน ไม่มีการตัดไม้ไปขาย	มีการปลูกป่าโกงกางทดแทน ตัดเพื่อการปลูก	ปลูกป่าเพิ่มทุกปี สร้างบล็อกรเพื่อการเรียนรู้
อนุรักษ์นกทะเล	นกทะเลมีหลายชนิดในพื้นที่ชอบอยู่กันเป็นฝูงนับพันหมื่นตัว เป็นความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในพื้นที่	ได้มีการห้ามล่า นกทะเล อย่างเด็ดขาดด้วย ของคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ทำให้นกทะเลลดจำนวนน้อยลง	ของความร่วมมือปลูกจิตสำนึกให้คนในพื้นที่และประชาสัมพันธ์กับคนนอกพื้นที่ให้รู้คุณค่าของการอนุรักษ์

แผนงานชุมชนบ้านบุญไทย์

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
1. ไร่ยาสูบ	แหล่งทรัพยากรชายฝั่งบริเวณชายหาด	ผลิตปุ๋ยใช้เองในชุมชน	1.1 ต้องการขยายการตลาด 1.2 ให้คนนอกชุมชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของไร่ยาสูบ 1.3 พัฒนาเรื่องบรรจุภัณฑ์ 1.4 มีอาคารเก็บไร่ยาสูบ (โรงเรือน) 1.5 แปรรูปไร่ยาสูบเป็นผลิตภัณฑ์อื่น
2. ป่าชุมชน (ป่าเศรษฐกิจ, ป่าจาก)	มีแหล่งป่าชุมชน 272 ไร่ เป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์และเสื่อมโทรม	- มีการฟื้นฟูสภาพป่า - มีการจัดการใช้ไม้โดยชุมชนมีส่วนร่วม - มีแปรรูปเพาะชำกล้าไม้ - มีคณะกรรมการดูแลป่า - มีแผนที่ป่าอย่างชัดเจน	2.1 ต้องการใช้เป็นแหล่งอาหาร 2.2 ต้องการใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ
3. ธนาคารปูม้า	- สร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนรู้จักใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน - ให้ความรู้เรื่องปูม้าไข่นอกกระดอง	- ชาวบ้านในชุมชนให้ความร่วมมือช่วยกันนำแม่พันธุ์ปูม้ามาเพาะพักเพื่อขยายพันธุ์และปล่อยลงสู่ป่าชุมชน	3.1 ต้องการเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชนและผู้สนใจ 3.2 ต้องการมีอาคารเพาะพันธุ์ปูม้า
4. แปรรูปอาหารทะเลตามฤดูกาล	- มีกุ้ง ปลา หลายชนิดที่สามารถนำมาแปรรูปเพื่อถนอมอาหาร	- มีการรวมกลุ่มกันลงขัน จัดซื้อปลาสดมาถนอมอาหาร ปลาเค็ม ปลาหวาน กุ้งแห้ง น้ำมันปู, น้ำมันกุ้ง	ต้องการจัดการเรื่องการตลาดให้ได้มาตรฐาน
5. เรือใบ	- มีเรือใบ 22 ลำ	- มีกิจกรรมเรือใบสามารถรองรับนักท่องเที่ยว	จัดกิจกรรมแข่งเรือใบประจำปี

แผนงานชุมชนควนโพธิ์

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
1. ขุดบ่อเลี้ยงปลา	- มีพื้นที่	- รอคารสนับสนุนจากพัฒนาที่ดิน	เลี้ยงปลานิล – ปลาดุก แหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชน
2. สร้างโรงเพาะเห็ด	- ความรู้การเพาะเห็ดนางฟ้ามีพื้นที่ – พันธุ์	- ขาดอุปกรณ์ในการดำเนินการ การทำนาอินทรีย์ยังไม่	เพื่อเป็นอาชีพเสริมและแหล่งเรียนรู้
3. นาอินทรีย์	มีกลุ่มสมาชิกรวมตัวทำนาอินทรีย์ มีพื้นที่ทำนา และสายพันธุ์ข้าวท้องถิ่น	มีอุปสรรคเรื่องปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพและกำลังศึกษาหาประสบการณ์ที่เต็มรูปแบบ	อยากได้โรงสีขนาดเล็กเพื่อสีข้าวกล้อง และอุปกรณ์ packing ขกกระต๊อบผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับของลูกค้าทุกระดับ
4. ผักปลอดสารพิษ(สวนเกษตร)	พื้นที่มี, พันธุ์หาได้บางชนิด	รอดำเนินต่อ (เพราะเห็นถึงความจำเป็น)	ขอสนับสนุนเพิ่มเติม (พันธุ์ผักและวิธีกำจัดศัตรูพืช)
5. ปุ๋ยหมัก, อาหารสัตว์จากทางฟาร์ม	ทางฟาร์มมีพร้อม	รอการดำเนินการ	อยากได้เครื่องบด
6. ส่งเสริมการปลูกป่าและธนาคารต้นไม้	มีพันธุ์ไม้พื้นบ้านบางชนิดและพื้นที่ปลูกป่า	รอการดำเนินการ	ขอสนับสนุนพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด
7. สร้างศูนย์วัฒนธรรม	วัตถุโบราณบางอย่าง ข้อมูลเรื่องราวประวัติศาสตร์ชุมชน	ไม่มีสถานที่เก็บรวบรวม	ดำเนินการก่อสร้างอาคารศูนย์วัฒนธรรม
8. พลังงานทางเลือก (พลังงานลม)	สภาพภูมิทัศน์เหมาะสม มีลมกระโชกแรงตลอดปี	มีเสาเหล็กขาดองค์ความรู้ ขาดงบประมาณ	หาองค์ความรู้การทำพลังงานลมมาใช้ เพื่อใช้ประโยชน์โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชน

แผนงานชุมชนควนโพธิ์ (ต่อ)

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
9. ข้าวกล็องนาอินทรีย์, ซ้อมมือ	นาข้าว, พันธุ์ข้าวหลากหลายสายพันธุ์ ผลิตภัณฑ์หลายอย่าง อาทิเช่น ข้าวกล็อง, ข้าว ซ้อมมือ (นาอินทรีย์) ปลาพอง, ขนมหินบ้าน	ต้องการให้หน่วยงานสนับสนุนเครื่องสีข้าวขนาดเล็ก และเครื่องแพ็กกิ้งที่ได้มาตรฐาน	ผลิตข้าวกล็อง, ซ้อมมือ(นาอินทรีย์) จำหน่ายเพื่อ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนแพ็กกิ้ง - สร้างมูลค่าเพิ่ม - ให้เห็นคุณค่าและความตั้งใจของชาวบ้านในการ สร้างผลิตภัณฑ์
11. ไข่เค็ม, ไข่เป็ด, ไข่นก กระทา	สมาชิกของชุมชนเลี้ยงเป็ดกันมากและเลี้ยง นกกระทาบางครัว	ขายไม่ได้ราคา อยากแปรรูปไข่ให้เป็นไข่เค็ม แต่ยัง ขาดความรู้ในการผลิต	ผลิตไข่เค็มขาย เพื่อรายได้ชุมชนและเป็นแหล่ง เรียนรู้
12. ปุ๋ยอินทรีย์ ค่อยรดน้ำ หมักชีวภาพ	มีอุปกรณ์	ชาวบ้านยังต้องการใช้อยู่	สนับสนุนให้ชาวบ้านรู้จักใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรที่มีอยู่ ลดต้นทุน ลดการใช้สารเคมี ลด ภาวะโลกร้อน (เซเว่นกรีน)

แผนงานชุมชนวังตง

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
1.ป่าชายเลน	-มีป่าชายเลน 1,160 ไร่ - กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน	<u>ข้อเด่น</u> -จัดเวรยามตรวจตราอาทิตย์ละ 3 ครั้ง/5 คน -สภาพป่าเพิ่มขึ้น -ปลูกป่าในวันสำคัญ -ปลูกขยายพันธุ์ไม้ -สะพานวอร์คเวย์ <u>ข้อด้อย</u> -ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลน -ขาดการบริหาร การมีส่วนร่วม	-จัดตั้งธนาคารต้นไม้ -สร้างเป็นแหล่งเรียนรู้/ท่องเที่ยวโดยชุมชน -โครงการลดภาวะโลกร้อน -ตั้งกลุ่มเรือคายัค -ตั้งกลุ่มเรือพาสาน้ำเที่ยว -สร้างศาลากลางน้ำ (แพ)
2.โครงการศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์สู่การบริหารจัดการป่าชายเลนแบบมีส่วนร่วม	-มีป่าชายเลน -กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน	กำลังดำเนินการ	-ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม -สร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
3.เลี้ยงหอยนางรม	มีคลองเชื่อมกับทะเล	<u>ข้อเด่น</u> สภาพพื้นที่เหมาะกับการเลี้ยงหอยนางรม -หอยแมลงภู่ ปูนิ่ม ปลากระชัง <u>ข้อด้อย</u> ขาดการรวมกลุ่มกัน การส่งเสริมไม่ต่อเนื่อง -ขาดความรู้ความเข้าใจ	

แผนงานชุมชนบ้านเกตรี

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
ประเด็น 1.จากภูมิปัญญา 2.จากการศึกษาดูงาน 3.จากการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ภายใน-นอกชุมชน	ฐานเดิมในชุมชน -ฐานเศรษฐกิจพอเพียง -ฐานเกษตร (ศูนย์ถ่ายทอด) -ฐานประมง -ฐานปศุสัตว์ -ฐานการจัดการชุมชน -ฐานการจัดระเบียบสังคม	ดำเนินการในเรื่อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 7 กิจกรรม หลัก ประกอบด้วย 1.ด้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนต้นแบบ 2.ด้านพืชผักผลไม้ปลอดสารพิษ 3.ด้านการประมงให้ผลิตและจำหน่ายได้ 4.ด้านปศุสัตว์ให้ผลิตได้อย่างต่อเนื่อง 5.พลังงานทดแทน 6.การจัดการสุขภาพชุมชน 7.การให้บริการโฮมสเตย์ชุมชน	-สร้างทีมวิทยากรจากเด็กเยาวชน, ประชาชนเพิ่ม -สร้างฐานการเรียนรู้ให้ครบทุกหมู่บ้าน -สร้างห้องสมุดชุมชน -สร้างที่ประชุมเพิ่ม -สร้างอาคารละหมาด -จัดทำโครงการธนาคารต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวใน ชุมชน -ปรับปรุงทัศนียภาพในศูนย์ฯ ให้สวยงาม เป็น ระเบียบ

แผนงานชุมชนบ้านโคกพะยอม

เรื่อง	ทุนเดิม	ณ วันนี้	อนาคต
ป่าชุมชน	-เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ -ประชากรมีรายได้ร่วมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	-การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ -มีกฎระเบียบการใช้ทรัพยากรที่ยั่งยืน ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว/สิ่งแวดล้อมความสะอาดในชุมชน	1. ต้องการใช้พันธุ์ไม้ ถั่วขาวทำเป็นขนมพื้นเมืองและขยายตลาดขนมพื้นเมืองจากลูกไร่ (ถั่วขาว) 2. เป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ ปลูกจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนมีความรักในทรัพยากรทางธรรมชาติและช่วยดูแลรักษา 3. อบรมให้ความรู้เพิ่มเติมกับผู้เข้าร่วมโครงการ/ทำทัศนศึกษาดูงานชุมชนอื่นที่ประสบความสำเร็จ 4. ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณป่าชุมชน สร้างศาลา
กลุ่มอาชีพ	-กลุ่มข้าวหอมมะลิ -กลุ่มปุ๋ยหมัก -กลุ่มโฮมสเตย์ -กลุ่มขนมพื้นเมือง -กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง ร.ร.คลองไต่ะเหล็ม	-สมาชิกกลุ่มทำกินเอง -ทำปุ๋ยใช้เองภายในกลุ่ม -มีสมาชิกในกลุ่ม 20 คน -ทำขายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง -มีกลุ่มสมาชิก 40 คน -สร้างให้เยาวชนเรียนรู้ภูมิปัญญาการจัดการป่าชายเลน	1. ต้องการตลาดจำหน่ายข้าวหอมมะลิ และปุ๋ยหมัก 2. โรงผลิตปุ๋ยหมัก – พร้อมอุปกรณ์ 3. พัฒนาศักยภาพสมาชิกกลุ่มและมาตรฐานโฮมสเตย์ (ศึกษาดูงานกลุ่มโฮมสเตย์อื่นๆ) 4. ต้องการขยายตลาดขนมพื้นเมือง 5. สร้างศาลา ห้องครัว ห้องน้ำ ลานกีฬา 6. ขุดบ่อเลี้ยงปลา – ปลูกบ่อดินส่งเสริมอาชีพให้กับเยาวชน 7. พัฒนาโรงเรียนคลองไต่ะเหล็ม เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน – หมู่บ้านและมัสยิดเข้าด้วยกัน
ขยะ	ธนาคารขยะ	-เก็บขยะและจัดแยก	-นำขยะพลาสติกมารีไซเคิลใช้ในชุมชน
ยาสมุนไพร	หมอยาพื้นบ้าน	-มีการส่งเสริมปลูกพืชสมุนไพรที่ใช้ทำยา	-ต้องการยาสมุนไพรพื้นบ้านเพื่อใช้ในชุมชนและหมู่บ้านใกล้เคียง -อบรมวางแผนโบราณ

ร่างข้อบังคับสมาคมเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จ.สตูล

หมวดที่ 1 ชื่อเครื่องหมาย และที่ตั้งสำนักงาน

ข้อ 1 สมาคมนี้ชื่อว่า "สมาคมเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล" ใช้ชื่อย่อว่า "สคช." ชื่อภาษาอังกฤษ "Community Base Tourism Satun Network Association"

ข้อ 2 ตราสมาคมเป็นรูป ป่า เขา นา เล เป็นทรัพยากรของ จ.สตูลที่ควรจะอนุรักษ์ไว้โดยผ่านเครื่องมือการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่รวมตัวกันภายใต้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ของหลายชุมชน ซึ่งมีอักษรภาษาไทยว่า "สมาคมเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล" และภาษาอังกฤษว่า "Community Base Tourism Satun Network Association" ดังรูปข้างล่างนี้

ข้อ 3 สำนักงานใหญ่ของสมาคมตั้งอยู่ที่ เลขที่ 87 หมู่ที่ 15 ต.ละงู อ.ละงู จ.สตูล

หมวดที่ 2 วัตถุประสงค์

ข้อ 4 สมาคมฯ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

4.1 เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรของจังหวัดสตูล ผ่านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้วิถีชีวิต วัฒนธรรม

4.2 เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และหนุนเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

4.3 เพื่อขยายแนวความคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่นโยบาย

หมวดที่ 3 วิธีรับสมาชิก การขาดการเป็นสมาชิกภาพและบทลงโทษ

ข้อที่ 5 วิธีการรับสมาชิก

5.1 ชุมชนที่สนใจจะเข้ามาเป็นสมาชิกเครือข่าย ต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการ โดยผ่านมาตรฐานตัวชี้วัด และต้องยอมรับเงื่อนไขของสมาคมทุกประการ

5.2 คุณสมบัติสมาชิก

5.2.1 ต้องเป็นชุมชนและมีฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

5.2.2 ต้องมีการบริหารจัดการชุมชนมาก่อน

5.2.3 ต้องเชื่อมโยงการจัดการทรัพยากรและวิถีชีวิต

ข้อที่ 6 การขาดการเป็นสมาชิกภาพ

6.1 ชุมชนขาดการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบ CBT

6.2 ชุมชนมีมติขอลาออก

6.3 ขาดการส่งเงินบำรุงสมาคม และ

6.4 ให้ข้อมูลเท็จกับสมาคมหรือขาดการประชุมเกิน 3 ครั้ง โดยไม่มีเหตุอันควรและสมาคมได้มีหนังสือเตือนไปแล้ว กรรมการได้พิจารณาอนุมัติให้ออกด้วยมติ 3 ใน 4

หมวดที่ 4 ค่าบำรุงสมาคมและระเบียบการชำระเงิน

ข้อ 7 ค่าบำรุงสมาคม และรายได้สมาคม

7.1 ค่าธรรมเนียมชุมชนแรกเข้า ชุมชนละ 1,000 บาทหลังจากผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการแล้ว

7.1 ชุมชนท่องเที่ยวต้องส่งค่าบำรุงรายหัวนักท่องเที่ยวเข้าสู่สมาคมคนละ 10 บาท/ครั้ง

7.3 รายได้จากการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน

7.4 การบริจาค

หมวดที่ 5 สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก

ข้อ 8 ชุมชนจะได้รับสิทธิดังต่อไปนี้

8.1 ได้รับสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

8.2 ได้รับการส่งต่อนักท่องเที่ยวพร้อมกับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

8.3 สิทธิอื่นๆ ที่ควรได้รับตามที่กรรมการพิจารณา

8.4 มีสิทธิเสนอชื่อนักชื้อบุคคลเข้าเป็นคณะกรรมการสมาคม

ข้อ 9 หน้าที่สมาชิก

9.1 ชุมชนเครือข่ายต้องส่งค่าบำรุงรายหัวนักท่องเที่ยวตามข้อ 7.1 เดือนละ 1 ครั้งในวันประชุมคณะกรรมการพร้อมสรุปลงคณบดีนักท่องเที่ยว

9.2 ชุมชนท่องเที่ยวต้องส่งตัวแทนคณะกรรมการ และสมาชิกเข้าร่วมประชุมสมาคมประจำเดือนตามที่กำหนด

9.3 ชุมชนท่องเที่ยวต้องพัฒนากิจกรรมและสถานที่ให้เป็นไปตามมาตรฐานตัวชี้วัด

9.4 ชุมชนต้องรายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวและสรุปลงคณบดีนักท่องเที่ยวและการเงิน

หมวดที่ 6 คณะกรรมการ

ข้อ 10 คณะกรรมการประกอบด้วย

10.1 คณะกรรมการบริหารประกอบด้วย คณะกรรมการไม่น้อยกว่า 5 คนโดยมีตำแหน่งดังนี้

1.นายกสมาคม

2.อุปนายก

3.เลขา

4.เหรัญญิก

และตำแหน่งอื่นๆที่จำเป็นต่อการบริหารงานของสมาคม

10.2 ที่ปรึกษาเป็นคณะกรรมการที่เห็นควรเชิญเข้ามาเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา เป็นผู้ที่มีความสามารถหรือมีคุณวุฒิพิเศษ

ข้อ 11 คณะกรรมการมีวาระดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี

ข้อ 12 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

12.1 บริหารกิจการของสมาคมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ข้อบังคับ และข้อกำหนดของที่ประชุมใหญ่ ที่มีอำนาจตั้งอนุกรรมการเพื่อดำเนินการใดๆตามอำนาจหน้าที่นั้นๆก็ได้

12.2 กำหนดระเบียบและวิธีการซึ่งไม่ขัดแย้งต่อวัตถุประสงค์และข้อบังคับสมาคม

12.3 นายกมีหน้าที่ควบคุมกิจการสมาคมและเป็นผู้แทนของสมาคมในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกอุปนายกมีหน้าที่ทำการแทนนายกเมื่อนายกไม่อยู่หรือไม่สามารถทำได้และเป็นผู้ช่วยนายกปฏิบัติภารกิจที่นายกมอบหมาย เลขานุการ มีหน้าที่นัดประชุมกรรมการ การประชุมใหญ่ จัดและรักษารายงานการประชุม ติดต่อกับสมาชิกและบุคคลภายนอกในเรื่องต่างๆและในกิจการอื่นๆที่มีได้อยู่ในอำนาจ และหน้าที่ของกรรมการ หรืออนุกรรมการอื่นโดยเฉพาะ เจริญญกมีหน้าที่จ่ายเงินและรักษาเงินตลอดจนการทำบัญชีและรักษาเอกสารต่างๆที่เกี่ยวกับการเงิน

12.4 พิจารณาตรวจสอบคุณสมบัติสมาชิกใหม่

12.5 ส่งเสริมสนับสนุนสมาชิกเครือข่ายตามมาตรฐานตัวชี้วัดของสมาคม

12.6 ประสานภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน

ข้อ 13. คุณสมบัติของคณะกรรมการ

1. ต้องเป็นตัวแทนจากชุมชน
2. ต้องเป็นสมาชิกแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน
3. ต้องมีสัญชาติและเชื้อชาติไทยโดยกำเนิด

ข้อ 14 สมาชิกที่เข้าใหม่ต้องครบ 6 เดือน ก้าวปรับเป็นกรรมการสมาคม ต้องให้กรรมการชุดก่อนหมดวาระก่อน

ข้อ 15 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามข้อ 11. คณะกรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1. ตาย
2. ลาออก
3. ขาดการประชุมติดต่อกันเกิน 3 ครั้ง โดยไม่มีเหตุผล
4. คณะกรรมการมีมติให้ออกด้วยคะแนน 3 ใน 4 เนื่องจากประพฤติตนจนเป็นที่เสื่อมเสียจนได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการให้ออก
5. ต้องคดีอาญา ถูกตัดสินให้จำคุก
6. เป็นบุคคลที่ล้มละลาย

ข้อ 16 การประชุมคณะกรรมการ

16.1 ต้องจัดให้มีการประชุมไม่น้อยกว่าเดือนละ 1 ครั้ง

16.2 ต้องมีองค์ประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด (ส่วนการกำหนดวันเวลาสถานที่ให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการ

16.3 กรณีที่นายกสมาคมไม่อยู่ ให้รองนายกสมาคมทำหน้าที่แทนหากไม่มีรองนายกให้คณะกรรมการเลือกคณะกรรมการคนใดคนหนึ่งทำหน้าที่แทนชั่วคราว

ข้อ 17 การเลือกตั้งนายกและคณะกรรมการบริหารให้พิจารณาเลือกตั้งในเวทีประชุมใหญ่

หมวดที่ 7 การประชุมใหญ่

17.1 กำหนดให้มีการประชุมสามัญประจำปี ปีละ 1 ครั้ง โดยที่ส่งตัวแทนชุมชนละ 10 คน และในการประชุมต้องมีสมาชิกหรือตัวแทนเข้าร่วมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ถือว่าครบองค์ประชุม และตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมต้องมีหนังสือรับรองการประชุมจากทางกลุ่ม

หมวดที่ 8 การเงินและการบัญชี

หมวดที่ 9 การเลิกกิจการ

สมาคมต้องรายงาน

บทเฉพาะกาล

- ในวาระเริ่มแรก การเลือกตั้งนายกสมาคมและคณะกรรมการให้คณะกรรมการก่อตั้งเป็นผู้คัดเลือกก่อน
- ระเบียบข้อบังคับให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ..เดือน.....พ.ศ.

รายชื่อวิทยากร

ชุมชน	ชื่อ – สกุล	บทบาท
บ้านบ่อเจ็ดลูก	1.นายยูหนา หลงสมัน	หัวหน้าโครงการวิจัย
	นายเดิมศักดิ์ มรมาศ	ทีมประสานพื้นที่ ชุมชนบ่อเจ็ดลูก
	นายจำปา มังกะลุ	ทีมประสานพื้นที่ ชุมชนบ่อเจ็ดลูก
บ้านบุญไผ่	2. นางไหมมุนี สาเบต	ทีมประสานพื้นที่ ชุมชนบุญไผ่
	นางฮาริยะ ดึงสง่า	ทีมประสานพื้นที่ ชุมชนบุญไผ่
บ้านควนโพธิ์	3.นายวีรพงษ์ ลำโป	ทีมประสานพื้นที่ชุมชนควนโพธิ์
	นายสมาน ณ พัทลุง	ทีมประสานพื้นที่ ชุมชนควนโพธิ์
	นายสุรัฐพงษ์ หมันใจดี	ทีมประสานพื้นที่ ชุมชนควนโพธิ์
	นายธรา สลิหมิน	ทีมประสานพื้นที่ ชุมชนควนโพธิ์
ภูผาเพชร	4.นายไพโรจน์ คำลับ	ทีมประสานพื้นที่ชุมชน ภูผาเพชร
บ้านเกตุ	5.นายมนัส ปลอดทอง	ทีมประสานพื้นที่ชุมชนเกตุ
	6.นายอัครอรอดัก หมาดะเต๊ะ	ทีมประสานพื้นที่ชุมชนเกตุ
บ้านทุ่งสะโง้ง	7.นายอนุ สารบัญญัติ	ทีมประสานพื้นที่ชุมชนทุ่งสะโง้ง
	8.นางฮาริยะ สันสมัน	ทีมประสานพื้นที่ชุมชนทุ่งสะโง้ง
เกาะสาหร่าย	9.นายเหรบ อุมาริ	ทีมประสานพื้นที่ชุมชนเกาะสาหร่าย
	10.นายอุดมการณ์ จิเณ	ทีมประสานพื้นที่ชุมชนเกาะสาหร่าย
	11.นายฮาซิด แก้วสลา	ทีมประสานพื้นที่ชุมชนเกาะสาหร่าย
บ้านโคกพะยอม	12.นายเผด็จ โต๊ะปลัด	ทีมประสานพื้นที่ชุมชนโคกพะยอม
	13.นายรอเสด หม่องเริะ	ทีมประสานพื้นที่ชุมชนโคกพะยอม
บ้านนาทอน	14.นายณัฐ ทิพย์ชื่น	ทีมประสานพื้นที่ชุมชนนาทอน
	นายอัครดลลอห์ หมัดศิริ	ทีมประสานพื้นที่ ชุมชนนาทอน
บ้านหัวทาง	15.จสต.มานะ ชันสาบุญ	ทีมประสานพื้นที่ชุมชนหัวทาง

ภาพกิจกรรม

	
ประชุมในพื้นที่ชุมชน	ร่วมกิจกรรมชุมชน
	
ลงสำรวจท้องเที่ยวในชุมชน	อบรมวิทยากรกระบวนการ
	
ประชุมจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยวชุมชน

✕	✕
ทำกิจกรรมบ่อเจ็ดลูก	สรุปข้อมูลชุมชนบ่อเจ็ดลูก
✕	✕
ลงพื้นที่ชุมชนหัวทาง	กิจกรรมภูผาเพชร
✕	✕
สรุปและวิเคราะห์ข้อมูล	ระดมความคิด